

T. C.

**ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI
ARKEOLOJİ BİLİM DALI**

**PRIENE DOĞU NEKROPOL BAZİLİKASI'NIN
BATISINDA BULUNAN MEZAR GRUBU**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Buğra KURU

BURSA - 2018

T. C.

**ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI
ARKEOLOJİ BİLİM DALI**

**PRIENE DOĞU NEKROPOL BAZİLİKASI'NIN
BATISINDA BULUNAN MEZAR GRUBU**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Buğra KURU

Danışman:

Prof. Dr. İbrahim Hakan MERT

BURSA - 2018

T. C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Arkeoloji Anabilim Dalı, Arkeoloji Bilim Dalı'nda 701447001 numaralı Buğra Kuru'nun hazırladığı "Priene Doğu Nekropol Bazilikası'nın Batısında Bulunan Mezar Grubu" konulu Yüksek Lisans tezi ile ilgili tez savunma sınavı,12/01/ 2018 günü 10:00- 12:30 saatleri arasında yapılmış, sorular sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin/çalışmasının (başarılı/başarısız) olduğuna (oybirliği/oy çokluğu) ile karar verilmiştir.

Üye (Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu
Başkanı)
Akademik Unvanı, Adı Soyadı
Üniversitesi

Üye
Akademik Unvanı, Adı Soyadı
Üniversitesi

Üye
Akademik Unvanı, Adı Soyadı
Üniversitesi

Üye
Akademik Unvanı, Adı Soyadı
Üniversitesi

Üye
Akademik Unvanı, Adı Soyadı
Üniversitesi

...../...../ 20.....

Yemin Metni

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum "Priene'deki Otopark Bazilikası Çevresinde Bulunan Mezar Yapıları" başlıklı çalışmanın bilimsel araştırma, yazma ve etik kurallarına uygun olarak tarafımdan yazıldığına ve tezde yapılan bütün alıntıların kaynaklarının usulüne uygun olarak gösterildiğine, tezimde intihal ürünü cümle veya paragraflar bulunmadığına şerefim üzerine yemin ederim.

12.01.2018

Adı Soyadı : Buğra Kuru
Öğrenci No : 701447001
Anabilim Dalı : Arkeoloji Ana Bilim Dalı
Programı : Tezli Yüksek Lisans
Statüsü :Yüksek Lisans

ÖZET

Yazar Adı ve Soyadı	: Buğra Kuru
Üniversite	: Uludağ Üniversitesi
Enstitü	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı	: Arkeoloji
Bilim Dalı	: Arkeoloji
Tezin Niteliği	: Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı	: xiii, 111
Mezuniyet Tarihi	: / / 20.....
Tez Danışmanı	: Prof. Dr. İbrahim Hakan MERT

Priene'deki Otopark Bazilikası Çevresinde Bulunan Mezar Yapıları

Priene'nin Doğu Nekropolü'nde bulunan ve İ.S. 5. yüzyıla tarihlenen "Nekropol Bazilikası"nın batısında, 2016 ve 2017 yıllarında sürdürülen kazı çalışmaları sırasında bulunan 7 adet mezar bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır.

Bahsi geçen mezarlar *khamosorion*, kısmi *khamosorion* ve *oygu – örgü* tipinde inşa edilmişlerdir. Mezarlar genel olarak Hellenistik Dönemin başında ve ortasında inşa edilmiş ve Roma İmparatorluk Dönemi'ne kadar sürekli olarak kullanım görmüştür. Mezarlar, kentin en görkemli ve ana giriş kapısı olan Doğu Kapısı'na ve bu kapıdan Magnesia a. M'ye kadar devam eden antik yola oldukça yakındır. Bu nedenle mezarların sıradan insanlara ait olmadığı düşünülmektedir. Mezarların bir kısmı yan yana konumlandırılmıştır. Mezarların birbirleri ile bitişik yapılması, sürekli kullanım görmüş olması ve bulunan bir stel parçasının üzerinde iki ismin bulunması, buranın bir aile mezarı olduğunu düşündürmüştür. Mezarların çoğu daha antik dönemde soyulmuş izlenimi vermektedir. Bu nedenle mezarlardan çok az sayıda küçük buluntu ele geçebilmiştir. Bu buluntular arasında unguentariumlar, pişirme kapları, tabaklar, sikkeler, kolye uçları, altın varaklar ve kemik objeler bulunmaktadır.

Sonuç olarak 35 metrekare gibi küçük bir alana sığdırılan bu mezar kümesi, kentin kuruluş tarihinden hemen sonra kullanılmaya başlanmış ve sürekli olarak kullanım görmüştür. Prieneliler kent içerisinde olduğu gibi nekropol alanında da anakayayı en verimli şekilde kullanmış, anakayanın yeterli olmadığı yerlerde duvarlar örerek mezarlarını inşa etmişlerdir.

Anahtar Sözcükler: Priene, mezar, yapı, nekropol.

ABSTRACT

Name and Surname : Buğra Kuru
University : Uludağ University
Institution : Social Science Institution
Field : Archaeology
Branch : Archaeology
Degree Awarded : Master
Page Number : xiii, 111
Degree Date : / / 20.....
Supervisor : Prof. Dr. İbrahim Hakan MERT

THE TOMBS FOUND AROUND PARKING BASILICA in PRIENE

7 different graves found during the excavation works that took place from 2016 to 2017 in the west of "Necropolis Basilica" situated in East Necropole in Priene and dating back to 5 BC form the subject of this study. The aforementioned graves were constructed in the form of khamosorion, partial khamosorion and rock cut - masonry. They were usually constructed in the beginning and in the middle of the Hellenistic Era and used continuously up until the era of the Roman Empire. The graves are quite close to the ancient path taking up from East Gate, which is the most mighty and the main entrance to Magnesia a. M. Therefore, these graves are thought not to belong to ordinary people. Some of the graves are located side by side. The fact that the graves have been constructed adjoinedly and used continuously and two names appearing on a piece of found stel have given rise to the thought of a family cemetery. Most graves give the impression that they were looted during the ancient era. Thus, only a few small findings have been acquired. Among these findings, there are cookers, plates, coins, tips of necklaces, gold leaves and some parts of bones.

In conclusion, this grave cluster located in a very small space that is roughly 35 square meter was first started to use right after the founding date of the city and used continuously afterwards. The folk in Priene used the bedrock in the most sufficient way in the necropole field just like they had done within the city, itself, and they put up walls to construct graves when the bedrock was not sufficient enough.

Keywords: Priene, grave, structure, necropolis.

ÖNSÖZ

Uzun bir araştırma tarihine sahip olan Priene'nin nekropollerini ile alakalı birkaç yıl öncesine kadar hiç sistemli bir çalışma yapılmamıştı. Elinizdeki bu tez, Priene Nekropollerini hakkında yapılmış olan ilk çalışmalardan birisidir.

Öncelikle bu konuyu yüksek lisans tezi olarak çalışmama izin veren Priene Kazıları Bilimsel Danışmanı ve lisans eğitimimden bu yana manevi olarak her zaman yanımda olan danışman hocam Prof. Dr. İbrahim Hakan Mert'e çok teşekkür ederim. Ayrıca yine lisans öğrencilik yıllarımdan beri bana destek olan Uludağ Üniversitesi Arkeoloji Bölümü'nün diğer bütün hocalarına ve çalışma arkadaşlarıma da teşekkürü bir borç bilirim.

Bu tezin ortaya çıkması için Priene'de toplamda 3 yıllık bir yüzey araştırması ve kazı çalışması yapılmıştır. Bu alanda kazı yapılmasına olanak tanıdıkları için Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Kazı Başkanı ve Milet Müze Müdürü Hasibe İslam Akat'ın nezdinde bütün Milet Müzesi çalışanlarına teşekkür ederim. Bu 3 yıl süren arazi çalışmalarında beraber çalıştığımız Ali Altın, Hasan Cem Gülmez, Gamze Bayram, Orhun Uğur, Zeynep Yıldız, Tuncer Arslan, Osman Sert, Enis Kızrak ve Batuhan Dursun'a da gayretlerinden ve yardımlarından dolayı teşekkür ederim.

Mezarlarda yapılan kazılarda gün yüzüne çıkartılan küçük buluntuların değerlendirilmesinde büyük yardımları dokunan Priene Kazı Evi Deposu çalışanlarına; Gamze Bayram, Hasan Cem Gülmez, Pınar Sert, Marie Christine Junghans ve Laura Picht ile sikkelerin üzerinde büyük bir özveri ile çalışıp onları tarihleyen Johannes Eberhardt'a çok müteşekkirim. Arne Scheinpflug da, mezarlardan çıkan kemik buluntular üzerinde bir ön inceleme yapmıştır, ona da bu desteğinden ötürü çok minnettarım.

Küçük buluntuların incelenmesi, çizilmesi ve tarihlenmesi konusunda bana en büyük desteği sağlayan arkadaşım Gamze Bayram'a bir kez daha ayrıca teşekkür etmek istiyorum.

Tezimi baştan sona okuyarak hatalarımı düzeltmeme yardımcı olan çalışma arkadaşlarım Gökür Çetinkaya ve Serap Ala ile tezin yazım aşamasında tıkağım anlarda destek veren Ahmet Ali Altın'a çok teşekkür ederim.

Ayrıca İngilizce çevirilerinde bana yardım eden kardeşim Burkey Kuru ile maddi ve manevi olarak her zaman yanımda olan anne ve babama en içten teşekkürlerimi sunuyorum. Son olarak bu süreçte her zaman yanımda olan eşim Yeliz Kuru'ya sabrından ve desteklerinden ötürü kalpten teşekkürler.

Bursa - 2018

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	ii
YEMİN METNİ.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
ÖNSÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER	viii
RESİM LİSTESİ.....	x
TABLO LİSTESİ.....	xii
KISALTMALAR ve KAYNAKÇA	xiii

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1. GİRİŞ	1
1.1. KONU ve ÇALIŞMANIN BÖLÜMLERİ.....	1
1.2. ARAŞTIRMA VE KAZI TARİHİ.....	3
1.3. AMAÇ, KAPSAM ve YÖNTEM	5

İKİNCİ BÖLÜM

PRİENE NEKROPOLLERİ

2. PRİENE NEKROPOLLERİ.....	7
2.1. BATI NEKROPOLÜ	9
2.2. DOĞU NEKROPOLÜ.....	12
2.2.1.Doğu Nekropol Kilisesi	16

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DOĞU NEKROPOL BAZİLİKASI BATISI MEZARLARI

3. DOĞU NEKROPOL BAZİLİKASI BATISI MEZARLARI	19
3.1. MEZARLAR	19
3.1.1.1 Numaralı Mezar	19
3.1.2.2 Numaralı Mezar	22
3.1.3.3 Numaralı Mezar	24
3.1.4.4 Numaralı Mezar	25
3.1.5.5 Numaralı Mezar	27
3.1.6.6 Numaralı Mezar	31
3.1.7.7 Numaralı Mezar	33
3.2. KONUMLARI.....	36
3.3. MEZAR TİPLERİ.....	43
3.4. MEZAR BULUNTULARI	47
3.5. KRONOLOJİ	51

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ

4. SONUÇ	54
KATALOG	57
KAYNAKÇA.....	93
RESİMLER	98
TABLolar.....	117
GRAFİKLER.....	123
ÖZGEÇMİŞ	124

Resim Listesi

Çalışmadaki bütün fotoğraflar, ve çizimler “Resim” olarak adlandırılmıştır. Aşağıda bu resimlerin alındığı kaynaklar veya fotoğrafı çeken kişilerin isimleri verilmiştir. Yanında herhangi bir kaynak veya bir isim bulunmayan resimler tezin yazarı tarafından çekilmiş veya oluşturulmuştur.

Resim 1: Priene'nin Konumu Wiegand – Schrader 1904, Taf. I Abb. Gesamt

Resim 2: 2016 Yılı Kazıları

Resim 3: 2017 Yılı Kazıları

Resim 4: Alanın Taş Planı

Resim 5: Heroon – Rumscheid 2000, 178

Resim 6: Nekropol Alanlarını Gösterir Plan - Plan: U. Mania, Düzenleme: Buğra Kuru

Resim 7: Batı Nekropolü Mezarlar

Resim 8: Doğu Kapısı Rekonstrüksiyonu – Ruppe 2007, s. 292 Abb. 18.

Resim 9: Tonozlu Mezar – Ahmet Ali Altın

Resim 10: Tümülüs – Ahmet Ali Altın

Resim 11: Mezar Yapısı

Resim 12: Doğu Nekropol Bazilikası Planı – Jesko Filduth

Resim 13: 1 Numaralı Mezar

Resim 14: 1 Numaralı Mezar'dan Çıkan Stel Parçası – İbrahim Hakan Mert

Resim 15: 2 Numaralı Mezar

Resim 16: 2 Numaralı Mezar, Kemik Buluntu

Resim 17: 3 Numaralı Mezar

Resim 18: 4 Numaralı Mezar

Resim 19: 4 Numaralı Mezarın Güney Duvar Bloğu İçin Bırakılmış Profil

Resim 20: 4 Numaralı Mezarın İçi

Resim 21: 5 Numaralı Mezar

Resim 22: 5 Numaralı Mezar, Kemiklerin Durumu

Resim 23: 6 Numaralı Mezar

Resim 24: 7 Numaralı Mezar

Resim 25: Alanın Genel Görünümü

Resim 26: 7 Numaralı Mezarı Kesen Duvar

Resim 27: Stel Parçası

Resim 28: Geç Dönem Döşemesi

Resim 29: 5 Numaralı Mezar'ın Doğu Duvar Detayı

Resim 30: 5 Numaralı Mezar'ın Güney Duvar Detayı

Resim 31: Gıda Pazarı "O2" Numaralı Odanın Kuzey Duvarı – Mert 2016, s. 386

Tablo Listesi

Tablo 1: Mezarların Üstündeki Toprakta Yapılan Çalışmalarda Gün Yüzüne Çıkarılan Buluntular

Tablo 2: 1 Numaralı Mezar'da Yapılan Çalışmalarda Gün Yüzüne Çıkarılan Buluntular

Tablo 3: 2 Numaralı Mezar'da Yapılan Çalışmalarda Gün Yüzüne Çıkarılan Buluntular

Tablo 4: 3 Numaralı Mezar'da Yapılan Çalışmalarda Gün Yüzüne Çıkarılan Buluntular

Tablo 5: 4 Numaralı Mezar'da Yapılan Çalışmalarda Gün Yüzüne Çıkarılan Buluntular

Tablo 6: 5 Numaralı Mezar'da Yapılan Çalışmalarda Gün Yüzüne Çıkarılan Buluntular

Tablo 7: 6 Numaralı Mezar'da Yapılan Çalışmalarda Gün Yüzüne Çıkarılan Buluntular

Tablo 8: 7 Numaralı Mezar'da Yapılan Çalışmalarda Gün Yüzüne Çıkarılan Buluntular

Kısaltmalar

Bu tezde kısaltmalar, Türk Dil Kurumu'nun İmla Kuralları Sözlüğüne göre kullanılmıştır. Bu durumlar dışında, aşağıdaki kısaltmalar kullanılmıştır.

Abb.	Abbildung
AY.	Arka Yüz.
h:	Yükseklik
Lev.	Levha.
ÖY.	Ön Yüz.
R:	Çap
Taf.	Tafel / Levha.

1. GİRİŞ

1.1. KONU ve ÇALIŞMANIN BÖLÜMLERİ

Priene, 12 İon kent devletinden birisidir ve bugünkü modern Türkiye'nin batısında, Aydın'ın Söke İlçesi'nin Güllübahçe Mahallesi'nde yer almaktadır (**Resim 1**).

Priene Antik Kenti'nin detaylı lokasyonu, tarihçesi, arkeolojik önemi ve kazı tarihi daha önce Priene ile ilgili yapılmış çalışmaların çoğunda detaylıca anlatıldığı için¹, bu çalışmada bu bilgilere ayrıca yer verilmeyecektir. Bu çalışmanın konusunu, Priene Antik Kenti'nin Doğu Nekropolü'nde bulunan ve Nekropol Bazilikası'nın batısında yer alan mezar kümesi oluşturmaktadır.

Bu çalışmada ilk olarak Priene Nekropollerinin araştırma tarihi ile tezin amaç, kapsamı ve yöntemi ele alınmıştır. Daha sonra Priene Nekropollerini başlığı altında "Nekropol" alanlarının oluşumu ile ilgili kısa bir bilgi verilmiştir. Bu bölümden sonra Priene'nin Batı Nekropolü ve Doğu Nekropolü ile ilgili son yapılan yüzey araştırmaları ile elde edilen bulgular paylaşılmıştır. Doğu Nekropolü bölümünün bir alt başlığında, tezin konusunu oluşturan mezarların doğusunda bulunan "Doğu Nekropol Bazilikası" hakkında bilgiler verilmiştir.

Tezin üçüncü bölümünü tezin ana konusunu oluşturan mezarlar oluşturmaktadır. Öncelikle her mezar tek tek tanımlanmış ve bazı sonuçlara gidilmiştir. Daha sonra mezarların konumları ile ilgili varılan sonuçlar "Konumları" başlığı altında işlenmiştir. Mezarların tipleri de, yine bu ana başlık altında ele alınmıştır. Bu bölümün akabinde 2016 ve 2017 yıllarında mezarlarda yürütülen kazı çalışmalarında ele geçen küçük buluntuların ele alındığı "Buluntular" bölümü bulunmaktadır. Bu bölümün son alt başlığı olan "Kronoloji" başlığı altında ise, teze konu olan alanın geçirdiği evreler ele alınmıştır.

Tezin son bölümünde ise bütün çalışma boyunca varılan sonuçlar özetlenmiştir. Çalışmanın sonunda bütün mezarların ve mezarları tarihlemeye yardımcı olan her türden buluntunun kataloğu yapılmıştır.

¹Bu bilgileri ulaşmak için bk. Rumscheid 2000, Schede 1964.

1.2. ARAŞTIRMA ve KAZI TARİHİ

Priene'nin genel kazı ve araştırma tarihi daha önce kapsamlı bir şekilde ortaya konduğundan dolayı² bu bölümde tekrara düşmemek amacıyla, Priene Antik Kenti'nin kazı ve araştırma tarihi değil, sadece Priene Nekropollerini'nin kazı ve araştırma tarihine yer verilmiştir.

Priene Nekropollerini ile ilgili yazılmış en eski bilgiler; Priene'de ilk kapsamlı kazıları 1885 – 1899 yılları arasında yapan ve kentin büyük bir kısmını bu kazılar sonucunda açığa çıkartan Th. Wiegand ve H. Schrader'in yaptıkları kazılarla birlikte ulaştıkları sonuçları 1904 yılında yayınladıkları “Priene. Ergebnisse der Ausgrabungen und Untersuchungen in den Jahren 1895-1899” adlı kitabın ikinci bölümünde, “Nekropoller” başlığı altında bulunmaktadır. Wiegand'ın bir sayfa olarak kaleme aldığı bu bölümde, Priene'nin doğu ve batı nekropollerini kısaca tanıtılmış, mezar tipleri ve yapı tekniğinden çok yüzeysel olarak bahsedilmiştir³.

2000 yılında yayınlanan ve Priene'nin bütünüyle ilgili en güncel bilgilerin bulunduğu, Frank Rumscheid tarafından yazılmış “Küçük Asya'nın Pompeisi. Priene Rehberi” isimli kitapta, nekropoller yine çok az yer bulabilmiştir. Antik yol üzerinde bulunan ve görülebilen birkaç tonozlu mezar yapısının dışında, 1960'lı yıllarda yapılan fakat 2017 yılına kadar yayınlanmamış, Doğu Nekropolü'nün en doğusunda bulunan ve yuvarlak mezar olarak adlandırılan mezar yapısının taş planı da bu kitapta yer almaktadır⁴. Ayrıca Rumscheid bu kitabında Priene nekropollerinin arkeolojik olarak sistematik bir şekilde bu zamana kadar araştırılmadığına dikkat çekmektedir.

2015 yılında Uludağ Üniversitesi'nden bir ekip şehrin doğu ve batı nekropollerinde yüzey araştırması yapmıştır. Bu çalışma sonucunda kentin doğu ve batı nekropollerinde yaklaşık 80 adet mezar tespit edilerek kayıt altına alınmıştır⁵. 2016 ve 2017 yıllarında aynı ekip, Doğu Nekropolü'nde belirlenen alanlarda kazı çalışmaları yürütmüştür.

² Bk. Rumscheid, 2000, 222-234. 1998 yılı sonrası çalışmalar için: Raeck 2005.

³ Wiegand – Schrader 1904, ss. 54 – 55.

⁴ Rumscheid 2000.

⁵ Akat – Mert 2016, ss. 99 -120.

Jesko Fildhuth 2017 yılında tamamladığı doktora tezinde Doğu Nekropol'ünde bulunan Bazilika'yı yayınlamış ve söz konusu bazilikayı 5. yüzyıla tarihlemiştir. Bu doktora tezi hazırlığı için 2008 – 2011 yılları arasında yapılan kazılarda, bu teze de konu olan, mezar yapılarının bir kısmı ortaya çıkartılmıştır. Ancak söz konusu mezar yapıları ile ilgili bu çalışmada yalnızca birkaç paragrafa yer verilmiştir⁶.

Priene nekropollerini hakkında yapılan en güncel çalışma, 2017 yılında, bu tez çalışmasının danışmanlığını da yapan İbrahim Hakan Mert tarafından ", Zwischen Bruch und Kontinuität: Architektur in Kleinasien am Übergang vom Hellenismus zur römischen Kaiserzeit" adlı sempozyumda "Hellenistische und kaiserzeitliche Grabbauten von Priene" (Priene'nin Hellenistik ve İmparatorluk Dönemi Mezar Yapıları) yapılan sözlü sunumdur⁷. Mert bu sunumunda, yukarıda da sözü geçen, Priene Doğu Nekropolü alanının kuzeydoğu sınırında bulunan ve ilk hâfirlerin yuvarlak mezar olarak adlandırdığı mezar yapısını incelemiş ve bu yapının bir tümölüs olabileceğini söylemiştir. Ayrıca, Priene'nin doğu kapısından Magnesia a.M.'a kadar uzanan antik yolun kuzeyinde bulunan tonozlu mezar yapılarını da incelemiştir.

⁶ Fildhuth 2017.

⁷ Mert 2017.

1.3. AMAÇ, KAPSAM ve YÖNTEM

Araştırma tarihi bölümünde de görüleceği üzere, Priene Antik Kenti'nin surlar içerisinde kalan kent içi bölümü yıllardır oldukça detaylı bir şekilde araştırılmışken; kentin surlar dışında kalan nekropol sahası ise hemen hemen hiç araştırılmamıştır. Ancak bir kenti tam olarak anlayabilmek için kenti kent yapan bütün unsurlar bütüncül bir şekilde incelenmelidir. Bu tezin ana amacı, bu eksikliği gidermektir. Bu amaçla ilk aşamada, Doğu Nekropol Bazilikası'nın batısında bulunan mezar grubunda çalışmalar yürütülmüştür. Bu tezin kapsamını da bu mezar grubu oluşturmaktadır.

Bu paralelde, çalışmada şu sorulara yanıtlar aranması amaçlanmaktadır:

- 1) Söz konusu alanda hangi tip mezarlar bulunmaktadır?
- 2) Bu alandaki mezarların kentin Doğu Kapısına ve bu kapıdan başlayarak Priene'nin doğudaki komşusu Magnesia a.M.'a kadar uzanan antik yola göre konumu nasıldı?
- 3) Mezar ve mezar yapılarının nekropol sahası içerisindeki konumları nasıldı?
- 4) Bu alandaki mezarların tarihi ve kronolojik kullanım süreçleri nasıldı?
- 5) Mezarların konumlarının ve tiplerinin, mezar sahiplerinin statüsü ile ilgisi var mıydı?
- 6) Yapılan kazılardan ele geçen mezar hediyeleri yardımıyla mezar sahiplerinin sosyo – ekonomik sınıfları ile kökenleri hakkında ne gibi bilgiler edinilebilir?

Bu sorulara yanıt bulabilmek amacıyla aşağıdaki yöntemler izlenmiştir:

2016 ve 2017 yıllarında bahsi geçen alanda kazı ve temizlik çalışmaları yürütülmüştür⁸. 2016 kazı sezonunda üç aşamada çalışmalar yapılmış ve beş adet mezar gün yüzüne çıkartılmıştır (**Resim 2**). 2017 sezonunda ise kazı çalışmaları üç aşamada yürütülmüş ve bu çalışmalar sonucunda üç mezar daha gün yüzüne çıkartılmıştır (**Resim**

⁸ Kazı çalışmaları Milet Müzesi Müdürlüğü Başkanlığı'nda, Prof. Dr. İbrahim Hakan Mert'in danışmanlığında gerçekleştirilmiştir. Kazı çalışmalarına Uludağ Üniversitesi'nden Hasan Cem Gülmez, Orhun Uğur, Zeynep Yıldız, Osman Sert, Enis Kızrak ve Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi'nden Batuhan Dursun katılmıştır.

3). Kazı çalışmalarında elde edilen her türden buluntular ise Priene Küçük Buluntu Deposu'nda incelenmiştir⁹. Bu küçük buluntular arasından tarihlenmeye yardımcı olabilecek olan parçalar seçilerek çizilmiş¹⁰ ve fotoğraflanmıştır¹¹. Kazı çalışmalarından sonra alan; hem genelde hem detayda fotoğraflanarak belgelenmiştir.

Kazı çalışmaları sonunda mezarlar, total station yardımı ile ölçülmüş ve bu ölçümlerden yola çıkarak bahsi geçen alanın taş planı çizilmiştir (**Resim 4**). Daha sonra çizilen taş plan Autocad programı yardımı ile dijitalize edilmiş ve Priene Antik Kenti'nin hali hazır planına eklenmiştir. Bu çizimlerle mezar alanının bir bütün olarak incelenmesi ve nekropol sahası ile antik yola göre olan konumunun daha iyi anlaşılabilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca bu taş plan sayesinde ileride bir rekonstrüksiyon önerisi de yapılabilecektir.

Arazi çalışmalarından elde edilen her türlü veri, Filemaker programında hazırlanan bir veri tabanına aktarılmıştır. Kazı çalışmaları sırasında alanda çekilen bütün fotoğraflar ve küçük buluntuların çizimleri ile fotoğrafları bu veri tabanına yüklenmiştir. Bu veri tabanı yardımıyla bir katalog hazırlanmıştır.

Çalışmaların arazi ve teknik kısımları tamamlandıktan sonra, Uludağ Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, Uludağ Üniversitesi Arkeoloji Bölümü Kütüphanesi ve Alman Arkeoloji Enstitüsü İstanbul Şubesi Kütüphanesi'nde detaylı bir literatür araştırılması yapılmış ve bahsi geçen alandaki mezarların diğer kentlerdeki karşılaştırma örnekleri araştırılmıştır. Ayrıca yine bu kütüphanelerden, mezarlardan elde edilen küçük buluntuların karşılaştırılması ve tarihlendirilmesi hususunda yararlanılmıştır.

⁹ Bu mezarlardan elde edilen küçük buluntular Uludağ Üniversitesi'nden Gamze Boy ve Pınar Sert tarafından analiz edilmiştir. Mezar kazılarında elde edilen sikkeler ise, Berlin Şehir Müzesi'nde görevli Postdoktorant Johannes Eberhardt tarafından analiz edilmiştir.

¹⁰ Küçük buluntu çizimleri Gamze Boy tarafından yapılmıştır.

¹¹ Küçük buluntu fotoğrafları Birgitta Scnödel tarafından çekilmiştir.

2. PRIENE NEKROPOLLERİ

Daha eski dönemlerde insanlar kaybettikleri ile olan bağlarını kopartmamak ve daha soyut açıdan bakılacak olursa, onların ölümden sonraki yaşama geçmiş olan ruhlarının kendi üzerlerindeki koruyucu etkilerini kaybetmemek için ölülerini daha çok kent içerisine (intramural), hatta yaşadıkları konutların içerisine, yaşam alanlarının altına gömmüşlerdir. Bu uygulamanın en bilindik örnekleri Çatalhöyük'te görülürken¹², Aşıklı Höyük¹³ ve Köşk Höyük'te¹⁴ de bu uygulamanın izleri gözlemlenebilmektedir.

Ancak daha geç dönemlerde, planlı kentçiliğin gelişmeye başlaması ile intramural gömü anlayışından vaz geçilmiş ve daha çok kentlerin surlarla çevrilen alanının dışına extramural gömü yapılmaya başlanmıştır¹⁵. Öyle ki Hellenistik Dönem'de kent içerisine gömülmek çok büyük bir ayrıcalık olarak görülüyordu¹⁶. Planlı şehirciliğin en güzel ve en iyi korunmuş örneklerinden birisi olan Priene'de de bu ayrıcalığa erişen yurttaşlardan birisi, tiyatronun doğusunda bulunan Heroon'un sahibidir¹⁷ (**Resim 5**). Geriye kalan ömürlerini tamamlamış Prieneliler ise kent dışına, nekropolis adı verilen alana gömülüyordu.

Bu uygulamanın daha çok tercih edilmesinin tek sebebini, kentlerin planlı bir şekilde inşa edilmeye başlanmasıyla açıklamak çok doğru değildir. Bilindiği gibi antik dünyada din hayatın her alanı ile ilintiliydi. Extramural gömünün tercih edilmeye başlanmasında da olasılıkla dinin önemi büyüktü. Yunan dininde ölü çoğu açıdan "pis" kabul edilmekteydi. Bu nedenle ölüler yakılmadan veya gömülmeden önce yıkanırken, ölü evini ziyaret eden insanların ve hatta rüyasında ölü gören insanların bile yıkanması gerekliydi¹⁸.

Pratikte de bir ceset, daha genel anlamda mezar ve mezarlıklar, sağlık sorunlarına yol açabilmektedir. Günümüze daha yakın dönemlerde, kiliselerin bodrumlarında ve

¹² Düring 2003, ss. 1-15 .

¹³ Özbek 1998 ss. 567-579.

¹⁴ Öztan 2002 ss. 55-69.

¹⁵ Kurtz - Boardman, s.51.

¹⁶ Damaskos 2004, , s. 152.

¹⁷ Rumscheid 2000, s. 36. *Rumscheid her ne kadar kitabında Priene'de tek kent içi gömünün Heroon'da görüldüğünü söylese de, kitabın yayım tarihinden sonra yapılan araştırmalarda Priene'de, Roma Hamamı Kompleksi'nde ve Mısır Tanrıları Kutsal Alanı'nda da kent içi gömüye rastlanmıştır.*

¹⁸ Şahin 1993, s. 146.

bahçelerinde mezarlıklar bulunmaktaydı ve bu mezarlıkların sebep olduğu birçok hastalığın kayıt altına alındığı bilinmektedir. Modern araştırmalar da yanlış yerlere yapılmış mezar alanlarının halk sağlığında neden olabileceği aksaklıkları ortaya koymuřtur¹⁹. Bu nedenle g¼n¼m¼zde mezarlıklar belirli y¼ntemler ve mevzuatlar izlenerek, halk sağlığına zarar vermeyecek alanlara, kentlerin dışına yapılmaktadır²⁰.

Yukarıda sayılan b¼t¼n bu nedenlerle Priene’de de ¼l¼ler kentin dışına g¼m¼lm¼řt¼r. Kentin doğusunda, doğu kapısından başlayarak Magnesia a.M.’a kadar devam eden yolun kuzey ve g¼neyinde mezarlar bulunmaktadır. Yine aynı şekilde kentin daha az g¼steriřli olan batı kapısından şehrin dışına ¼ıkıldığında, ¼ok sayıda mezar g¼r¼lebilmektedir. Bu nedenle Priene’de ilk kapsamlı kazıları yapan arkeologlar Priene’nin nekropol sahasını, Batı Nekropol¼ ve Doğu Nekropol¼ olarak ikiye ayırmışlardır (**Resim 6**)²¹.

¹⁹ G¼ler - ¼obanođlu 1996, s. 11.

²⁰ G¼ler - ¼obanođlu, 1996, s. 17.

²¹ Wiegand – Schrader 1904, s. 54.

2.1. BATI NEKROPOLÜ

Batı Nekropol sahası, Priene'nin batı yamacında, konut alanlarının bulunduğu alandaki Batı Kapısı'nın hemen önünden başlar (Resim 6). Oldukça dik bir yamaca kurulmuş olan bu nekropol sahasının batı sınırını, yamacın deniz seviyesine indiği nokta oluşturur. Kuzeyde ise yamacın dikliğinin daha da sertleştiği kısım bu sınırı oluşturmaktadır. Güneyde ise sınır Batı Kapısı'dır. Batı Kapısı'nın hizasından güneye inildiğinde herhangi bir mezarla karşılaşmaz²².

Şu halde Batı Nekropol sahası doğuya doğru yaklaşık 200 metre, kuzeye doğru ise yaklaşık 250 metre, toplamda yaklaşık 35 dekarlık²³ bir alana yayılmaktadır. Bir yamaca kurulmuş olan Batı Nekropolü'nde eğim güneyden kuzeye yaklaşık %15'tir. Nekropol sahasında yüzeyde geniş bir alanı anakaya kaplamaktadır. Bugün bu alanda ayrıca antik dönemden günümüze kadar olan süreçte oluşan depremlerle zarar görmüş²⁴ kent surlarından kopup yamaç boyunca sürüklenen taş blok parçaları da görülmektedir.

Batı Nekropolü'nde bugüne kadar yapılan çalışmalarda iki tip mezar keşfedilmiştir. Bunlardan ilki, basit şekilde kayaya oyulmuş sandık mezarlardır (*khamosorion*). Bazı durumlarda anakayanın yetersiz kaldığı yerlerde de mezar duvarı olarak yerel kayalardan elde edilmiş taş bloklar kullanılmıştır. Bu da ikinci tip mezarları oluşturur: Kısmi *khamosorion*. Bu mezar tiplerinin Hellenistik Dönem'de Priene'de yaygın olarak kullanılan mezar tipleri olduğu düşünülmektedir²⁵.

Özellikle ikinci tip mezarlarda, çoğu zaman iki mezar yan yana yapılmış ve ortadaki duvar hattı iki mezarda da ortak olarak kullanılmıştır (**Resim 7**). Mezarların kapakları ise bazen üç bazen de dört adet büyük taş bloklardan oluşmaktaydı. Bahsi geçen mezarlardan 2015 yılında yapılan yüzey araştırmalarında 40 tanesi tespit edilebilmiştir²⁶. İleride yapılacak kazı çalışmaları ile birlikte bu sayının daha da artacağı düşünülmektedir.

²² 2015 yılında yapılan yüzey araştırması sonucunda elde edilen veriler ışığında bu sonuca ulaşılmıştır. İleride yapılacak kazı çalışmaları ile bu sınırlar değişkenlik gösterebilir.

²³ Bu rakam Autocad programında kentin hali hazır haritası üzerinde alan hesabı yapılarak elde edilmiştir.

²⁴ Altunel 1998, s. 34.

²⁵ Rumscheid 2000, s. 36

²⁶ Akat – Mert 2016, s. 105.

Şuan gözle görülebilen mezarların büyük çoğunluğu, antik dönemden günümüze kadar geçen zamanda soyguncular tarafından tahribata uğratılmışken; halen rahatsız edilmemiş gibi görünen mezarlar da bulunmaktadır. Ancak yine de yüzey araştırması sırasında mezarların içerisinden unguentarium parçaları gibi mezar hediyelerine ait olabilecek küçük buluntulara rastlanmıştır.

Mezarlar, batı nekropol sahası içerisinde belirli alanlarda küçük gruplar oluşturacak şekilde konumlandırılmıştır. Örneğin 10x10 metrelik bir alanda altı – yedi adet mezar bir arada bulunuyorken, bu mezarlardan sonra 30 – 40 metre çaptaki bir alanda herhangi bir mezar izine rastlanmamaktadır. Mezarların niçin böyle konumlandırıldığı sorusu ileride yapılacak olan çalışmalarda yanıt aranması gereken sorulardan birisidir.

Yukarıda da belirtildiği gibi, bu nekropol sahası Priene'nin şehre girişi sağlayan üç kapısından birisi olan Batı Kapısı'nın hemen dışından başlar. Bu kapının Hellenistik Dönem'de kentin limanı ile bağlantı kurduğu düşünülmektedir²⁷. Kentin bir diğer kapısı olan Kaynak Kapısı²⁸ ile kıyaslandığında daha büyük boyutlara sahip olan Batı Kapısı'nda yine de görkemli bir mimari görülmez. Batı Kapısı'nı koruyan herhangi bir kule ya da bastiyon gibi ekler de bulunmamaktadır²⁹.

Özetle Batı Nekropol sahası oldukça zorlu ve sarp bir araziye sahiptir ve buraya ulaşım görece zordur. Ayrıca Batı Nekropolü diğer komşu kentler ile bağlantısı olan ana yollara yakın değildir. Bu da olasılıkla nekropole geçişin sağlandığı Batı Kapısı'nın daha sıradan bir mimariye sahip olması sonucunu doğurmuştur.

Bütün bu sebeplerle birlikte Batı Nekropolü'nde yalnızca basit sandık mezarların bulunuşu, bu nekropol sahasının daha çok Priene'nin sıradan vatandaşları tarafından kullanılan “Halk Mezarlığı” olduğu düşüncesini doğurmaktadır. Ayrıca Batı Nekropolü'nde daha geç dönemlere tarihlenebilecek herhangi bir mezar veya mezar yapısı ile henüz karşılaşılmamıştır.

Bunun nedeni şehrin batısında, Batı Kapısı'nın hemen önünde yer alan konut alanları ile ilintili olabilir. İ.Ö. 2. yüzyılda bahsi geçen alanda çok büyük bir yangın felaketi yaşanmış ve bu alanda bu tarihten sonra – birkaç istisna hariç – yerleşim

²⁷ Ruppe 2007, s.291

²⁸ Kaynak kapısı bu adı, kapının yakınında bulunan su kaynağından alır. Kapının önünde üç – dört adet mezar kalıntısı olduğu bilinmektedir. Fakat burada bugüne kadar yüzey araştırması yapılmamıştır.

²⁹ Rumscheid 2000, s. 43.

görülmemiştir³⁰. Bu yangın felaketinden sonra Batı Nekropolü de, yangının gerçekleştiği tarihten önceki kadar yoğun olarak kullanım görmemiş olabilir.

³⁰ Rumscheid 2000, s. 86.

2.2. DOĞU NEKROPOLÜ

Doğu Nekropol Sahası, Priene'nin ana giriş kapısı olan Doğu Kapısı'nın (**Resim 8**) dışında başlar³¹. Oldukça sarp bir yamaca kurulmuş olan bu nekropol sahasının hem kuzey hem de doğu sınırını, yamaçtaki en hakim tepelerden birisine konumlandırılmış olan Hellenistik Dönem Tümülüsü oluşturur. Yani Doğu Nekropol sahasının kuzeydoğu ucuna yapılmış olan bu tümülüsün devamında ne kuzey yönde ne de doğu yönde bir mezarla karşılaşılmaz. Nekropol'ün güney sınırını ise Güllübahçe'den, eski Didim yoluna devam eden modern yol oluşturmaktadır.

Nekropol sahasının Doğu Kapısı'na göre yayılım alanı doğuya doğu yaklaşık 500 metre³², kuzeye doğu 300 metre, güneye doğu ise yaklaşık 200 metredir. Toplamda yaklaşık 76 dekarlık³³ bir alana yayılmış olan Doğu Nekropolü, Batı Nekropolü'nün iki katından daha fazla bir alana sahiptir. Oldukça sarp bir araziye kurulmuş olan Doğu Nekropolü'nün güneyden kuzeye olan eğimi %25'tir. Bu da, Doğu Nekropolü'nün Batı Nekropolü'ne göre daha dik bir yamaca kurulmuş olduğunu göstermektedir.

Nekropol sahası içerisinde çok sayıda taş ocağı bulunmaktadır. Ayrıca Doğu Nekropolü'nde de, Batı'da olduğu gibi antik dönemlerden günümüze kadar geçen zamanda, depremlerin³⁴ sur duvarları ve teras duvarları üzerinde meydana getirdiği yıkımların izleri görülmektedir. Burada çok sayıda sur duvarlarından koparak yamaç boyunca aşağıya inmiş olan büyük taş bloklar görülmektedir.

Doğu Nekropolü'nde, mezar ve taş ocaklarının yanı sıra iki adet Bizans Dönemi kilisesi bulunmaktadır. Bu kiliselerden birisi, kazılarını yürüten arkeologlar tarafından "Otopark Bazilikası" olarak adlandırılmıştır³⁵. Otopark Bazilikası'nın yaklaşık 50 metre kuzeyinde, daha küçük boyutlarda ikinci bir kilise daha bulunmaktadır. Bu kiliselerde nekropol sahası içerisindeki mezar ve mezar yapılarından getirilen çok sayıda devşirme malzeme kullanılmıştır.

³¹ Wiegand – Schrader 1904, s. 43.

³² Theodor Wiegand ve Hans Schrader "Priene. Ergebnisse der Ausgrabungen und Untersuchungen in den Jahren 1895-1899" adlı eserlerinde bu sınırı yaklaşık 1 km olarak yazmışlardır. Ancak şu ana kadar yapılan çalışmalarda nekropol sahasının doğuya doğu yayılım alanının 500 metre olduğu gözlemlenmiştir.

³³ Bu rakam Autocad programında kentin hali hazır haritası üzerinde alan hesabı yapılarak elde edilmiştir.

³⁴ Altunel 1998, s. 34.

³⁵ Bu kilise ile ilgili daha detaylı bilgi aşağıda verilmiştir.

Doğu Nekropolü'ndeki mezar ve mezar yapıları daha fazla çeşitlilik gösterir. Burada en sık karşılaşılan mezar tipleri, Batı Nekropolü'nde olduğu gibi, *khamosorion* ve kısmi *khamosorion* mezar tipleridir³⁶. Bu mezarlar olasılıkla kentin şimdi bulunduğu alana taşınma tarihi olan İ.Ö. 4. yüzyıldan itibaren yoğun olarak kullanılmaya başlanmıştır³⁷. Bu mezarların bir kısmı direkt olarak kayaya oyulmuştur ve üzeri genellikle sayısı üç ya da dördü bulan büyük taş bloklar ile örtülmüştür. Diğer mezarlarda ise anakayanın yeterli olmadığı yerlerde yine yerel kayalardan elde edilmiş taş bloklar kullanılarak mezarların duvarları oluşturulmuştur. Bu durumda mezarın duvarlarının bir kısmını anakaya oluştururken; geri kalan duvarlarını ise taş bloklar oluşturmaktadır. Doğu Nekropolü'nde de bu tipte olan mezarlar çoğu zaman yan yana yapılmış ve ortada kalan duvarlar iki mezar tarafından ortak olarak kullanılmıştır.

Doğu Nekropolü'nde temel olarak anakayanın oyulması ile yapılan bir diğer mezar tipi ise oyu – örgü mezar tipidir. Bu tip, anakayanın kullanışı açısından kısmi *khamosorion* ile benzerlik gösterir. Kısmi *Khamosorion* tipinde mezarın en az bir duvarı yekpare bir blok ile oluşturulurken, oyu – örgü tipi mezarlarda ise anakayanın yeterli olmadığı yerlerde irili – ufaklı blok ve taşların bir araya getirilmesi ile mezar teknesi oluşturulmuştur.

Doğu Nekropol sahalarında görülen bir diğer mezar tipi, tonozlu mezar yapılarıdır (**Resim 9**). Doğu Kapısı'ndan başlayan antik yolun yirminci metresinden sonra, yolun kuzeyinde ve güneyinde yol ile bitişik tonozlu mezar yapıları bulunmaktadır. Malzeme olarak orta boy kesme taşların kullanıldığı bu mezarların üst örtüsü tonozludur. Sözü edilen mezar yapılarının içerisinde, genellikle doğu ve batı duvarlarında niş açıklıkları bulunur. Antik dönemde mezar yapılarının güney kısımlarında mezara girişi sağlayan kapılar bulunmaktaydı. Mezar odasının içerisinde ise kuzeyde, doğuda ve batıda olmak üzere üç adet taş örgü sanduka mezar bulunmaktadır.

Tonozlu mezarlar yapım tekniği açısından, Priene tiyatrosunun doğusundaki Heroon ile benzerlik gösterir ve Erken Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenirler³⁸. Ancak burada yapılan kazı çalışmalarından elde edilen küçük buluntular ışığında bu mezar yapılarının Bizans Dönemi'ne kadar kullanım gördüğü düşünülmektedir.

³⁶ Akat – Mert 2016, s. 105.

³⁷ Rumscheid 2000, s. 36.

³⁸ Bücherl 2012, s. 77.

Bu tonozlu mezarlar yukarıda da bahsedildiği üzere şehrin ana kapısı olan Doğu Kapısı'na çok yakındırlar. Doğu Kapısı kentin en iyi tahkim edilmiş kapısıdır ve iki kule ile korunmuştur³⁹ Batı Kapısı'na nazaran daha görkemli bir mimarisi vardır. Bununla birlikte bu kapıya kadar gelen yol, Magnesia a. M'a kadar uzanmaktadır. Büyük ihtimalle Priene'ye komşu kentlerden ya da başka yerlerden gelen insanlar bu yolu kullanmaktaydı. Bu nedenle Doğu Kapısı görkemli mimarisi ile bir reprezentasyon aracı olarak da kullanılmış olmalıdır.

Bu durum, tonozlu mezarlarının konumlarını daha özel kılar. Özetle kente girmek için bu yolu kullanan ziyaretçiler kente yaklaştıklarında, yolun kuzey tarafında büyük boyutlarda, tonoz tekniği ile inşa edilmiş, yol ile paralel mezar yapılarının eşliğinde kentin en görkemli kapısına ulaşmaktaydı. Bu bağlamda gerek mimari özellikleri ile gerekse de konumları ile bu mezar yapıları, sıradan Prieneliler'den ziyade, yine bir reprezentasyon aracı olarak kentin üst sınıfına ait kişileri için yapılmış olmalıdır. Ayrıca yukarıda detaylıca anlatılan antik yol da bir tür "Mezarlık Caddesi"⁴⁰ olarak kullanım görmüş olmalıdır⁴¹.

Burada başka bir soru ortaya çıkmaktadır. Roma Dönemi'ne tarihlenen bu tonozlu mezarlardan daha erken dönemlerde de burada yine önemli kişilerin mezarları var mıydı? Çünkü bu lokasyon, Roma Dönemi'nden çok önce de önemli bir konumdaydı. Zira Doğu Kapısı, kentin diğer kapıları gibi, hipodomik planla yapılmış olan şehrin ana caddelerinin birisinin aksında değildir⁴². Bu da Doğu Kapısı'nın kentin hipodomik planından daha da önce yapıldığını düşündürmektedir⁴³. Dolayısıyla antik yol, büyük olasılıkla Roma Dönemi'nden önce de aynı konumdaydı.

Bu durumda tonozlu mezarlar, burada bulunan daha eski mezar veya mezar yapılarının bir takım doğal afetlerle tahrip olmasından sonra veya kasti olarak kaldırılmasıyla birlikte Roma Dönemi'nde inşa edilmiş olabilir mi? Bu sorunun cevabı ileride yapılacak olan kazı çalışmaları sonucunda bulunabilecektir.

³⁹ Rumscheid 2000, s. 43.

⁴⁰ Bu konuda daha detaylı bilgi için: von Hesberg – Zanker 1987.

⁴¹ Mert 2017.

⁴² Ruppe 2007, s. 292.

⁴³ Rumscheid 2000, s. 45.

Doğu Nekropolü'nde bulunan bir diğer mezar tipi Tümüls'ür (**Resim 10**). Yukarıda da bahsedildiği üzere Doğu Nekropolü'nün kuzeydoğu köşesinde bulunan bu mezar yapısının ilk kazıları 1982 yılında bir kurtarma kazısı olarak yapılmıştır. Bu kazılar sonucunda yapının taş planı Müller-Wiener tarafından çizilmiştir⁴⁴. Bahsi geçen bu yuvarlak planlı mezar yapısı, Doğu Nekropolü'nün hakim bir tepesine konumlandırılmıştır ve deniz seviyesinden yaklaşık 77 metre yüksekliktedir. Yapının içerisinde üç adet mezar bulunmuştur. Bu mezarların daha antik dönemde soyulduğu tahmin edilmektedir⁴⁵. Ancak kazısının yapıldığı yıldan 2017 yılına kadar da, kaçak kazıcılar tarafından bahsi geçen mezar yapısı tahribata uğramıştır. 2017 yılında Uludağ Üniversitesi'nden bir ekip⁴⁶ ile söz konusu mezarda temizlik ve ölçüm çalışmaları yapılmıştır.

Doğu Nekropolü'nde son mezar tipi ise basamaklı – podyumlu mezar yapılarıdır. Otopark Bazilikası olarak adlandırılan kilisenin güneybatısında iki adet podyumlu mezar yapısı bulunmaktadır (**Resim 11**). Bu yapıların kuzey kısımları İ.S. 5. yüzyıla tarihlenen bazilikanın temellerinin altında kalmıştır. Diğer bir deyişle, söz konusu bazilika bu mezar yapılarının üstüne yapılmıştır. Bu mezar yapılarından daha doğuda olanın üç basamağı bugün gözlemlenebilmektedir. Batıda olan mezar yapısının ise mezar odasına erişim mümkündür. Fakat bu mezar odası muhtemelen daha antik dönemde mezar soyguncuları tarafından boşaltılmış olmalıdır. Bu gün içerisinde herhangi bir iskelet ya da başka bir buluntu görülmemektedir. Bu mezar yapılarının yanı sıra 2015 yılında yapılan yüzey araştırması sırasında basamaklı – podyumlu mezar yapılarını işaret eden başka bulgulara da rastlanmıştır.

Doğu Nekropolü, Batı Nekropolü ile karşılaştırılacak olursa, Doğu Nekropolü'nün yayılım alanının batıdakine göre çok daha geniş olduğu görülür. Doğu Nekropolü'nün eğimi batıya göre çok daha serttir. Batı Nekropolü ulaşımı zor, komşu kentlerle bağlantısı olan herhangi bir ana yola yakın olmayan bir araziye kurulmuşken; Doğu Nekropolü Magnesia a. M'den gelen antik yolun kenarına, ulaşımı kolay bir alana kurulmuştur. Bu yol antik dönemde bir "Mezarlık Caddesi" olarak kullanım görmüş olmalıdır. Yolun sonunda da, Priene Kenti'nin ana kapısı olan ve görkemli bir mimariye

⁴⁴ Rumscheid 2000, s. 38

⁴⁵ Rumscheid 2000, s. 39

⁴⁶ Kazı çalışmaları Arş. Gör. Ahmet Ali Altın tarafından yürütülmüştür.

sahip olan Doğu Kapısı bulunur. Batı Nekropolü'nde yalnızca iki tipte mezar bulunuyorken, Doğu Nekropolü'nde bu sayı beştir. Ayrıca Doğu Nekropolü'nde Tümülüs gibi büyük boyutlarda ve anıtsal mimariye sahip mezar yapıları da inşa edilmiştir.

Doğu Nekropolü'nde de Batı Nekropolü'nde olduğu gibi mezarlar belirli alanlarda kümeler oluşturacak şekilde konumlandırılmıştır. Bu mezar kümeleri genellikle aynı tipten mezarlardan oluşmaktadır.

Bu paralelde Doğu Nekropolü'nün Batı Nekropolü'ne göre daha önemli bir konumda olduğunu söylemek yanlış olmaz. Priene'de ilk kapsamlı kazıları yapan Wiegand da bu görüştedir⁴⁷. Bu nedenle buraya gömülen kişilerin - en azından Hellenistik Dönem'in ortalarına kadar - büyük çoğunluğunun Batı Nekropolü'ne gömülenlere göre daha önemli - ya da daha zengin - kişiler olduğu söylenebilir.

2.2.1. Doğu Nekropol Kilisesi

Doğu Nekropol Kilisesi ilk olarak 2007 yılında yapılan çalışmalarda keşfedilmiş, 2008⁴⁸ ve 2010⁴⁹ yıllarında da bu alanda kazı çalışmaları yapılmıştır. Bahsi geçen kilise surlardan yaklaşık 50 metre doğuda ve antik yoldan da yine yaklaşık 30 metre kuzeyde bulunur. Antik yolun seviyesinden yaklaşık 3 metre yukarıda bulunan bazilikaya ulaşım ören yerinin modern otoparkından sağlanmaktadır. Bu nedenle arkeologlar bu bazilikaya "Otopark Bazilikası" adını vermişlerdir. Ancak elinizdeki bu çalışmada bahsi geçen kilise "Doğu Nekropol Bazilikası" olarak adlandırılmıştır.

Bazilika yukarıda tanımlanan konumuyla Doğu Nekropol sahasının yayılım alanının içerisinde bulunmaktadır⁵⁰. Bazilikanın ölçüleri 25,76 m x 13.80 m'dir. Doğu Nekropol Bazilikası bu ölçüleriyle kent içerisinde, Roma Hamamı ve Yukarı Gymnasion kompleksinin batısında bulunan kiliseden yaklaşık 6 metre daha kısayken, genişlik olarak hemen hemen aynıdır⁵¹.

⁴⁷ Wiegand - Schrader 1904, s. 54.

⁴⁸ Raeck – Rumscheid 2009, ss. 36 – 37 - Kazılar Jesko Fildhuth yönetiminde, K. Weber'in katılımıyla yapılmıştır.

⁴⁹ Raeck – Rumscheid 2011, s.83 – Kazı çalışmaları Jesko Fildhuth yönetiminde, M. La Torre ve G. Höfig'in katılımıyla yürütülmüştür.

⁵⁰ Bazilika'nın Koordinatları: X: 10425.2400 Y: 19985.6131 Z: 49.3351

⁵¹ Fildhuth 2017, s. 37.

Bazilika'nın bulunduğu alan, bütün Doğu Nekropol sahasında olduğu gibi oldukça sert bir eğime sahiptir. Bu nedenle kazılar daha çok bazilikanın güneyinde yapılabilmektedir ve bazilikanın planı bu nedenle tam olarak çıkartılamamıştır. Fakat elde edilen verilerle yapının üç nefli bazilikal plan gösterdiği tespit edilebilmiş ve böylece yapının plan çizimi yapılabilmektedir⁵² (**Resim 12**). Yine kuzeye doğru yükselen eğimden dolayı bazilikanın kuzey duvarlarının daha iyi korunmuş olduğu gözlemlenmiştir. Bazilikanın kuzeydoğu köşesinde açılan bir sondajla bazilikanın kuzey duvarının korunmuş kısmının 2 metreden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Bazilikanın güney duvarı, iki basamaklı iki mezar yapısının üzerine inşa edilmiştir. Bu mezar yapılarının Geç Hellenistik – Erken Roma Dönemlerine tarihlendiği düşünülmektedir⁵³.

Kilisenin narteksi batı tarafta, muhtemelen arazinin eğiminden ve kayalıklı olmasından ötürü, kilisenin orta nefinden daha yüksektir⁵⁴. Narteksten kilisenin güney nefine geçiş üç basamaklı bir merdiven ile sağlanmaktaydı. Orta ve kuzey neflerde de bu şekilde geçişlerin olduğu düşünülmektedir. Bu güne kadar yapılmış çalışmalarda, kilisenin tek girişinin batı tarafta, muhtemelen yine arazi koşulları nedeniyle narteksin hemen hemen güneybatı köşesine inşa edildiği saptanmıştır. Narteksin kuzeyinde başka bir girişin olup olmadığı burada kazılar yapılamadığı için cevapsız kalmıştır⁵⁵.

Kilisenin inşasında, kent içerisinde Yukarı Gymnasion ve Roma Hamamı kompleksinin batısında bulunan kilisenin yapı malzemesi ile karşılaştırıldığında, daha kalitesiz malzemelerin kullanıldığı gözlemlenmektedir⁵⁶. Kilisenin yapı malzemesi karışıktır. Çok düzgün kesilmiş ve işlenmiş dikdörtgen bloklar kullanılmışken; çoğu Hellenistik Dönem'e tarihlenen devşirme malzemeler de, tekrar şekillendirilerek kilisenin yapımında kullanılmıştır. Bu malzemeler birbirlerine harç yardımı ile tutturulmuştur⁵⁷.

Kilisenin yapımında kullanılan devşirme malzemeler arasında, çift sütun başlık parçaları, stel yatakları, sütun tambur parçaları ve çeşitli mimari blok parçaları

⁵² Fildhuth – 2017, (Abb. 140 a. b).

⁵³ Fildhuth – 2017, s. 39

⁵⁴ Raeck - Rumscheid 2011, s.99

⁵⁵ Fildhuth – 2017, s. 39

⁵⁶ Fildhuth – 2017, s. 39

⁵⁷ Fildhuth – 2017, s. 37.

bulunmaktadır. Bu parçaların büyük bir çoğunluğunun nekropol sahası içerisinde bulunan mezar ve mezar yapılarından getirilmiş olması daha olasıdır. Zira kilise ile kent arasında 200 metreden fazla bir mesafe ve iki adet dik merdivenli cadde bulunmaktadır. Dolayısıyla kent içerisinde bu blokları getirmektense, nekropol sahasından alıp, kilisenin yapıldığı alana getirmek çok daha kolaydır. ,

Kilise, nartekse girişte bulunan iki sikkenin yardımıyla İ.S. 5. yüzyıla tarihlenmektedir. 5. yüzyıldan ne daha önce ne de daha sonraya tarihlenebilen buluntulara rastlamak mümkün değildir. Ayrıca kent içinde bulunan kilise sürekli olarak yenilenip, tamirat görmüştür. Fakat bunun aynısını Doğu Nekropol Bazilikası için söylemek mümkün değildir. Bu nedenlerle Doğu Nekropol Kilisesi'nin çok kısa bir süre için, hatta tek bir jenerasyon tarafından kullanıldığı düşünülmektedir⁵⁸.

Kente görece uzak olan bu kilisenin, kent içerisinde bulunan kilise gibi günlük olarak kullanıp kullanılmadığı bilinmemektedir. Geç antik dönemde nekropollere inşa edilen kiliselerin fonksiyonları hakkında çeşitli görüşler bulunmaktadır. Bu görüşlerden ilki, nekropol kiliselerinin fonksiyonlarının; nekropol sahalarının asıl sâkinleri ile yani ölümler ile ilgili olduğudur⁵⁹. Bu bağlamda kilisenin ölü kültürüyle ilişkili olarak önemli bir kişinin ölümünden sonra yapılmış bireysel kült merkezi olarak kullanılmış olabilir. Bu da, kilisenin neden sadece bir jenerasyon tarafından kullanılmış olduğu sorusuna yanıt olabilir. Nekropol kiliselerinin fonksiyonları hakkında bir diğer görüş ise, bu kiliselerin kentin ana kilisesinde yer kalmadığı durumlarda kullanıldığıdır⁶⁰.

⁵⁸ Fildhuth – 2017, s. 39.

⁵⁹ Haug 2003, 229.

⁶⁰ Calderoni 1953, s. 519.

3. DOĞU NEKROPOL BAZİLİKASI BATISI MEZARLARI

3.1. MEZARLAR

3.1.1. 1 Numaralı Mezar

1 Numaralı Mezar, Doğu Nekropol Bazilikası'nın batısında, bazilikanın narteksinin güney girişinden yaklaşık 6 metre güneybatıda bulunmaktadır (**Resim 13**). Anakayadan oluşan küçük bir yükseltinin en üst noktasından yaklaşık 1 metre kadar aşağıda konumlandırılan bu mezar, 2017 yılına kadar - bu alanda - kazısı yapılan mezarlar arasında en yüksek kotta bulunan mezardır. Bahsi geçen mezar bazilikanın giriş kapısından yaklaşık 1.5 metre daha yukarıda konumlandırılmıştır.

1 Numaralı mezar basit bir şekilde anakayaya oyularak meydana getirilmiş, *khamosorion* tipinde yapılmış bir mezardır. Kuzeybatı – güneydoğu doğrultusunda inşa edilmiş mezar 97 cm uzunluğa, 37 cm genişliğe sahiptir ve 25 cm yüksekliği ile oldukça sığdır. Mezarın küçük boyutlarından dolayı bir “Çocuk Mezarı” olduğu düşünülmektedir.

Mezarın kuzey tarafı, güney tarafına oranla daha dardır, batı duvarında bırakılmış dar bir profil görülmektedir. Doğusunda ise anakaya eğimli olarak bırakılmış, doğu duvarının hemen başlangıcında bir miktar düzleşmiştir. Bu kısmında, her ne kadar biraz eğimli de olsa, zıt tarafta olduğu gibi dar bir profil yapılmıştır. Mezarın güneybatı köşesinde ise, anakayanın o seviyedeki bitimine kadar açılmış bir kanal bulunmaktadır.

Karşılıklı olarak bırakılan profillerin, anakayanın geneline bakıldığında daha özenli ve düz bir şekilde yontulduğu görülmektedir. Bu nedenle bu profillerin, mezar kapağının mezarın üzerine kapatılabilmesi için yapıldığı düşünülmektedir. Ancak bu alanda yapılan kazılar esnasında bu mezarın kapağı olabilecek herhangi bir bloğa rastlanılmamıştır.

Mezarın güneydoğu köşesinde bir açıklık bulunmaktadır. Doğal nedenlerden değil de, insan eliyle yapıldığı düşünülen bu kanalın fonksiyonun ilk bakışta kültürel bir amaca yönelik olduğu düşünülmüştür. Olasılıkla mezarın kapağında bırakılmış bir delik ile içeriye sıvı akıtılmasıyla gerçekleştirilen ritüelde, mezar anakayaya oyularak yapılmış olduğu için su dışarıya tahliye edilemeyecek ve mezarın içerisi su ile dolu kalacaktı. Bu

nedenle antik insanlar mezarın bir köşesine böyle bir kanal yaparak suyun drenajını sağlamış olabilirler.

Bademliktepe’de, bahsi geçen çocuk mezarında uygulanan sistemin benzerinin bulunduğu bir mezar bulunmaktadır. Boyut olarak daha büyük olan bu mezarın güney duvarının hemen hemen ortasından kayanın dışına bir kanal yapılmıştır. Ayrıca mezarın doğu duvarında da, dışarıya uzanan daha geniş başka bir kanal bulunur. Burada kazı çalışmalarını yürüten arkeologlar bu kanalların fonksiyonları ile ilgili kesin bir kanıya varılmadığını söylerken⁶¹, Alan M. Greaves bahsi geçen mezardaki kanalların su kültü ile alakalı olabileceğini söylemektedir⁶². Ancak bu mezar boyutları gereği yetişkin bir bireye ait olmalıdır.

Ancak bu kanalın yapılmasının nedeni kültürel faaliyetlerden çok, fonksiyonel sebepler olmalıdır. Bahsi geçen mezarın doğu ve batı duvarlarında, kapağın kapatılması için bırakılan profiller dışı doğru değil, içe doğrudur. Bu da, yağmur sularının mezarın içerisine dolmasına sebep olacağından, mezarın güneybatı köşesine bu suyun drenajı için böyle bir kanal açılmış olabilir⁶³. Ayrıca, bahsi geçen çocuk mezarının yaklaşık 70 cm aşağısında, bir yetişkin mezarı bulunmaktadır. Bu kanalla; yağmur ve yamaç boyunca akan sular ile dolan mezardan taşan suların aşağıdaki yetişkin mezarına zarar vermesini önlemek de amaçlanmış olabilir. Zira bahsi geçen kanalın ucu, aşağıda bulunan yetişkin mezarının güney duvarından yaklaşık 40 cm daha güneydedir. Yani su, anakayada yapılan kanal sayesinde bu sözü edilen yetişkin mezarından daha uzağa tahliye ediliyordu.

1 Numaralı Mezar’ın daha antik dönemde mezar soyguncuları tarafından tahrip edildiği düşünülmektedir. Mezarda çok az sayıda kemik parçalarına rastlanırken, yine çok az sayıda seramik buluntu ele geçebilmiştir. Bu seramiklerin büyük bir çoğunluğu ise profil vermeyen, amorf parçalardır. Mezarın içerisinden ayrıca bir adet cam dip parçası ile bir adet amorf cam parçası ele geçmiştir. Mezarın dikkate değer tek buluntusu ise bir adet stel parçasıdır (**Resim 14**). Ancak üzerinde herhangi bir figür ya da yazıt bulunmadığından bu parçanın tarihlenmesi mümkün olamamıştır. Mezarın dışında, kuzey tarafında mezardan daha yüksek bir kotta İ.Ö. 117 – 138 yıllarına tarihlenen bir

⁶¹ Bammer 2007, ss. 105-108.

⁶² Greaves 2010, s. 196.

⁶³ Prof. Dr. Gürcan Polat ile yapılan sözlü görüşme.

sikke bulunmuştur (**Kat. M1.1**). Fakat bu tarihi mezar için terminus ante quem olarak almak yanıltıcı olacaktır. Zira arazinin dik bir yamaca yayıldığı düşünüldüğünde bu sikke akan toprak ile beraber buraya gelmiş olabilir. Dolayısıyla bu mezarın tarihlenmesi oldukça problemlidir. Ancak bu mezar tipinin Hellenistik Dönem’de Priene’de sıklıkla kullanıldığı düşünülmektedir⁶⁴. Bu nedenle 1 Numaralı Mezar’ın en genel anlamda Hellenistik Devir’de yapılmış olduğu düşünülmektedir.

3.1.2. 2 Numaralı Mezar

Bu mezar, Doğu Nekropol Bazilikası’nın batısında, bazilikanın narteksinin güney girişinden yaklaşık 5 metre güneybatıda bulunmaktadır (**Resim 15**). 1 Numaralı Mezar’ın doğusunda ve yaklaşık 1 metre aşağısında bulunan 2 Numaralı Mezar kuzeybatı – güneydoğu doğrultusunda inşa edilmiştir. Mezar 2.12 cm uzunluğa, 80 cm genişliğe ve 74 cm yüksekliğe sahiptir.

Mezarın güney, batı ve doğu duvarları anakayadan oluşurken, kuzey duvarında yerel kayalardan elde edilmiş yaklaşık 80 cm uzunluğunda yekpare bir taş blok kullanmıştır. Bu blok mezarın içerisine dolan toprak nedeniyle hafif bir şekilde kuzeye meyil almıştır. Bu nedenle bahsi geçen mezar “kısmi *khamosorion*” tipinde inşa edilmiş bir mezardır.

Mezarın batı ve doğu duvarlarında, ortalama 15 cm civarında profiller bırakılmıştır. Batı duvarda profilden sonra anakaya aşağıya doğru eğimli bir şekilde devam etmektedir. Doğu duvarda ise profilden sonra, anakaya yukarıya doğru daha dik bir şekilde devam etmektedir. Mezarın doğusu ve batısında mezarın geneline göre daha özenli işlenerek yapılan bu profillerin, mezarın kapağının kapatılabilmesi için yapıldığı düşünülmektedir. Ancak çevrede yapılan çalışmalarda bu mezara ait olabilecek herhangi bir mezar kapağına rastlanamamıştır. Mezarın duvarları kaba şekilde bırakılmışken, duvarlarda çok sayıda çatlak bulunur. Mezarın tabanında da anakayada oluşan çatlaklar gözlemlenmektedir.

Mezar’ın üst örtüsünün bulunmayışından dolayı içerisi toprak ile dolmuştur. Bu dolgu toprakta, Hellenistik Dönem’den Bizans dönemine kadar çeşitli kalıntılar gün

⁶⁴ Rumscheid 2000, s. 36

yüzüne çıkartılmıştır. Bu kültür toprağı, mezarın daha antik dönemde mezar soyguncuları tarafından talan edildiğı düşündürmektedir. Bu nedenle mezarın içerisindeki buluntu konteksti oldukça karışık bir durum sergilemektedir.

Mezardan ele geçen kemik parçaları bir iskelet oluşturmamaktadır. Bu kemikler mezarın içerisinde dağınık şekilde bulunmuşlardır. Kemik parçalarının arasında, ileride yapılacak antropolojik analizlere yardımcı olabilecek en iyi buluntu, üzerinde dişleri bulunan bir adet alt çene kemiğidir (**Resim 16**).

2 Numaralı Mezar'dan on iki adet cam parçası ele geçmiştir. Bunlardan yalnızca ikisi profil veriyorken, altı tanesinin renkli olduğu tespit edilmiştir. Bunların yanında ikisi çivi olan dört adet metal parçası bulunmuştur.

Mezardan bir miktar amorf ve profil veren seramik parçaları da çıkarılmıştır. Bu buluntular arasında Hellenistik Dönem'e tarihlenen unguentarium parçaları (**Kat. M2.1**), beyaz astarlı tabak parçaları, Hellenistik – Roma renkli seramikleri ile geç antik dönem seramikleri bulunmaktadır. Kısaca, bahsi geçen mezardan Hellenistik Dönem'den, Geç Antik Çağ'a kadar tarihlenebilen seramik parçaları ele geçmiştir.

2 Numaralı Mezar'da yapılan kazı çalışmaları sonucunda yedi adet sikke gün yüzüne çıkartılmıştır. Bu sikkelerin altısı hemen hemen aynı yerden; mezarın zeminine yakın seviyelerden, güney duvarının çatlakları arasından ele geçmiştir. Bu durum da bu sikkelerin mezar soyguncularının gözünden kaçmış olduğunu ya da almaya değer görmediklerini düşündürmektedir.

Bir arada bulunan bu altı sikkeden en erkene tarihleneni (**Kat. No: M2.3**), İ.Ö. 259 – 246 yıllarına tarihlenen Milet orijinli sikkedir. En geç tarihleneni (**Kat. No: M2.8**) ise Priene darbıdır ve İ.S. 100 – 225 tarihleri arasına tarihlenir. Buna göre bu mezardan çıkan sikkelerin tarihleri İ.Ö. 3. yüzyıl ile İ.S. 2-3. yüzyıl arasındaki yaklaşık 500 - 600 yıllık geniş zaman dilimine yayılmaktadır.

Özetle, 2 Numaralı Mezar buluntu konteksti olarak oldukça karışıktır. Mezardan elde edilen her türlü küçük buluntu incelendiğinde, mezarın büyük olasılıkla Hellenistik Dönem'den, Geç Antik Çağ'a kadar sürekli olarak kullanım gördüğü düşünülmektedir. Başka bir deyişle mezara, Hellenistik Dönem'de, - muhtemelen İ.Ö. 259 – 246 yıllarında - yapıldıktan sonra Geç Antik Döneme kadar tekrar tekrar gömü yapıldığı söylenebilir.

Mezara kaç adet gömünün yapıldığı sorusuna kemik buluntunun azlığı nedeniyle kesin olarak cevap verilemese de, mezardan ele geçen sikkeler yardımı ile bu soru hakkında biraz fikir yürütülebilir. Mezarın zeminine yakın seviyeden ele geçen sikkelerin tarihleri (**Kat. M2.3, M2.4, M2.5, M2.6, M2.7, M2.8**), en az dört farklı zaman dilimini işaret etmektedir. Bu nedenle, bahsi geçen mezarda olasılıkla en az dört gömünün defnedildiğini söylemek mümkündür.

3.1.3. 3 Numaralı Mezar

3 Numaralı Mezar, Doğu Nekropol Bazilikası'nın güneybatısında, bazilikanın narteks girişinin yaklaşık 6 metre güneyindedir (**Resim 17**). Kısmi *khamosorion* tipinde yapılmış olan mezar, kuzeydoğu – güneybatı yönünde inşa edilmiştir.

Mezar 2.17 cm uzunluğa, 82 cm genişliğe sahiptir. Kazısı aşağıda anlatılan sebeplerden tam olarak yapılamadığı için ölçülebilen mezar yüksekliği ise 35 santimetredir.

Mezarın batı duvarı, batısında bulunan 4 Numaralı Mezar'ın (**Kat. M4**) doğu duvarını oluşturur. Yani bu duvar, iki mezarın ortak duvarıdır. Mezarın bütün duvarları, diğer mezarlara göre oldukça iyi bir şekilde işlenmiştir ve üzerleri harç ile sıvanmıştır. Mezarın kuzey duvarını yine anakaya oluştururken güney duvarı yerel kayaçtan elde edilmiş bir taş blok ile yapılmıştır. Ancak burada yapılan kazılarda bu taş bloğun yerinden güneye doğru düştüğü gözlemlenmiştir. Mezarın doğu ve batı duvarlarının güney uçlarında, muhtemelen bu taş bloğun oturması için profiller yapılmıştır.

Sözü edilen bu blok oldukça ağırdır ve arazinin zorlu şartlarından dolayı kaldırılamamıştır. Bu blok kaldırılamadığından bu mezardaki kazı çalışmaları sınırlı bir şekilde ilerleyebilmiştir.

Mezarın üstü iç taraftan harç ile sıvanmış üç adet taş blok ile kapatılmıştır. Bu blokların arasındaki derzler yine harç ile doldurularak kapatılmıştır. Mezarın üst örtüsünü oluşturan bu blokların üzerinde, beş adet daha küçük boyutlu taş blok bulunmuştur. Bu blokların araları harç ile doldurulmuş ve üzerleri de yine harç ile sıvanmış bir haldedir. Bloklar ile anakaya arası harç ile doldurulmuş ve düzlenerek sıvanmıştır. Antik dönemde

bu taş blokların 3 ve 4 Numaralı Mezarlar'ın üst örtüsünü tamamıyla örttüğü düşünülmektedir.

Mezardan az sayıda seramik ele geçmiştir. Bu seramik buluntuların çoğunluğunu amorf parçalar oluşturur. Mezardan bulunan ince seramikler arasında Hellenistik – Roma renkli seramikleri yoğunlukta iken iki adet de Bizans sırlı seramiği bulunmaktadır. Mezardan az sayıda, iskelet oluşturmayan kemik parçaları ele geçmiştir. Bu buluntular dışında mezarda bir adet amorf cam parçası bulunmuştur.

Mezarın yapım tarihi ile ilgili kesin bir sonuca varmak buluntuların yetersizliğinden ve mezarın soyguna uğramasından dolayı olanaksızdır. Ancak ele geçen buluntulardan hareketle mezarın Hellenistik Dönem'in ortalarından Roma Dönemi'ne kadar kullanım gördüğünü söylemek mümkündür. Mezarın içerisinde bulunan Bizans dönemi seramikleri, bu mezardan çıkan bütün buluntu grubu içerisinde istisnai bir durum gösterir. Bu nedenle Bizans dönemine tarihlenen bu seramik parçalarının mezarın soyulmasından sonra, mezarın açık kalan tarafından, yamaçtan akarak gelen dolgu toprak ile birlikte geldiği düşünülmektedir.

3.1.4. 4 Numaralı Mezar

4 Numaralı Mezar, Doğu Nekropol Bazilikası'nın güneybatısında, bazilikanın narteks girişinin yaklaşık 5.5 metre güneyindedir (**Resim 18**). Kuzey – Güney yönünde inşa edilmiş bu mezar, oygu - örgü tipinde inşa edilmiştir fakat mezarın güney duvarı yekpare bir taş blok ile sağlanmıştır. Bu da bahsi geçen mezarın kısmi *khamosorion* karakteristiğine de sahip olduğunu gösterir. Mezar 220 cm uzunluğa 101 cm genişliğe ve 36 cm yüksekliğe sahiptir.

Bahsi geçen mezarın üst örtüsünü oluşturan üç taş blok, mezarın üzerini tamamen örtememiştir. Mezarın güney kısmında, dördüncü bir bloğun oturacağı kadar açıklık vardır. Bu bloğun oturabilmesi için mezarın doğu ve batı duvarlarında profiller bırakılmıştır. Dolayısıyla burada dördüncü bir üst örtü bloğunun eksik olduğu düşünülmektedir.

Mezarın güney duvarı korunmamıştır. Ancak güney duvarının buraya oturtulabilmesi için, batı duvarda bırakılmış olan profil görülebilmektedir (**Resim 19**). Mezarın bütün duvarları düzgün bir şekilde işlenmiştir. Doğu duvarının kuzey ucunda

anakaya bir miktar eksik kalmış, bu eksik kalan yer gene yerel kayalardan elde edilen ufak bir taş blok ile tamamlanmıştır. Batı tarafta ise zeminin yaklaşık 20 santimetresinde anakaya bitmiş, üzeri irili ufaklı taşlar ile örülerek duvar oluşturulmuştur (**Resim 20**). Mezarın üst örtüsünün en kuzeyindeki bloğun üzerinde, 3 Numaralı Mezarın üzerinde de görülen, üzeri harç ile sıvanmış taş bloklar bulunmaktadır. Bu taş blokların yukarıda da anlatıldığı üzere bu mezarların üzerini tamamen kapladığı düşünülmektedir. Bu taş bloklar ile mezarın seviyesi bir miktar yükseltilmiştir. Blokların üst tarafları sıvanarak da burada düz bir hat yaratılmış olmalıdır. Mezarın batı duvarı ise 3 Numaralı Mezar'ın doğu duvarını oluşturmaktadır. Yani bu duvar, her iki mezar için de ortak olarak kullanılmıştır.

Mezarın bütün duvarlarında iyi işçilik görülür. Mezarın bütün duvarları ve üst örtünün alt tarafı harç ile sıvanmıştır. Mezar, kaçak kazıcılar tarafından soyulmuştur ve üst örtüsünün açık kalmasından dolayı mezarın içerisi kısmen toprak ile dolmuştur. Mezardan iskelet ihtiva etmeyen kemik parçaları ele geçmiştir. Ayrıca mezarda yapılan kazı çalışmalarında çok sayıda mutfak kabı ile pişirme kabı parçaları bulunmuştur. Bu kapların büyük çoğunluğu amorf olarak ele geçmiştir. Mezarda bir miktar ince seramik parçaları da bulunmuştur. Bu parçalar arasında iki adet tabak (**Kat. M4.1**), bir adet testi (**Kat M4.3**), bir adet fincan, bir adet unguentarium (**Kat. M4.2**) parçası da bulunmaktadır. Bu ince seramikler Priene'de sıkça rastlanan Hellenistik – Roma renkli seramiklerindedir. Mezardan ayrıca bir adet Bizans dönemi sırlı seramiği bulunmuştur.

Seramik buluntular dışında bu mezardan bir adet amorf cam parçası, bir adet çivi parçası ve bir adet de ağırşak (**Kat. M4.4**) ele geçmiştir.

Özetle, bahsi geçen mezarın yapım tarihi ile kesin bir kanıya varmak oldukça güçtür. Ayrıca mezarın soyulması buluntu kontekstinin karışmasına sebep olmuştur. Ancak yine de mezarın 3 Numaralı Mezar'da olduğu gibi Hellenistik Dönem'den Roma Dönemi'ne kadar kullanım gördüğünü söylemek mümkündür. Bütün buluntu grubu içerisinde yalnızca bir adet ele geçmiş olan Bizans dönemi seramiği ise, muhtemelen 3 Numaralı Mezar'da olduğu gibi daha sonra, yamaçtan gelen toprağın mezarı doldurması ile buraya akmış olmalıdır.

3.1.5. 5 Numaralı Mezar

Bu mezar Doğu Nekropol Bazilikası'nın batısında, bazilikanın narteksinin güneydeki girişinden yaklaşık 3 m güneyde bulunur (**Resim 21**). Bahsi geçen mezarın diğer mezarlara göre konumu; 3 ve 4 Numaralı Mezarların yaklaşık bir metre kuzeyinde, 2 Numaralı Mezar'ın yaklaşık 2 metre doğusunda yer alır. 6 Numaralı Mezar'ın ise hemen batısına inşa edilmiştir.

Sözü geçen mezar kuzey – güney yönlü inşa edilmiş olup, oygu - örgü tipindedir. Mezarın üst örtüsü tamamen korunmuştur. Üst örtüsü dört adet taştan oluşur ve her biri yaklaşık 400 kg ağırlığında olan bu blokların derzleri harç ile doldurulmuştur. Bununla birlikte üst örtü blokları, anakayaya dayandıkları batı tarafta harç ile anakayaya tutturulmuşlardır. Ayrıca bu blokların üzeri yine harç ile sıvalıdır. Muhtemelen mezarın üst örtüsü ince bir sıva ile kaplıydı. Mezarın üst örtüsünün uzunluğu 242 cm genişliği ise 125 santimetredir. Mezar teknesinin uzunluğu ise 231 cm, genişliği 75 cm yüksekliği 70 santimetredir.

Mezar basit bir şekilde anakayaya oyularak oluşturulmuştur. Anakayanın yetersiz kaldığı kuzey tarafta yerel kayaktan elde edilmiş bir blok mezarın kuzey sınır duvarı olarak kullanılmıştır. Bu bloğun üzerinde yaklaşık 5 cm genişliğinde bir profil görülmektedir. Mezarlardan yalnızca 5, 6 ve 7 Numaralı Mezarlar'da kısa kenarda profil görülmektedir. Bu blok bir miktar kuzeye doğru eğik bir şekilde korunmuştur.

Mezarın doğu duvarı, 6 Numaralı Mezar'ın batı duvarını oluşturur. Yani bu duvar, iki mezarın ortak duvarıdır. Bahsi geçen duvarın anakayadan oluşan kısmı zeminin yalnızca bir bölümünü kapsar. Anakaya bu duvarın kuzeyinde yaklaşık 6-7 cm yükseklikteyken, güneye doğru yükselerek yaklaşık 25 – 30 santimetreye ulaşır. Anakayanın eksik kaldığı yerlerde, anakayanın üzerine işlenmiş taş bloklar konularak duvar örülmüştür. Sözü geçen duvarın, kuzey duvarı ile kesiştiği yerde anakaya artık hemen hemen hiç izlenmemektedir. Burada genişliği yaklaşık 20 santimetreyi bulan yüksekliği de mezarın yüksekliği ile eşit olan taş bir blok, buraya dik olarak yerleştirilerek bu sorunun üstesinden gelinmiştir. Aynı durum, yatay düzlemde, duvarın güneyinde de görülür. Bu taş bloklar anakaya ile ve birbirleri ile harç - sıva yardımıyla tutturulmuşlardır.

Mezarın güney duvarında da aynı durum geçerlidir. Anakaya doğudan batıya doğru eğim yapacak şekilde zemine yakın bir seviyede sonlanır. Eksik kalan kısımlar irili – ufaklı taşlar harç yardımı ile buraya örülmüştür. Mezarın batı duvarı anakayadan oluşmaktadır. Ancak bu duvar üzerinde de, özellikle zemine yakın seviyelerde, anakaya üzerindeki çatlak ve oyuklara küçük taşların harç yardımı ile eklendiği görülmüştür. Mezarın bütün duvarları üzerindeki çatlaklar harç ile doldurulup daha sonra tamamıyla sıvanarak düz bir zemin elde edilmiştir.

Mezarın üst örtüsü, 2017 yılında yapılan kazı çalışmaları sırasında kaldırılmıştır. Bu taş blokların kaldırılması ile mezar içerisinde çok sayıda, bir insanın sahip olabileceğinden daha fazla, kemiğin bulunduğu görülmüştür (**Resim 22**). Kazılar sonucunda Priene buluntu deposuna getirilen kemiklerin arasından dirsek, çene kemiği ya da kol kemikleri gibi, bir insanda ancak belirli sayıda bulunan ve kolay ayırt edilebilen kemikler ayrıştırılarak mezarın içerisinde en az kaç adet gömünün bulunduğu araştırılmıştır⁶⁵. Bahsi geçen kemiklerden yola çıkılarak bu mezarda en az 8 adet insanın gömülü olduğu ortaya çıkmıştır. Bu da, mezarın sürekli olarak kullanım gördüğünü düşündürmektedir.

Ancak en az sekiz insana ait olan bu kemikler birer iskelet oluşturmamaktadır. Kemiklerin mezarın güney tarafında toplandığı ve burada yoğunluk oluşturduğu görülmüştür. Bunun nedeni olarak ilk başta, sonraki gömüler için kemiklerin güneye doğru süpürülmüş olabileceği düşüncesi akla gelmiştir. Ancak bu teoride bir problem vardır. Mezar üst örtüsünün kaldırılması sırasında, bu blokları sabitleyen harçlar kazıcılar tarafından kaldırılmıştır. Bu nedenle bahsi geçen mezarın, en azından en son gömü zamanından sonra, soyguncular tarafından tahrip edilmediği tahmin edilmektedir. Bu nedenle, önceki kemikler sonraki gömüler için kasıtlı olarak güney tarafa süpürüldüyse, en azından son gömünün iskelet olarak gözlemlenebilmesi gerekirdi. Ancak mezarda son gömüye ait iskelet oluşturan bir kemik kontekstine rastlanılmamıştır.

Bu paralelde, kemiklerin mezarın güney kısmında yoğunlaşmasının sebebini başka bir yerde; nekropolün topografyasında aramak gerekir. Doğu Nekropolü yukarıda da anlatıldığı üzere güney - kuzey yönünde %25'lik eğime sahip sarp bir arazi üzerine

⁶⁵ Bu ön incelemeyi Frankfurt Üniversitesi'nden Arne Scheinpflug yapmıştır. Yaş, cinsiyet, diyet analizi gibi antropolojik analizlerin gelecek yıllarda yapılması planlanmaktadır.

kurulmuştur. Bahsi geçen mezarda kuzey – güney yönlüdür. Yani güney taraf yamacın daha alçak tarafındadır. Kuzey taraftaki bloğun zamanla yerinden oynaması ile birlikte, yağın yağmur ve yamaçtan gelen yağmur suyu muhtemelen mezarın içerisine sızmış ve kemiklerin güneye doğru karışık bir şekilde yığılmasına sebep olmuş olabilir. Bununla birlikte Priene’de sıklıkla meydana gelen depremlerden⁶⁶ dolayı da kemikler güneye doğru sürüklenmiş olabilir.

Mezarın güney tarafı, muhtemelen yukarıda anlatılan sebeplerden ötürü kemikler ile doludur ve hemen hiç toprak bulunmamaktadır. Mezarın kuzey tarafında az sayıda kemiğe rastlanırken burada bir miktar akıntı toprak tespit edilmiştir. Bu toprağın da yine yukarıda anlatılan sebeplerden dolayı yamaçtan aktığı düşünülmektedir.

Mezarın kuzeyindeki bu akıntı toprak alındıktan ve güneyindeki kemikler, sistematik bir şekilde mezardan alındıktan sonra, mezarın tamamında, zemin seviyesinde 3 – 4 cm kalınlığında sert bir toprak tabakası ile karşılaşılmıştır. Bu toprakta yapılan kazı çalışmalarında çok sayıda metal parçası ele geçmiştir. Bu metallerin büyük bir çoğunluğunu dekoratif çivi parçaları oluşturmaktadır (**Kat. M5.14, M5.15, M5.16, M5.17**). Bu da mezarın içerisinde ahşaptan bir ya da birden fazla eşyanın olabileceğini düşündürmektedir. Fakat ahşap malzeme çok çabuk çürüdüğünden, ahşap herhangi bir buluntuya rastlanılmamıştır. Bununla birlikte mezardan az sayıda altın parçaları ele geçmiştir (**Kat. M5.10, M5.11, M5.12, M5.13**). Bu altın varakları oldukça ince bir şekildedir. Bu parçaların önünün başına yerleştirilen bir çelenge ya da diademe ait olduğu düşünülmektedir.

Mezardan ayrıca bir adet iyi pişirilmemiş terra-kotta obje çıkarılmıştır. Bu objenin bir sunağın küçük bir modeli olabileceği düşünülmektedir. Bu tarz terrakotta sunaklar Priene’de daha önce de ele geçmiştir. 1895 yılında yapılan kazı çalışmalarında XVII. ev’de bir adet yuvarlak formlu pişmiş topraktan sunak ele geçmiştir⁶⁷. Ayrıca 1993 yılında, yüzey buluntularının bulunduğu buluntu sandıkları gözden geçirilirken yine bir adet pişmiş topraktan sunak bulunmuştur⁶⁸. Ancak bu sunakların üzerinde belirli bezemeler ve motifler bulunurken, sözü edilen mezardan çıkan sunakta ise herhangi bir bezemeye rastlanılmamaktadır. Bununla birlikte mezardan iki parça halinde az pişmiş bir

⁶⁶ Priene’deki depremlerin sebep olduğu hasarlar için bk: Altunel 1998.

⁶⁷ Wiegand – Schrader 1904, s. 363

⁶⁸ Königs – Rumscheid 1994, s. 154

terrakotta figürin daha çıkartılmıştır. Fakat iyi pişirilmemiş olduğundan dolayı oldukça korozyona uğradığından tasvir ettiği figür anlaşılamamıştır.

Mezardan çıkan bir diğer buluntu grubu, kemikten yapılmış saç iğneleridir. Bütünlenebilir parçalar halinde ele geçen bu iğneler değişik motiflerle bezenmiştir. Bunlara benzer saç iğnelerinden Laodikeia Nekropollerinde de oldukça fazla sayıda ele geçmiştir⁶⁹. Benzer örneklerin bulunduğu Laodikeia Nekropollerinde olduğu gibi, bu çalışmada da bu buluntular mezar konteksi ile birlikte değerlendirilerek tarihlenmiştir.

Mezarın en alt seviyesinde bulunan sert toprakta yapılan kazı çalışmalarında ayrıca bir adet sikke ele geçmiştir (**Kat. M5.19**). Bahsi geçen sikkenin restorasyonu 2017 kazı kampanyasında yapılamamış olsa da, sikkenin ön yüzünde attik miğferli Athena cepheden görülebilmektedir. Muhtemelen Priene üretimi olan bu sikke, İ.Ö. 320 – 290 yıllarına tarihlenmektedir⁷⁰. Bu nedenle söz konusu mezarın bu tarihlerde kullanımda olduğu düşünülmektedir. Fakat söz konusu mezarın ne zamana kadar kullanıldığını net olarak söylemek zor olsa da, mezardan ele geçen küçük buluntular ışığında 5 Numaralı Mezar'ın 2 Numaralı Mezar'da olduğu gibi Geç Antik Döneme kadar kullanım görmediği söylenebilir.

3.1.6. 6 Numaralı Mezar

Bu mezar Doğu Nekropol Bazilikası'nın batısında, bazilikanın narteksinin güneydeki girişinden yaklaşık 2 metre güneyde bulunur (**Resim 23**). 6 Numaralı Mezar, 5 Numaralı Mezar'ın doğusunda, 7 Numaralı Mezar'ın ise batısındadır.

Bahsi geçen mezar kuzey – güney yönlü, oygu – örgü mezar tipinde inşa edilmiştir. Mezarın üst örtüsü, batıdaki komşu mezarda olduğu gibi tamamen korunmuştur. 2016 yılında kaçak kazıcılar tarafından mezarın en kuzeyde bulunan üst örtü bloğu kaldırılmış, ancak yapılan çalışmalarda soyguncuların mezara çok zarar veremediği anlaşılmıştır.

⁶⁹ Şimşek 2011, s. 165

⁷⁰ Regling 1927, 78 Nr. 123,1 Taf. 2

Mezarın 3 adet taş bloktan oluşan üst örtüsünün derz araları sıva ile doldurulmuştur. Bu blokların üzerinde de sıva izlerine rastlanmıştır. Bu da, zeminin sıvanarak düz bir görünüm verildiğini düşündürmektedir. Bu durumda, 5 Numaralı Mezar ile 6 Numaralı Mezarın üst örtüsü komple sıvanarak tek bir zemin elde edilmiş olabilir.

Mezarın üst örtüsü 227 cm uzunluğa ve yaklaşık 100 cm genişliğe sahiptir. Mezar teknesinin uzunluğu 206 cm genişliği 76 cm olup yüksekliği ise 71 santimetredir. Bu durumda sözü edilen mezar 5 Numaralı Mezar'dan yaklaşık 25 cm kısarken, genişlikleri bakımından iki mezar hemen hemen aynıdır.

Mezarın kuzey duvarı, komşu mezarda olduğu gibi, anakayadan değil, yekpare bir taş bloktan oluşmaktadır. Bu taş blok da, yerinden bir miktar oynamıştır. Bloğun üzerinde, bütün genişliğinde 7 santimetrelik bir profil bulunmaktadır. Bu profil kapağın oturtulması için bırakılmış olmalıdır.

Mezarın doğu duvarında anakaya zemine yakın bir noktada korunabilmiştir. Duvarın üst tarafı irili – ufaklı taşların üst üste getirilip sıkıştırılması ile oluşturulmuştur. Bu taşlar birbirine harç ile tutturulmuştur. Mezarın bütün duvarlarında olduğu gibi, doğu duvarı da sıvanmıştır. Ancak bu duvarın en üst seviyesinde, daha kaliteli ve düz bir zemin oluşturan yaklaşık 6 – 7 cm genişliğinde bir sıva tabakası daha görülür.

Mezarın güney duvarında anakaya yine zemine yakın seviyelerde bitmiş, üzeri harç ile tutturulan taşlar ile tamamlanmıştır. Mezarın batı duvarı, 5 Numaralı Mezarın doğu duvarıdır. Dolayısıyla bu duvar, her iki mezar tarafından ortak olarak kullanılmıştır. Mezarın batı duvarında da anakayanın eksik kaldığı yerler irili – ufaklı taşlar ile tamamlanmıştır. Ancak mezarın bu duvarında, duvarda büyükçe bir delik görülür. Böylece bu deliğin orijinal mi yoksa mezar soyguncuları tarafından mı yapıldığı sorusu akla gelmektedir.

Bu iki komşu mezarın duvarlarında bu tarz deliklere rastlanılmaktadır. Ancak rastlanan bu delikler, birbirlerine harç ile tutturulmuş ve üzerleri sıvanmış taşlar ile yamanmış durumdadır. Fakat sözü edilen batı duvarındaki delikte herhangi bir yama izi görülmemektedir. Bu nedenle, bu deliğin soyguncular tarafından yapılmış olduğu varsayılabilir.

Yapılan bu yamaların ve bahsi geçen mezarın doğu duvarında görülen kaliteli sıva tabakasının nedeni mezarın sürekli kullanım görmüş olmasıdır. Muhtemelen sürekli kullanım gören bu mezarlar her açılıp kapatıldığında doğal nedenlerden veya bu açılıp – kapatılma esnasında zarar görüp, bu Şekilde tamirata uğramışlardır.

Mezarın st örtüsü 2017 yılında yapılan kazılarda kaldırılmıştır. Mezarın kuzeyinde, 5 Numaralı Mezar’da olduğu gibi, çok sayıda insan kemiğine rastlanılmıştır. Mezarın kuzeyinde ise daha az sayıda kemik varken, yumuşak döküntü toprak gözlemlenmiştir.

Kemikler sistematik bir Şekilde mezardan toplandıktan sonra Priene kazı evi deposuna götürülmüş ve burada ayrıştırılmıştır. Bu alışmalar sonucunda mezarda en az 4 farklı insana ait kemik olduğu tespit edilmiştir. Mezardaki kemiklerin alınmasının akabinde kuzey taraftaki toprakta kazı çalışmaları tamamlanmıştır. Daha sonra sözü edilen mezarın en alt seviyesinde, 5 Numaralı Mezar’da olduğu gibi, 3 – 4 santimetrelik sert bir toprak tabakası ile karşılaşılmıştır. Bu toprakta yapılan kazı çalışmalarında bir miktar kemik sa ya da elbise iğnesi (**Kat. M.6.4, 6.5, 6.6**), çok sayıda dekoratif çivi parçaları bulunmuştur. Bu ivi parçalarından dolayı mezarda ahşap bir takım obje veya objelerin olduğu düşünülmektedir. Mezardan ayrıca az sayıda cam buluntu (**Kat. M6.7**) ve diadem veya bir elenge ait olduğu düşünülen altın varak parçaları (**Kat. M.6.9**) ele geçmiştir.

Bu mezardan, mezarın tarihlenmesine olanak sağlayabilecek sayıda ve özellikte küçük buluntuya rastlanılamamıştır. Yalnızca **Kat. M6.1** ve **M6.3**’te bulunan kap parçaları Hellenistik Dönem’e tarihlenebilmiştir. Bu iki kap parçası ve bahsi geçen mezarın 5 Numaralı Mezara yakın yapısal özellikler göstermesi ve ona benzer buluntu konstekstine sahip olması, bu mezarın 5 Numaralı Mezar ile aynı tarihlerde, İ.. 320 – 290 yıllarında yapılmış olduğu ihtimalini güçlendirmektedir.

3.1.7. 7 Numaralı Mezar

Bu mezar, 6 numaralı mezarın doğusunda yer almaktadır (**Resim 24**). Mezar daha antik dönemde büyük oranda tahribata uğramıştır. Mezarın güney tarafında, güneybatı – kuzeydoğu doğrultusunda daha geç döneme tarihlenen bir duvar bulunmaktadır. Bu duvar, mezarın batı duvarının kuzeyinden 30. santimetreden itibaren başlar ve mezarı keser. Bu nedenle mezarın yalnızca kuzey tarafı korunabilmiştir.

Mezarın tipi konusunda kesin bir şey söylemek mezarı güneybatı – kuzeydoğu doğrultusunda kesen duvardan dolayı güçtür. Zira mezarın tamamı görülememektedir. Görüldüğü kadarıyla *Khamosorion* (?) tipinde inşa edildiği düşünülen bu mezarın ölçülebilen ölçüleri şöyledir. Uzunluğu: 133 cm, Genişliği: 78 cm, Yüksekliği: 43 santimetredir

Kuzey – güney yönünde inşa edilen mezarın üst örtüsü kiremit ile oluşturulmuştur. Kiremit örgünün üzerinde ise çok sayıda kiremit parçaları harç yardımı ile birbirine tutturulmuştur. Mezarın kuzey duvarında kiremit örgü sırası hala izlenebilmektedir. Mezarın batı duvarı, 6 numaralı mezarın doğu duvarı ile aynıdır. Bu duvar her iki mezarda da ortak olarak kullanılmıştır.

Fakat bahsi geçen mezar, 6 numaralı mezardan oldukça aşağıda bir seviyede konumlandırılmış ve 6 numaralı mezara göre oldukça sığ yapılmıştır. Ayrıca mezarın korunabilen ve görülebilen duvarlarında sıva izine rastlanılmamıştır.

Mezarda yapılan kazı çalışmalarında az sayıda kemik parçasına rastlanmıştır. Ayrıca mezardan profil ve tarih vermeyen yine az sayıda seramik parçaları ile çok sayıda cam parçası ele geçmiştir. Bu cam parçalarının çoğunluğu yine amorf tur. Mezardan ayrıca bir adet bronzdan yapılmış minyatür bir situla ile çeşitli metal parçaları bulunmuştur.

Mezarın alt seviyelerinden iki adet sikke ele geçmiştir. Bu sikkelerden birisinde sağa doğru bakan miğferli Athena görülmektedir (**Kat. No: M7.4**). Priene için oldukça karakteristik olan bu sikke İ.Ö. 240 – 170 yıllarına tarihlenmektedir⁷¹. Bulunan diğer sikke ise Magnesia a. M. orijinlidir. Sikkenin ön yüzünden mızrak ile dörtnala koşan bir

⁷¹ Regling 2007, s. 71 Nr. 110.

binici görülmektedir (**Kat. M7.3**). Arka yüzünde ise *meander* motifi görülmektedir. Bu sikke ise İ.Ö. 300 – 200 yıllarına tarihlenmektedir⁷². Bu sikkelerin tarihleri bahsi geçen mezarın yapım tarihi için bir *terminus post quem* vermektedir.

Mezar, doğusunda bulunan iki mezardan daha aşağıda bir seviyededir ve onlara göre oldukça sıgıdır. Diğer iki mezarın duvarlarında (**Kat. 5 ve 6**) sıva ve harç izi görülürken bahsi geçen mezarın duvarlarının görülebilen taraflarında sıva izine rastlanmaz. Komşu mezarların üst örtüleri 3 veya 4 adet yaklaşık 400 kilogramlık taş bloklar ile sağlanmışken bu mezarın üst örtüsü kiremit ile oluşturulmuştur. Bu kiremitlerin üzerleri de başka kiremit parçaları ve harç ile tekrar örtülmüştür. Bu üst örtünün mezarın kullanımının bırakıldıktan sonra yapıldığı düşünülmektedir.

Ayrıca mezar kuzeybatı – güneydoğu yönünde, yapımında devşirme blokların kullanıldığı başka bir duvar tarafından kesilmiştir. Bu duvarın hangi amaçla ve ne zaman burada yapıldığı sorusuna bu zamana kadar yapılan çalışmalarla net bir cevap bulunamamıştır. Ancak bahsi geçen duvarın mezarın yapım tarihinden daha sonra yapılmış olduğu gerçektir zira bu duvar doğudaki mezarın içerisine devam etmemekte, bu duvara yapışmaktadır.

Mezar, muhtemelen bu duvar yapılmadan önce doğudaki komşu mezarları ile aynı boyutlarda olmalıdır. Bu nedenle mezarın aslında ilk yapıldığında *khamosorion* mezar olarak değil, oygu – örgü mezar tipinde tasarlandığı düşünülebilir. Zira mezarın batı duvarı bugün diğer komşu mezarlarına göre oldukça aşağıda kalmaktadır. Muhtemelen daha erken dönemde bu duvarın üzeri irili – ufaklı taşlar ile örülerek, diğer mezarlar ile aynı boyuta getirilmiş olmalıdır.

Mezarın boyutlarında ve yapım tekniğinde tıpkı 5 ve 6 Numaralı Mezarlarda görülen benzerlikler bulunmaktadır. Bu da, aslında bu üç mezarın yan yana, hemen hemen aynı tarihlerde yapıldığı düşüncesini akla getirmektedir. Muhtemelen 7 Numaralı Mezar'da, 5 v e 6 Numaralı Mezar'da görülen sürekli kullanım görülmemiştir. 5 ve 6 Numaralı Mezarlar sürekli kullanım görürken çeşitli tamiratlara uğramış olmalıdır (Duvarlara yapılan yamalar, duvarların sıvanması). Bu da 5 ve 6 Numaralı Mezarlar'da sıva görünürken, 7 Numaralı Mezar'da sıva görünmeyişini açıklamaktadır.

⁷² Baldus 2006, Nr. 15,

Dolayısıyla 5 ve 6 Numaralı Mezarlarda ikincil gömüler yapılmaya başlanmışken, 7 Numaralı Mezar bir sebepten kullanılmamaya başlanmıştır. Daha sonra daha geç döneme tarihlenen duvarın mezarın üzerinden geçmesi sırasında mezarın doğu duvarı tıraşlanarak şimdi bulunduğu seviyeye düşürülmüş olmalıdır. Mezarın doğu duvarında ise herhangi bir işlem yapılmamıştır zira bu duvar 6 Numaralı Mezar'ın batı duvarını oluşturur. 6 Numaralı Mezarın üst örtüsü bu duvarın yarısını kaplar. Diğer yarısı da, muhtemelen 7 numaralı mezarın bir zamanlar üst örtüsünü oluşturan taş bloklar için bırakılmış olmalıdır.

Şu halde, özetlenecek olursa: 7 Numaralı Mezar, Hellenistik Dönemde, muhtemelen İ.Ö. 3. yüzyılın başlarında, diğer mezarlar ile aynı tipte ve hemen hemen aynı boyutlarda yapılmış; fakat daha geç dönemlerde kullanılmamıştır. Bu mezarda sürekli kullanım görülmemektedir. Mezarın üzerinde, kuzeybatı – güneydoğu yönlü, devşirme malzemelerden yapılmış daha geç bir duvar görülmektedir.

Bu paralelde bu alanda, üç adet mezarın yan yana yapılarak bir mezar kümesi oluşturulduğu söylenebilir. Bu mezarlardan 5 ve 7 Numaralı olanların birer duvarları 6 numaralı mezar ile ortak olarak kullanılmıştır. 5 ve 6 Numaralı Mezar sürekli olarak kullanım görmüş ve tamirata uğramışken, 7 numaralı mezarda böyle bir uygulama görülmemiştir.

3.2. MEZARLARIN KONUMLARI

Yukarıda anlatılan mezarların oluşturduğu mezar kümesi, yaklaşık 76 dekar alana sahip Doğu Nekropolü'nde yaklaşık 35 metrekarelik bir alanı kaplar (**Resim 25**). Görüldüğü üzere oldukça küçük bir alana 7 mezar birden sığdırılmıştır. Bu mezar kümesi, Doğu Nekropolü'nün güneybatı köşesine yakın bir alanda bulunmaktadır⁷³. Mezarların yönleri hemen hemen aynıdır. Mezarlar kuzey – güney ve kuzeydoğu – güneybatı doğrultusunda inşa edilmişlerdir. Mezarların bu yönlerde inşa edilmesinin sebebi muhtemelen topografik şartlardır.

Bahsi geçen mezarlar kent sur duvarlarına en yakın mezarlardandır. 1 Numaralı Mezar surdan yaklaşık 28 metre, 7 numaralı mezar yaklaşık 35 metre doğudadır. Yani bu mezar kümesini oluşturan mezarlar Doğu Nekropolü'nün kente en yakın mezarlarındandır. Nekropolün yayılım sahasının kentten başlayıp doğuya doğru devam ettiği düşünülürse, bu mezarlar nekropolün coğrafi olarak ilk mezarlarındandır. Oldukça dik bir yamaca kurulu olan Doğu Nekropolü içerisinde bu mezarlar, yamacın hemen hemen başlangıcında bulunur.

Mezar grubunun yapılacağı lokasyon seçilirken, topografya da göz önüne alınmış olmalıdır. Zira *Khamosorion* tipinde mezarlar yapmak için, anakaya kaynaklarının bulunduğu alanlar tercih edilmek zorundaydı. Bu teze konu olan mezar kümesinin konumlandırıldığı alanda da oldukça verimli kaynaklar bulunmaktadır.

Daha önce de anlatıldığı üzere Priene kentinin ana giriş kapısı, Doğu Kapısı'dır⁷⁴. Kentin ana giriş kapısının önünden bir antik yol devam eder. Bugün bu antik yolun yalnızca yaklaşık 100 metresi gözlemlenebilmektedir. Doğu Kapısı kentın ızgara planına uymayan tek kapıdır. Diğer iki kapı ana caddelerin aksında yapılmışken Doğu Kapısı'nda böyle bir durum görülmez. Bu da bahsi geçen kapının kentın hippodomik planından daha önce yapıldığını⁷⁵, en azından kentın kuruluşu ile aynı tarihte olduğunu düşündürür⁷⁶.

⁷³ (Koordinatlar: X:10418.5337, Y: 19977.0754, Z: 50.4584)

⁷⁴ Wiegand – Schrader 1904, s. 43.

⁷⁵ Rumscheid 2000, s. 45.

⁷⁶ Bk. Ruppe 2007.

Teze konu olan mezar kümesi, Doğu Kapısı'nın yaklaşık 50 metre kuzeydoğusunda yer alır. Mezarların deniz seviyesinden yüksekliği (Yaklaşık 50 metre), Doğu Kapısı'nın bulunduğu seviye (yaklaşık 53 metre) ile hemen hemen aynıdır. Bugün, Priene Antik Kenti'nin hemen her yerinde olduğu gibi, bu alanda da oldukça büyük çam ağaçları ve yabancı otlar bulunduğundan, doğu kapısından mezar kümesinin bulunduğu lokasyon görülememektedir. Ancak alan bu bitki örtüsünden bağımsız olarak düşünüldüğünde, doğu kapısından bakıldığında bahsi geçen mezar kümesinin bulunduğu alanın rahatlıkla görülebileceği anlaşılır.

Doğu kapısından başlayan antik yol, önemli ana yolların kesiştiği bir alanda bulunmaktadır. Bu yol doğuda Magnesia a.M.'ye kadar uzanmaktadır⁷⁷. Magnesia'dan Ephesos'a yaklaşık 25 kilometrelik bir yol daha olduğu⁷⁸ göz önüne alındığında, Ephesos'tan Magnesia'ya; Magnesia'dan Priene ve Miletos'a kesintisiz bir yol ağı bulunduğu görülür. Bu yolun Priene'ye ayrılan kolu, Priene'nin Doğu Kapısı'nda nihayetlenen antik yoldur. Bu arka planda düşünüldüğünde, Doğu Kapısı'nın anıtsal mimarisi ve koruma elemanları ile kentin ana kapısı olarak nitelendirilmesi ve en önemli kapısı olarak addedilmesi daha iyi anlaşılabilir.

Tezin başlarında da anlatıldığı üzere, bu antik yolun her iki yanında da Roma Dönemi'ne tarihlenen tonozlu mezar yapıları bulunmaktadır. Bu da, bu antik yolun Roma Dönemi'nde sıklıkla görüldüğü üzere muhtemelen bir "Mezarlık Caddesi" olarak kullanıldığını düşündürmektedir⁷⁹. Ancak bu yolun Hellenistik Dönem'de de kullanıldığı ve yine birbirine bağlı ana yolların kesiştiği noktada olduğu göz önüne alındığında, akla bu yolun paralelinde daha erken döneme tarihlenen mezar veya mezar yapılarının olup olmadığı sorusu gelir. Ancak "Doğu Nekropolü" başlığında da anlatıldığı üzere bu soru şuan için kazıların yetersizliğinden dolayı cevapsız kalmaktadır. Fakat caddenin etrafında ya da yakınında mezar ve mezar yapılarının oluşu, Roma Dönemi'nde yeni gelişen bir olgu değildir. Yunan dünyasında da caddenin etrafında veya yakınında mezar ve mezar yapıları yapılmaktaydı⁸⁰.

⁷⁷ Ruppe 2007, s.291

⁷⁸ Koçak 2013, s. 12

⁷⁹ Mert 2007. (Sözlü Sunum)

⁸⁰ Hesberg – Zanker 1987, s. 9.

Bu bağlamda düşünülduğünde, sözü edilen mezar kümesinin lokasyonu seçilirken muhtemelen yalnızca topografya gözetilmemiştir. Bu alanın kentin Doğu Kapısı'na ve antik yola olan yakınlığı da, bu lokasyonun tercihinde büyük rol oynamış olmalıdır. Bunun nedenini, buraya gömülen insanların; yani Prieneli yurttaşların yaşantılarında aramak gerekmektedir.

Priene Agorası'nın yapım tarihi İ.Ö. 3. yüzyılın başlarına kadar gitmektedir⁸¹. Fakat İ.Ö. 2. yüzyıla gelindiğinde Agora, artık kentin ileri gelenlerinin yaptırdığı onurlandırma anıtları ile dolup taşar. Agora'nın kentin hem siyasi hem de ekonomik merkezi olmasından ötürü, kentin ileri gelen veya başka bir deyişle zengin vatandaşları, reprezentasyon amacıyla bu alanı kullanmışlardır. Hatta İ.Ö. 2. yüzyıla gelindiğinde artık Agora "pazar yeri" olarak kullanılmayacak kadar dolu olduğu için, Agora'nın hemen batısına yeni bir "Et ve Balık Pazarı" kurulmak zorunda kalınmıştır⁸². Priene Agorası'nın reprezentasyon merkezi olarak kullanılmasının nedeni, muhtemelen, diğer kentlerdeki agoralarda olduğu gibi, Prieneliler tarafından sürekli olarak ziyaret edilmesidir. Yani şehrin ileri gelenleri, onurlandırma anıtlarının insanlar tarafından sürekli olarak görülmesini istedikleri için, şehrin bu alanına yaptırmış olmalıdır.

Aynı durum kentin tiyatrosunda da görülür. Kentin ünlü ileri gelenlerinden olan Apollodoros'un heykel kaidesi sahne binasının hemen batısında yer alır⁸³. Tiyatro'da agora gibi insanlar tarafından sık ziyaret edilen, göz önünde bulunan bir konumdur. Apollodoros'un aynı zamanda Agora'da da iki tane heykel kaidesi bulunmaktadır⁸⁴.

Kısacası Prieneliler, daha doğrusu kentin ileri gelenleri, reprezentasyon konusunda yaşamlarında birbirleri ile yarışır haldeydi. Bu nedenle kentin göz önünde bulunan ve insanların sürekli ziyaret ederek onları hatırlayıp, anacakları alanlara onurlandırma anıtları yaptırmışlardır.

Yaşamlarında bu şekilde bir yarışa girmiş olan Prienelilerin, ölümlerinden sonra da hatırlanmak amacıyla, hem siyasi hem de maddi güçlerine paralel olarak, mezarlarını önemli konumları yaptırmak istemiş olmalıdırlar. Ölümden sonra hatırlanmanın en iyi yolu muhtemelen kent içerisine gömülme'dir. Hellenistik Dönem'de kent içerisine gömü

⁸¹ Von Kienlin 2005, s. 124.

⁸² Mert 2016, s. 386.

⁸³ von Gerkan 1921, Taf. 10 Abb. 2

⁸⁴ Rumscheid 2000, Abb. 67.

çok nadir görülse de, önemli kişiler için kent içerisindeki önemli konumlara mezar yapıları yapıldığı bilinmektedir⁸⁵. Priene’de de bu duruma örnek teşkil eden, tiyatronun hemen doğusunda, Heroon olduğu düşünülen anıtsal bir mezar yapısı bulunmaktadır⁸⁶.

Kent içerisine gömüsünü yaptıracak kadar varlıklı olmayıp ya da savaşlarda kahramanlık gösterip, “Heros”⁸⁷ ünvanını alamayan Prieneliler, bu yarışta muhtemelen nekropol sahası içerisinde devam ettirmiş olmalıdır. Tıpkı kent içerisinde yaptırdıkları onurlandırma anıtları gibi, mezarlarının da insanların sıklıkla gelip – geçtikleri, göz önünde bulunan lokasyonlarda bulunmalarını istemiş olmalıdırlar.

Bu tanımlara en iyi uyan lokasyon, muhtemelen yukarıda da anlatılan antik yol ve çevresidir. Zira komşu kentlerden buraya gelen, ya da kentten dışarıya çıkan insanlar bu yolu kullanmak durumundaydı.

Bu bilgilerin arka planında, teze konu olan mezar kümesinin konumunun önemi daha da artmaktadır. Zira bu mezarlar, bahsi geçen bu yolun yaklaşık olarak yalnızca 20 metre kuzeyinde bulunur. Yol ile bu mezarlar arasındaki yükselti farkı yaklaşık 4 metredir. Yani bu yolu kullanan ziyaretçiler bahsi geçen mezarları ve muhtemelen bu mezarların stellerini yoldan geçerken görebiliyorlardı. Ayrıca yukarıda anlatıldığı üzere, kentin ana giriş kapısı olan Doğu Kapısı’ndan da bu mezarların bulunduğu lokasyon görülebilmekteydi. Dolayısıyla burada bulunan mezarların sıradan Prieneliler’in değil de, kentin orta tabakasına mensup insanlara⁸⁸ ait olduğu söylenebilir.

Ayrıca mezarların bu konumu, bu kadar küçük bir alana 7 adet mezarın neden sığdırıldığı sorusuna da yanıt olabilir. Kent kapısına ve antik yola en yakın anakaya kaynaklarından birisinin bulunduğu bu alanı, en verimli şekilde kullanmak istemiş olmalıdırlar. Bu soru ile beraber yine bu mezar kümesinin yukarıda anlatılan konumu, buradaki mezarlarda niye sürekli gömü görüldüğü sorusuna da yanıt olabilir. Mezarların bulunduğu bu konum Hellenistik Dönemden Roma Dönemi’ne ve hatta Bizans Dönemi’ne kadar önemini koruduğu için nesiller değiştikçe yine kentin önemli kişilerinin gömüleri için tercih edilmiş olmalıdır. Bu bağlamda, eski mezarların yıkılıp yeniden

⁸⁵ Kent içerisine yapılan mezar yapı örnekleri: Herda 2003, Thür 1995.

⁸⁶ Bk. Bücherl 2012.

⁸⁷ Heros kavramı için bk. Saraçoğlu 2005, ss. 57 – 79.

⁸⁸ Muhtemelen daha üst tabakadan insanlar, antik yola paralel olan mezar ve mezar yapılarına gömülüyordu.

yapılmasındansa; hali hazırda var olan mezarlarda yıllar içinde oluşan tahribatların neden olduğu yapısal hasarlar tamir edilip⁸⁹ tekrar kullanılması yoluna gidilmiş olmalıdır.

Buraya yapılan gömülerin bir kısmında – ya da tamamında – bu alan bir aile mezarı olarak kullanım görmüş olabilir. Mezarların birbirleri ile bitişik yapılması, bazı duvarlarının ortak olması bu görüşü destekler niteliktedir. Zira aile mezarlarının bu şekilde gruplandırılması geometrik dönemden itibaren görülmeye başlanmıştır⁹⁰.

Daha geç dönemlerde de aile mezarları kullanılmaya devam edilmiştir. Aile mezarları çoğu zaman karşımıza mezar yapıları olarak ortaya çıkar. Örneğin Priene'nin komşu kenti olan Milet'te kent içerisinde, tiyatronun hemen arkasında bir Heroon mezar yapısı bulunmaktadır. Mezar odasının içerisinde beş adet loculi (duvar mezar) bulunmaktadır. Bu mezarların hemen önünde de bir adet kurban çukuru bulunur. Bu mezar yapısının şehrin kurucu ailesine ait olduğu düşünülmektedir⁹¹. Yine yakın bir kent olan Efes'te, tonozlu oda mezarlar bir aile mezarı olarak kullanılmıştır⁹². Hieropolis'te de tümüsler aile mezarı olarak kullanılmıştır⁹³.

Fakat daha mütevazı aile mezarları da bulunmaktadır. Stratonikea'da olağan şartlarda tek gömü için yapılan khamasorion (Kaya Oygu Sandık Mezar) ve mermer tekne tiplerindeki mezarlara birden fazla gömü yapılmıştır. Özellikle mermer tekne tipindeki mezarlar, tıpkı bahsi geçen mezar kümesinde olduğu gibi birbirine bitişik yapılmış ve bir duvarları iki mezar tarafından ortak kullanılmıştır. Bütün bu nedenlerle Rahşan Tamsü Polat bu mezarların aile mezarı olarak kullanıldığını düşünmektedir⁹⁴. Bu durum Silyon Nekropolisi'nde⁹⁵ ve Labranda'da⁹⁶ görülmektedir.

Priene'de teze konu olan mezar kümesini oluşturan mezarlar da kısmen veya tamamen kayaya oyulmuştur ve birbirleri ile ardışık yapılmışlardır. Birbirleriyle ardışık mezarların bir ortak duvarları bulunmaktadır. Ayrıca mezarlarda birden fazla gömü

⁸⁹ Mezarlarda yapılan tamiratların izleri ile ilgili örnekler “3.1. Mezarlar” başlığında, mezarların tanımları yapılırken verilmiştir.

⁹⁰ Detaylı bilgi için bk. Walter 1940, ss. 121 – 308.

⁹¹ Bk. Herda 2003.

⁹² Yazıcı 2014, s. 66.

⁹³ D' Andria 2003, s. 58.

⁹⁴ Polat 2013, s. 261.

⁹⁵ Özer 2016, s.613.

⁹⁶ Henry 2010, 71–12

görülmüştür. Dolayısıyla yukarıda sayılan merkezlerde de görülen aile mezarı tipi, olasılıkla bu mezar kümesinde de görülmektedir.

Dolayısıyla, mezarların kullanım süresince bir dönem bu alanın kullanım hakkına sahip olan aile – aile mezarları devredilebiliyordu⁹⁷ - çocuklarını kaybettikten sonra hali hazırda var olan mezarlardan birisine gömmek yerine, daha yukarı bir kotta, oldukça basit ve sığ bir şekilde yeni bir mezar yaptırmış olmalıdırlar.

İlk bakışta 7 Numaralı Mezar yapısını kuzeybatı – güneydoğu yönünden kesen ve devşirme malzemelerin kullanıldığı duvarın (**Resim 26**) bir zamanlar bu aile mezarını çeviren peribolos duvarının bir kısmı olabileceği düşünülmüştü. Zira o dönemlerde bu tip aile mezarları peribolos duvarları ile çevriliyordu⁹⁸. Fakat bahsi geçen bu duvarın böyle bir fonksiyona sahip olup olmadığını anlamak için şuan oldukça erkendir. Ayrıca, bahsi geçen duvarın bazilikanın bir uzantısı olabileceği de düşünülmektedir⁹⁹. Bu nedenle bu duvarın fonksiyonu şuan yanıtızsız kalmaktadır.

Bu alanın bir aile mezarı olarak kullanılmış olabileceğine ilişkin diğer bir bulgu ise 5 ve 6 Numaralı Mezarların üzerindeki yaklaşık 80 cm dolgu toprağın üzerine yapılmış, daha geç dönem zemin döşemesinde devşirme malzeme olarak kullanılmış olan stel parçasıdır (**Resim 27**). Bu stel parçasının üzerinde iki farklı isim görülmektedir. (Agathenaros'un oğlu Poseidonios, Artemidoros'un Kızı ve Poseidonios'un karısı Glykinna¹⁰⁰) Aile mezarlarında stellerin üzerinde birden fazla ismin bulunduğu bilinmektedir¹⁰¹. Ayrıca 6 Numaralı Mezar'ın üst örtüsünün hemen üzerinde, iki adet stel yuvası bulunmuştur. Fakat bu stel parçasının buraya ait olup olmadığı sorusu yanıtızsız kalmaktadır.

Yukarıda da anlatıldığı üzere 5 ve 6 Numaralı Mezarların bulunduğu yer, yaklaşık 80 cm yüksekliğindeki bir toprakla doğal nedenlerle dolduktan ya da kasten doldurulduktan sonra, üzerine daha geç dönemlerde yeni bir zemin döşenmiştir. (**Resim 28**) Bu zeminin yapılış amacı, yanıtlanması gereken bir başka sorudur.

⁹⁷ Okunak 2005, s. 63.

⁹⁸ Humphreys 1980, s.111.

⁹⁹ Mustafa Şahin ile sözlü görüşme.

¹⁰⁰ Bu çeviri Uludağ Üniversitesi'nden Elif Burcu Özkan tarafından yapılmıştır.

¹⁰¹ Humphreys 1980, s. 97.

Bahsi geçen zemin döşemesinin bulunduğu kot, Doğu Nekropol Bazilikası'nın girişi ile hemen hemen aynı kottadır. Ayrıca bu zemin döşemesinin, topografik olarak Bazilika'ya girişin sağlanabileceği tek yer üzerinde bulunuyor oluşu; bu döşemenin Bazilika'nın yapılış tarihinde, yani İ.S. 5. yüzyılda yapıldığını düşündürmektedir. Dolayısıyla bu alan, bazilikanın yapıldığı dönemde, bazilikanın girişini sağlamak üzere bir yol olarak kullanılmış olmalıdır.

3.3. MEZAR TIPLERİ

Teze konu olan alanda bulunan mezarların tamamı temelde anakayanın oyulması ile meydana getirilmiştir. Fakat mezarlar daha detaylı incelendiğinde kayanın kullanım şekline bağlı olarak bir takım farklılıklar bulunduğu gözlemlenmiştir. Bu farklılıklar ile birlikte söz konusu mezarlar üç farklı tipe ayrılmıştır:

1. *Khamosorion*
2. Kısmi *Khamosorion*
3. Oygu – Örgü Mezar

Literatürde, anakayanın oyularak sanduka biçimine getirilmesi ile oluşturulan mezarlara “*Khamosorion*¹⁰²” mezar adı verilmektedir ve bu mezar tipine Anadolu’nun hemen hemen her yerinde rastlamak mümkündür¹⁰³. Özellikle topografik özelliklerinden dolayı Karia Bölgesi’nde sıklıkla kullanılan bu mezar tipi “Karia Tipi Mezar” olarak da adlandırılmaktadır¹⁰⁴. Bu tip mezarlar ayrıca “Kaya Oygu Mezar¹⁰⁵”, “Kaya Oygu Tekne Mezar¹⁰⁶” ve “Kayaya Oygu Mezar¹⁰⁷” olarak da isimlendirilmektedir.

Bu çalışmada da, mezar teknesinin tamamının anakayaya oyularak elde edilmesi ile oluşturulan mezar, *khamosorion* tipi mezar olarak adlandırmıştır. Teze konu olan mezar kümesinden yalnızca 1 Numaralı Mezar bu özelliklere sahiptir. Bahsi geçen mezar basitçe anakayaya oyularak oluşturulmuştur. Mezarın duvarları kaba bırakılmıştır. Mezarın doğu ve batı duvarlarında ise kapağın oturması için profiller yapılmıştır. Bu mezarın küçük boyutlarından dolayı bir çocuk mezarı olduğu düşünülmektedir. Anadolu’da başka kentlerde de *khamosorion* tipi mezarlar çocuklar için kullanılmıştır.

¹⁰² *Khamosorion*: Eski Yunanca “Düz/Yassı Mezar” anlamına gelmektedir. Bk Liddell – Scott 1843.

Khamosorion terimiyle karşılaşılan ve ulaşılabilen ilk yayın Rudolf Heberdey ve Adolf Wilhelm’in “Reisen in Kilikien” adlı çalışmasıdır. Bu çalışmada *khamosorion* “zemine derinleştirilmiş lahit” olarak tanımlanmıştır. Bk: Heberdey –Wilhelm 1896.

¹⁰³ **Bk: Milet:** Forbeck 1998; **İsaura:** Altun 2016 **Olba;** Akçay 2008, **Stratonikeia:** Polat 2013 **Apollonia a. R.:** Şahin – Özbey 2017.

¹⁰⁴ Bean 1987, s. 90.

¹⁰⁵ Karabay – Çamoğlu 2012, s. 74

¹⁰⁶ Şimşek 2011b, s.11.

¹⁰⁷ Tırpan 2008, s. 4.

Örneğin Olba’da, 1 Numaralı Mezar ile hemen hemen aynı boyutlara sahip iki *khamosorion* bulunmaktadır¹⁰⁸. Daha erken döneme tarihlenen bir başka örnek ise Börükçü Mevkii’nde gün yüzüne çıkartılmıştır¹⁰⁹.

Alanda yapılan kazı çalışmalarında 1 Numaralı Mezar’a ait olabilecek kapak bloklarına rastlanmamıştır. Fakat, kentin nekropollerinde yapılan yüzey araştırmalarında bu tip mezarların genellikle üç ya da dört adet yassı taş bloklar ile kapatıldığı bilinmektedir. Priene Nekropollerinde yapılan yüzey araştırmalarında, Anadolu’nun bazı kentlerinde, özellikle Likya Bölgesinde, bu tip mezarların üst örtüsü olarak kullanılmış olan semerdam çatılı kapak taşlarına¹¹⁰ rastlanılmamıştır. Bu nedenle bahsi geçen mezarın üst örtüsünün düz, yassı bloklar ile oluşturulduğu düşünülmektedir.

1 Numaralı mezarın hemen doğusunda bulunan 2 Numaralı Mezar’ın teknesi de anakaya oyularak oluşturulmuştur. Fakat bu mezarın teknesi oluşturulurken, kuzey tarafında kısa kenarı oluşturacak bir kaya kütleli bırakılmamıştır. Bunun yerine bu kısım tamamen tıraşlanmıştır ve buraya yekpare bir blok taş konulmuştur. Böylece mezarın güney – doğu ve batı duvarları anakaya iken; mezarın kuzey duvarı taş bir blok ile oluşturulmuştur. Dolayısıyla bahsi geçen mezar ikinci mezar tipini; yani “Kısmi *Khamosorion*” tipini oluşturur.

Burada başka bir soru gündeme gelmektedir. Mezarın bir kısa kenarının kayadan oluşturmak yerine, neden yekpare bir taş bloktan yapmışlardır? Bu sorunun birden fazla yanıtı olabilir.

Bu uygulamanın seçilmesinin sebeplerinden birisi topografik şartlar olabilir. Mezarın yapılacağı alanda anakayanın yetersiz kalmasından dolayı bu şekilde bir uygulamaya gidilmiş olabilir. Fakat bu durumda, nekropol sahası içerisindeki kayaya uygun mezarlarda bu uygulamanın genele yayılmamış olması, istisnai durumlarda kullanılmış olması gerekir. Fakat bu güne kadar yapılan sınırlı yüzey araştırmalarında bu uygulamanın sıklıkla tercih edildiği görülmüştür. Bu da, topografik şartların bu uygulamaya gidilmesi hususunda ilk sıralarda yer almadığını düşündürmektedir. Örneğin Alinda’da duvarlarla takviye edilmiş mezarların bulunduğu bilinmektedir¹¹¹. Fakat bu

¹⁰⁸ Akçay 2008, s. 101, 103.

¹⁰⁹ Arıhan 2007, s. 110.

¹¹⁰ Özdilek 2006, s. 43.

¹¹¹ Vecihi Özkaya, Oya San, Gürol Barın, Alinda (Karpuzlu), AST 16, Kültür Bakanlığı, Ankara s.305

uygulama Alinda'da nekropol sahası içerisinde istisnai bir durum sergilerken, Priene'de daha genele yayılmıştır.

Bu nedenle bu uygulamanın fonksiyonel sebepler için de kullanıldığı düşünülmektedir. Teze konu olan bu alandaki mezarların tamamına yakınının sürekli olarak kullanım gördüğü yukarıdaki bölümlerde birkaç defa dile getirilmiştir. Her yeni gömü sırasında, oldukça ağır olan mezar kapaklarının tekrar tekrar kaldırılıp, yerine koyulması oldukça zorlu bir işlemdir. Bunun yerine kısa kenarlarından birisinin kapak taşlarından daha hafif olan bir taş blok ile oluşturulması sonucu, her yeni gömü için bu taş bloğun yerinden oynatılması ile gömünün daha kolay gerçekleştirilmesi amaçlanmış olabilir. Zira bu uygulamanın görüldüğü 2, 3 ve 4 numaralı mezarlarda, mezar teknesinin üst kısımlarında herhangi bir tahribat veya tamirat izine rastlanmazken; her ne kadar bir kısa duvarları yine yekpare bir taştan yapılmış olsa da 5 ve 6 numaralı mezarların teknesinin üst taraflarında tahribat ve bu tahribata bağlı olarak tamirat izleri görülmektedir. Bu mezarların yekpare bir taş blok ile yapılan kısa kenarlarından yeni bir defin yapmak muhtemelen daha zordu çünkü mezarların kuzeyinde başka mezarların da olduğu bilinmektedir. Bu da, bu uygulamanın daha fonksiyonel sebepler ile tercih edildiğini düşündürmektedir.

Üçüncü tip olarak ise, örgü – oygu tipi mezarlar bulunmaktadır. Bu mezarların zemini anakayadan oluşur. Mezarın teknesinin duvarları zeminden bir miktar fakat düzensiz bir şekilde yükselir. Eksik kalan kısımlar ise büyük taş blokların (**Resim 29**) ve irili – ufaklı taşların (**Resim 30**) harçla birbirine tutturulması sonucu oluşturulmuştur. Böylece bu mezarlar temelde anakayanın oyulması ile oluşturulmuş olsa da, mezarların duvarları taş örgü ile yükseltilmiştir.

Priene'de anakayanın eksik kaldığı yerlerin, taşların örülmesi ile tamamlanması yalnızca bu alana ve daha genelde nekropol alanlarına özgü değildir. Bu uygulama Priene'nin surlarla çevrili kent içi bölümünde de sıklıkla görülmektedir. Örneğin Agora'nın batısında bulunan Gıda Pazarı'nın güneyinde bulunan O2 numaralı odanın kuzey duvarında (**Resim 31**) bu uygulama izlenebilmektedir¹¹². Hakan Mert'in belirttiği gibi yapılan bu uygulamalar Priene'li yapı ustalarının anakayanın kullanılması konusunda

¹¹² Mert 2016, s. 407.

ne kadar usta olduklarını gösterir¹¹³. Kaya oygu tipi mezarların bu tipte yapılanlarına, Anadolu'da çok sık rastlanılmamaktadır. Ancak gene de birkaç merkezde bu tipten mezarlar görmek mümkündür. Örneğin Milas'ın Ören Beldesi sınırları içerisinde bulunan Belentepe Mevkii'nde bu tipten mezarlara rastlanılmıştır¹¹⁴. Priene'nin komşu kenti Milet'te de, aynı bu alanda görüldüğü gibi, iki mezar yan yana bu tipte yapılmıştır¹¹⁵. Ayrıca Kaunos'ta da, tabanları anakaya olan, fakat duvarları taş örgü ile oluşturulmuş olan yan yana yapılmış iki mezarla karşılaşılmıştır¹¹⁶.

Sonuç olarak Doğu Nekropol Bazilikası'nın batısında bulunan bütün mezarlar, temelde anakayanın oyulması ile oluşturulmuş, fakat detayda, anakayanın kullanılmasında görülen farklılıklar ile üç tipe ayrılmıştır.

¹¹³ Mert 2016, s.395

¹¹⁴ Tırpan 2008, s. 5.

¹¹⁵ Forbeck 1998, s.199.

¹¹⁶ Özen 2005, Abb 1a-b.

3.4.MEZAR BULUNTULARI

2016 ve 2017 yılında, bu teze konu olan mezarların bulunduğu alanda, mezarların üzerinde bulunan dolgu toprakta yapılan kazılarda çok sayıda küçük buluntuya rastlanmıştır (**Tablo – 1**). Mezarların üzerini örten bu topraktan çıkan buluntular arasında en çok tabak formunda seramikler bulunmaktadır. 404 adet ele geçen tabak parçasının yanı sıra 1 adet tuzluk, 1 adet tencere, 10 adet tava, 9 adet balık tabağı, 9 adet testi/sürahi ve 41 adet de kupa parçası gün yüzüne çıkartılmıştır.

Antik Yunan'da gömünün yapılmasının ardından üçüncü ve dokuzuncu gün mezarda yemek verilip, kurbanlar kesildiği bilinmektedir¹¹⁷. Ayrıca gömü sonrası yapılan ziyafetlerin dışında, her yıl tekrarlanan ziyafetler de bulunmaktaydı¹¹⁸. Bu arka planda düşünüldüğünde, mezarların üzerinde ve etrafında yeme – içme ile alakalı seramiklerin yoğun olarak bulunmuş olması, bu mezarların sahipleri için de yukarıda anlatılan ritüellerin yapılmış olduğunu düşündürmektedir. Ayrıca yine bu tabakadan 17 adet sunu kâseciği parçası da ele geçmiştir ki bunlar da aynı şekilde mezarlarda yapılan ritüellerle ilgili olmalıdır.

Mezarların üzerindeki tabakadan ele geçen, amorf seramiklerin dışında, diğer buluntular arasında arı kovan parçaları, kiremitler, tesseralar ile cam parçaları ele geçmiştir.

1 Numaralı Mezar'da çok az sayıda buluntuya rastlanmıştır (**Tablo 2**). Bu buluntular arasında en fazla sayıda belirsiz formlarda depolama amaçlı kullanılmış olduğu düşünülen seramikler bulunur. Bunun dışında bu mezardan da yine on bir adet tencere ile üç adet tabak parçası ele geçmiştir. Mezarın hemen dışından bir adet Hadrian Dönemi sikkesi ele geçmiştir (**Kat. M1.1**). Mezardan ayrıca bir adet stel parçası da yapılan kazılar sonucunda gün ışığına çıkartılmıştır (**Resim 14**). Ancak stel üzerinde herhangi bir tarihlere yardımcı motif vb. bulunmamaktadır.

2 Numaralı Mezar'dan da az sayıda buluntuya rastlanmıştır (**Tablo 3**). Bu buluntular arasında en fazla sayıya sahip olanlar sikkelerdir (**Kat. M.2.3. – 2.9**). Hemen hemen aynı seviyede ve aynı yerde – mezarın güney ve batı duvarlarının birleştiği köşeden – ele geçmişlerdir. Bu sikkelerin en erkeni İ.Ö. 259 – 246 yılına tarihlenirken (**Kat. 2.3**) en geç olanı ise (**Kat. M.2.9**) İ.S. 100 – 225 yılları arasına tarihlenir.

2 Numaralı Mezar'dan da dört adet tabak parçasına rastlanmıştır. Bu parçalardan yalnızca birisi ile tarihlere yapılabilmektedir. (**Kat. M.2.2**) Bu tabak, mezarların üzerinde bulunan toprak tabakasında ele geçen tabaklar ile çağdaştır ve İ.Ö. 2. yüzyıla tarihlenir¹¹⁹. Bu mezardan ayrıca iki adet unguentarium parçası bulunmuştur. Bu parçalardan birisi (**Kat. M.2.1**) yine İ.Ö. 2. yüzyıl özellikleri göstermektedir¹²⁰.

¹¹⁷ Şahin 1993, s. 158

¹¹⁸ Bk. Vergilius, Aeneas, III – 300, Ovidius, Fast., II. 525.

¹¹⁹ Edwards 1975, 127 Pl. 30,62 Kat. 683-685

¹²⁰ Gürler 1994, s. 188 Çiz. 41 Lev.31 Kat.146

3 Numaralı Mezar'ın güney duvarını oluşturan taş bloğun güneye doğru yatmasından dolayı yaklaşık 500 kg olan bu blok kaldırılamamış ve bu nedenle bu mezarda kazı çalışmaları çok sınırlı bir şekilde ilerleyebilmiştir. Hem bu nedenle hem de mezarın daha antik dönemde rahatsız edilmesinden dolayı bahsi geçen mezardan çok az sayıda buluntu gün yüzüne çıkartılabilmektedir (**Tablo 4**). Bu mezardan da yine İ.Ö. 2. yüzyıla tarihlenen bir tabak parçası, bir tuzluk ile bir testicik gün yüzüne çıkartılmıştır. Bu mezardan en çok ele geçen buluntu topluluğunu belirsiz formlarda depolama kapları oluşturur. Bu mezardan ayrıca bir adet Bizans sırlı seramiği ele geçmiştir.

4 Numaralı Mezar'ın buluntuları arasında en çok karşılaşılan buluntu topluluğu yine belirsiz formlarda yapılmış depolama kaplarıdır (**Tablo 5**). Bu mezardan da beş adet tabak parçası, 1 adet sunu kaseciği, 14 adet de yine yemek ile alakalı kaplar bulunmuştur. Bu mezardan ayrıca profil veren 1 adet unguentarium parçası gün yüzüne çıkartılmıştır (**Kat. M4.1**). Bu unguentarium İ.Ö. 3. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenmektedir¹²¹. Bunlarla birlikte bu mezardan, komşu mezar olan 3 Numaralı Mezar'da ele geçen testicığın biraz daha büyük formunda bir testi gün yüzüne çıkartılmıştır (**Kat. M4.2**). Bu testi de İ.Ö. 2. yüzyıla tarihlenmektedir¹²². Bu buluntuların yanı sıra bu mezardan 1 adet mermer ağırşak gün yüzüne çıkartılmıştır (**Kat. M4.3**).

5 ve 6 numaralı mezarlar, bu mezar grubu içerisindeki soyguna uğramayan tek mezarlardır. Bu nedenle bu mezarlardan, diğer mezarlara göre daha fazla sayıda buluntu gün yüzüne çıkartılmıştır.

5 Numaralı Mezar'da yapılan kazı çalışmaları sırasında gün yüzüne çıkartılan buluntular arasında en çok karşılaşılan buluntu grubunu yine tabaklar oluşturmaktadır (**Tablo 6**) Kat. No: M.2.2'deki parça ile benzerlik gösteren bu tabaklar da genel olarak İ.Ö. 2. yüzyıla tarihlenmektedir. Mezardan kâseler de açığa çıkartılmıştır. Bu kâselerden birisinin üzerinde bitkisel ve dalga motifleri görülmektedir (**Kat. M5.1**). Bu kâsenin megara kâsesi olduğu düşünülmektedir ve İ.Ö. 2. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenmektedir¹²³. Toplam da 4 adet ele geçen kupa parçalarından birisi de (**Kat. M5.2**) yine İ.Ö. 2. yüzyıla tarihlenir¹²⁴.

Bu mezardan toplamda 15 adet unguentarium parçası ele geçmiştir. Bu unguentariumlardan üçü beyaz zeminli yapılmıştır. Unguentariumlar da genel olarak İ.Ö. 3. – 2. Yüzyıllara tarihlenmektedir (**Kat. M5.3 – M5.4 – M5.6**). Bu mezardan ayrıca literatürde Atina Batı Yamacı Seramiği olarak geçen gruba ait olduğu düşünülen bir seramik parçası bulunmuştur (**Kat. M5.5**). Bu parçanın da İ.Ö. 3. Yüzyıla tarihlendiği düşünülmektedir.

Bu buluntuların dışında mezardan çok sayıda metal parçası ele geçmiştir. Bu metallerin çoğunluğunu dekoratif çivi parçaları oluşturmaktadır (**Kat. M5.13, M5.16**). Çivilerin yanı sıra metal olarak bir miktar da altın varak parçası ele geçmiştir (**Kat. M5.9**,

¹²¹ Gürler 1994, s. 180

¹²² Gassner 1997, s.58 Taf.8 Kat. 154-155

¹²³ Gürdal 1999, s.32 Lev. XII Kat. B31

¹²⁴ Rotroff 1997, s.230 Fig. 92 Pl. 119 Kat.1542.

5.12) Ayrıca bu mezarda, kemiklerin altında bulunan sert toprakta bir adet sikke bulunmuştur (**Kat. M5.18**). Bu sikke İ.Ö. 320 – 240 yılları arasına tarihlenmektedir¹²⁵.

5 Numaralı Mezarın diğer buluntuları arasında dört adet kemiğin işlenmesi ile yapılmış saç veya elbise iğnesi (**Kat. M5.7**) ve kolye ucu olarak kullanıldığı düşünülen bir adet cam parçası (**Kat. M5.8**) bulunur.

5 Numaralı Mezarın doğusunda bulunan 6 Numaralı Mezarın buluntuları arasında yine tabaklar, komşu mezardaki gibi buluntular arasında en çok olmasa da, oldukça fazla orandadır (**Tablo 7**). Bu mezarda dikkat çeken buluntu gruplarından birisi, 3 ve 4 Numaralı Mezarlar'da da görülen beyaz zeminli testicik parçalarıdır. Bu mezardan bulunan parçalar amorf olarak ele geçse de, bu parçaların da yine İ.Ö. 2. yüzyıla tarihlediği düşünülmektedir.

Bu mezardan İ.Ö. 4. -2. yüzyıla tarihlenen bir testi/sürahi parçası gün yüzüne çıkartılmıştır¹²⁶ (**Kat. M6.1**). Tarihlenebilen bir diğer seramik parçası ise fırça dekorlu olandır (**Kat. M6.3**). Bu da İ.Ö. 110 – 86 yıllarına tarihlenir¹²⁷. Bu mezardan da komşu mezarda olduğu gibi işlenmiş kemikten saç ve elbise iğneleri parçaları bulunmuştur (**Kat. M6.4, M6.6**). Yine komşu mezarda görülen cam kolye ucundan biraz daha farklı başka bir kolye ucu, bu mezardan ele geçmiştir (**Kat. M6.7**). Mezarın metal buluntuları arasında bir kolye ucu (**Kat. M6.8**), altın varak parçaları (**Kat. M.6.9**) ve bıçak parçası bulunmaktadır (**Kat. M6.10**).

Mezarı kesen daha geç dönem bir duvar ile daha antik dönemde rahatsız edilen 7 Numaralı Mezar'dan çok az sayıda buluntu ele geçebilmiştir. Bu buluntular arasında en çok ele geçen grup belirsiz depolama seramikleridir (**Tablo 8**). Bu mezardan da tencere, tava ve tabak gibi yeme – içme ile alakalı seramiklere rastlanmıştır. Bu tabaklar da yine İ.Ö. 2. yüzyıla tarihlenmektedir. Bu mezardan gün yüzüne çıkartılan buluntular arasından sadece iki sikke tarihlenebilmektedir. Bu sikkelerden birisi Magnesia a. M. orijinelidir ve İ.Ö. 300 – 200 yıllarına tarihlenir (**Kat. M7.3**). Diğeri ise Priene darbıdır ve İ.Ö. 240 – 170 yıllarına tarihlenir (**Kat. M7.4**). Bu buluntuların dışında mezardan bir adet kemiğin işlenmesi ile yapılmış kolye ucu (**Kat. M7.1**) ve bir adet sarımsı ağız parçası dikkat çekmektedir (**Kat. M7.2**).

Sonuç olarak, mezarlardan ele geçen bütün buluntular incelendiğinde, en fazla seramik buluntunun 6 Numaralı Mezar'dan geldiği görülür. Bunun nedeni olasılıkla bahsi geçen mezarın 5 Numaralı Mezar ile soyulmadan günümüze kadar korunmuş olmasıdır. En fazla metal buluntu ise 5 Numaralı Mezar'dan ele geçmiştir ve onu yine komşusu olan 6 Numaralı Mezar izler. Burada ilginç olan istatistik, üzerinde kapağı olmayan ve soyguna uğradığı düşünülen 2 Numaralı Mezar'dan, diğer bütün mezarlardan daha fazla sikke bulunmuş olmasıdır (**Grafik 1**).

¹²⁵ Regling 1927, ss. 75-80 Nr. 123-135

¹²⁶ Edwards 1975. s.140 Pl. 34 Kat. 733

¹²⁷ Rotroff 1997, s.163 Fig 63 PL:77 Kat. 1025

3.5.KRONOLOJİ

Elinizde bulunan tezin “3.2. Konumları” bölümünde anlatıldığı gibi, mezar kümesinin bulunduğu alan bir anakaya kaynağıdır. Muhtemelen bu alan ilk kullanım evresinde, - ki bu evre yüksek ihtimalle kentin kuruluş dönemine ya da ondan hemen sonraya denk gelir – taş ocağı olarak kullanılmıştır. Zira anakayanın bazı yerlerinde, blok oluşturacak kadar büyük parçaların kopartılmış olduğu görülmektedir (**Resim 32**).

Bununla birlikte 2 Numaralı Mezarın bulunduğu anakaya tepeceğinin bir bölümünde düzgün bir doğru oluşturacak şekilde kesik ve kanal izlerine rastlanmıştır (**Resim 33**). Bu izler muhtemelen taş ustaları tarafından buradan bir kısım taş blok çıkartmak için açılan gediklerdir. O dönemde taş ustalarının, kayalardan blok ayırmak için kaya üzerinde gedik açıp, bu gediklere de ahşap koyduktan sonra ıslatarak kayanın patladığını sağladıkları bilinmektedir¹²⁸. Fakat bu gedikler açıldıktan sonra bir sebepten bu işlemden vaz geçilmiştir. Buradan blok çıkartmaktan vaz geçmelerinin nedeni, ikinci evrede bu alanın mezarlar için kullanılmasına karar verilmesi olabilir.

Alanın taş ocağı olarak kullanılmasının muhtemel bir sonucu da, mezarların teknelerinin bir kısmının anakayadan oluşturulurken, bazı kısımlarının anakayadan muaf kalmasına sebep olmasıdır. Bu da, mezarların bir kısmının anakayadan bir kısmının ise taş örgü ile oluşturulmasına sebep olmuş olabilir. Bütün bu nedenlerle bahsi geçen alanın ilk evresinde bir taş ocağı olarak kullanıldığı düşünülmektedir.

Mezar kümesinin bulunduğu alanda daha sonra, İ.Ö. 4. yüzyılın sonları, 3. yüzyılın başlarında 5, 6 ve 7 numaralı mezarlar yapılmış olmalıdır. Fakat 5 ve 6 numaralı mezarların sürekli kullanım görmesi nedeniyle, bu mezarların ilk yapıldıkları zamanki durumları bugün gözlemlenememektedir. Fakat gerek buluntular gerekse de tipolojik benzerliklerinden dolayı aynı tarihlere tarihlendikleri 7 numaralı mezar, sürekli kullanım görmediği için muhtemelen ilk yapıldığı dönemki özellikleri göstermektedir.

5 ve 6 Numaralı Mezarlar’ın anakayadan muaf kalan kısımları taş örgü ile tamamlanmıştır ve duvarların tamamı ince bir sıva ile kaplanmıştır. 7 Numaralı Mezar’ın teknesi ise sadece anakayadan oluşur. Bu mezarda da, mezarın ilk evresinde, komşu

¹²⁸ Bk: Orhan Bingöl, *Bu Koca Taşları Nasıl İşlediler, Nasıl Kaldırdılar*, İstanbul, Bilgin Kültür Sanat Yayınları, 2012

mezarlarda olduğu gibi anakayanın üzerine taş örgü ile mezar teknesinin boyutunun büyütülüp büyütülmediği sorusuna kesin yanıt verilemese de iki olasılık vardır:

- Bu 3 mezarın ilk evrelerinde oldukça sığ bir *Khamosorion* olduğu.
- Bu 3 mezarın ilk evrelerinde de mezar teknesinin boyutunun örgü duvar ile yükseltildiği.

İlk olasılığın ortaya atılmasını sağlayan detay, 7 Numaralı Mezar'ın bugün görünen doğu duvarının oldukça düzgün bir şekilde işlenmiş olmasıdır. Fakat 5 ve 6 Numaralı Mezarlar'ın duvarlarının bir kısmını oluşturan anakayanın büyük bir bölümünde böylesine düzgün bir hat izlenmemesi akıllarda soru işareti bırakmaktadır.

İkinci olasılığın ortaya atılmasının sebebi ise, 7 Numaralı Mezar'ın bugün gözlemlenebilen batı duvarının, doğu duvarına göre yaklaşık 60 cm daha yukarıda olmasıdır. Muhtemelen mezarın yapıldığı ilk evrede doğu duvarı da batı duvarıyla taş örgü tekniği ile aynı yüksekliğe getirilmişti. Daha sonraki bir evrede, mezarın doğu duvarının bir kısmını oluşturan bu taş örgü kaldırılarak, yerine mezarı kuzey – güney yönlü kesen ve devşirme malzemelerin kullanıldığı yeni bir duvar inşa edilmiştir. Bu nedenle bugün mezarın doğu duvarının yalnızca anakayadan oluşan kısmı gözlemlenebilmektedir.

Bu nedenlerden dolayı 7 Numaralı Mezar'ın buluntu kontekstinin 5 ve 6 Numaralı Mezarlar'da olduğu gibi birden fazla gömüyü içermediği düşünülmektedir. Muhtemelen 7 Numaralı Mezar bir ya da iki jenerasyon tarafından kullanılmış, daha sonra bu mezarın kullanılmasından vaz geçilmiştir. Fakat 5 ve 6 Numaralı Mezar ilerleyen dönemlerde, bir takım eklemeler ve tamiratlar ile beraber, küçük buluntulardan anlaşıldığı kadarıyla Hellenistik Dönem sonu, Roma İmparatorluk Dönemi başına kadar sürekli olarak kullanım görmüştür.

Bu mezarların batısında, daha yüksek bir kotta 2 Numaralı “kısmi *khamosorion*” tipinde inşa edilmiş olan mezar da, 5 ve 6 Numaralı Mezarlar'da olduğu gibi sürekli kullanım görmüştür. Bu mezarda yapılan kazı çalışmaları sonucu gün yüzüne çıkartılan sikkeler üzerine yapılan çalışmalarla, bahsi geçen mezarın İ.Ö. 3. yüzyılın ortalarında inşa edilip İ.S. 2 – 3. yüzyıla kadar kullanım gördüğü düşünülmektedir.

Bu mezarlardan daha sonraki bir zamanda, küçük buluntulardan anlaşıldığı kadarıyla İ.Ö. 2. yüzyılda, 5, 6 ve 7 numaralı mezarların güneyinde, aynı tipte iki mezar

daha yapıldığı düşünölmektedir. 3 ve 4 numaralı bu mezarların teknesinin bir kısmını yine anakaya oluştururken, geriye kalan kısımları taş örgü ile tamamlanmıştır. Bu mezarlarında kuzey komşularında olduğu gibi Roma İmparatorluk Dönemi'ne kadar kullanım gördüğü düşünölmektedir.

3 ve 4 Numaralı mezarlarla muhtemelen aynı dönemlerde, 2 Numaralı Mezarın doğusunda ve daha yüksek kotunda bulunan 1 Numaralı Mezar inşa edilmiş olmalıdır. *Khamosorion* tipinde oluşturulmuş olan bu çocuk mezarında yapılan kazı çalışmalarında çok az sayıda küçük buluntu ele geçtiği için mezarın tam olarak hangi tarihte yapıldığı ve ne kadar süre ile kullanım gördüğü gibi sorular yanıtız kalmaktadır.

Özetle bu kadar küçük bir alana (Yaklaşık 35 metrekare) kentin kuruluşundan, Roma İmparatorluk Dönemi'ne kadar çeşitli safhalarda 7 adet mezar yapılmıştır. **(Resim 34)**

4. SONUÇ

Priene Doğu Nekropol Bazilikası'nın batısında bulunan alanda 2016 ve 2017 yılında yapılan kazı çalışmalarında gün yüzüne çıkartılan mezarların tamamı temelde anakayanın çeşitli şekillerde oyulup, işlenmesi ile oluşturulmuştur. Fakat anakayanın kullanılış şekillerine bağlı olarak bu mezarlar üç farklı tipe ayrılmıştır:

- 1) *Khamosorion*
- 2) Kısmi *Khamosorion*
- 3) Oygu – Örgü

İlk tipte mezarın teknesi basit bir şekilde anakayaya oyularak oluşturulmuştur. İkinci tipte ise mezarların bir duvarı topografik ve/veya fonksiyonel sebeplerden yekpare bir taş bloktan oluşturulmuştur. Oygu – örgü tipindeki mezarlarda ise mezar teknelerinin bir bölümü ana kayaya oyularak oluşturulmuşken, mezarların duvarlarının devamı taş örgü ile yükseltilmiştir.

Mezarların bir kısmı yan yana yapılmıştır. 3 ve 4 Numaralı Mezarlar ile 5-6-7 Numaralı Mezarlar birbirine bitişik yapılmıştır ve ortada kalan duvarları iki mezar tarafından ortak kullanılmıştır. Bu uygulama Anadolu'nun birçok merkezinde aile mezarlarında görülmektedir. Ayrıca bu alanda 2017 yılında yapılan kazılarda açığa çıkartılan bir stel parçasının üzerinde iki adet isme rastlanmıştır. Bütün bu gözlemler, bu alanın bir aile mezarı olarak kullanıldığını düşündürmektedir.

Bu mezar kümesinin bulunduğu alan Priene'nin en görkemli ve ana giriş kapısı olan Doğu Kapısı'na ve bu kapıdan başlayarak Magnesia a.M'e kadar devam eden antik yola oldukça yakındır. Bu yolun paralelinde Roma Dönemi'ne tarihlenen ve Bizans Dönemi'ne kadar kullanım gören tonozlu mezar yapıları bulunmaktadır. Bu nedenle bu caddenin bir "Mezarlık Caddesi" olarak kullanım gördüğü düşünülmektedir. Teze konu olan bu mezarlarda yukarıda söylendiği gibi hem bu "Mezarlık Caddesi'ne hem de kentin en görkemli giriş kapısından görülebilecek bir mesafedir. Bu nedenle bahsi geçen mezarın sahiplerinin, oldukça dik bir yamaca kurulmuş olan nekropolün ücra yerlerine mezarlarını yaptırabilmiş olan insanlarla karşılaştırıldığında daha yüksek bir statüde oldukları düşünülmektedir.

Alan ilk olarak, muhtemelen kentin kuruluş tarihinden hemen sonra taş ocağı olarak kullanılmıştır. Muhtemelen daha sonra 5,6 ve 7 numaralı mezarlar yapılmıştır. Bu üç mezarda yapılan kazılarda ele geçen sikkelerden bu mezarların İ.Ö. 4. yüzyılın sonu ile 3. yüzyılın başında yapıldığı düşünülmektedir.

5 ve 6 numaralı mezarlar Roma Dönemi'ne kadar sürekli olarak kullanılmışken 7 numaralı mezarın bir ya da en fazla iki jenerasyon tarafından kullanıldığı düşünülmektedir. 7 Numaralı mezarı kuzey – güney yönlü kesen ve devşirme malzemeler ile yapılmış daha geç bir duvar kalıntısı bulunmaktadır. Yani 7 numaralı mezarın kullanımından bir sebepten vaz geçilmişken, komşu mezarlar olan 5 ve 6 numaralı mezar ise çok uzun bir süre kullanılmıştır.

5 ve 6 numaralı mezarlarda yapılan kazı çalışmalarında 8 ve 10 insana ait olabilecek kemikler gün yüzüne çıkartılmıştır. Bu mezarlardaki kemikler iskelet halinde değil, mezarın güneyine doğru toplanmış durumdadır. Bunun sebebinin nekropolün topografyası ile ilgili olduğu düşünülmektedir. Doğu Nekropol sahası güneyden kuzeye doğru oldukça dik bir araziye sahiptir. Bu nedenle deprem, yağmur ve toprak kayması gibi doğal sebeplerden kemiklerin güney tarafa doğru kaydığı düşünülmektedir.

Bu mezarlardan sonra, 5,6 ve 7 numaralı mezarların batısında ve daha yüksek bir seviyede bulunan 2 numaralı mezar yapılmış olmalıdır. Bu mezarda yapılan çalışmalarda ele geçen sikke buluntuları göz önüne alındığında, 2 numaralı mezarın İ.Ö. 3. yüzyılda yapıp İ.S. 2. yüzyıla kadar sürekli olarak kullanıldığı düşünülmektedir.

5, 6 ve 7 numaralı mezarların güneyinde, İ.Ö. 2. yüzyılda yapıldığı düşünülen 3 ve 4 numaralı mezarlar bulunur. Bu mezarların da Roma İmparatorluk Dönemi'ne kadar sürekli kullanım gördüğü düşünülmektedir.

Alanın en batısında ve en yüksek seviyesinde bulunan 1 numaralı mezarın, 3 ve 4 numaralı mezarlarla hemen hemen aynı dönemde yapıldığı düşünülmektedir. Boyutları dolayısıyla bir çocuğa ait olduğu düşünülen bu mezarın ne kadar süre ile kullanım gördüğü ile ilgili bir şey söylemek eldeki buluntuların yetersizliğinden dolayı mümkün değildir.

Mezarların bir kısmı soyguna uğradığı için yapılan kazı çalışmaları sonucunda bu mezarlardan çok az sayıda küçük buluntu ele geçmiştir. Bu buluntuların büyük çoğunluğunu amorf seramik parçaları oluşturmaktadır. Seramik buluntuların yanı sıra cam, metal, sikke ve işlenmiş kemik gibi değişik materyallerden buluntular ele geçebilmiştir. Soyulmadan günümüze kadar gelebilmiş mezarlardan da (5 ve 6 numaralı mezar) az sayıda buluntunun ele geçmesi oldukça ilginçtir. Bu mezarlardan gün yüzüne çıkartılan küçük buluntular arasında en büyük oranı yine seramikler oluşturur. Seramiklerin yanı sıra metal eşyalar, özellikle dekoratif çiviler, kemiğin işlenmesi ile oluşturulmuş saç ve elbise iğneleri, amorf cam parçaları ve az sayıda altın varaklar da bu mezarlardan çıkartılmıştır.

Teze konu olan mezarların sürekli olarak kullanıldığı, bazı mezarlardan sayısı 10'a varan insan kalıntısının bulunduğu düşünüldüğünde, bu kadar az sayıda buluntuya ulaşabilmiş olmak oldukça ilginçtir. Bunun nedeni her yeni gömüde, daha önce mezarda yapılan gömünün yanında bırakılan mezar hediyelerinin mezar dışarısına çıkartılıp, yerine yenilerinin konması olabilir. Sebebi bu veya başka bir şey olsun, eldeki buluntuların azlığı nedeniyle, küçük buluntular ile mezar sahiplerinin statüleri hakkında fikir sahibi olmak çok olası değildir. Yalnızca 5 ve 6 numaralı mezarlarda ele geçen altın varak parçaları bu konuda fikir sahibi olunması hususunda akıllara bir şeyler getirebilir.

Özetle Priene'nin Doğu Nekropolü'nde bulunan Nekropol Bazilikası'nın batısındaki 35 metre karelik bir alana, temelde anakayanın oyulması ile oluşturulmuş 7 adet mezar sığdırılmıştır. Bu mezarlar kentin ana kapısı olan Doğu Kapısı'ndan başlayıp, Magnesia a. M.'e kadar devam eden ve muhtemelen "Mezarlık Caddesi" fonksiyonuna sahip antik yolun çok yakınında bulunur. Mezarlar, anakayanın kullanım şekillerine göre, *khamosorion*, kısmi *khamosorion* ve oyuğu – örgü tipi olmak üzere üç tipe ayrılmıştır. Mezarların bir kısmı birbirine bitişik olarak yapılmıştır. Bu da söz konusu mezarların birer aile mezarlığı olarak kullanılmış olabileceğini düşündürmüştür. Mezarların bir kısmı daha antik dönemde soyulmuş izlenimi verirken, günümüze kadar rahatsız edilmeden korunabilmiş mezarlara da rastlanmıştır. Bu mezarlardan ele geçen buluntular göz önüne alındığında, söz konusu mezarların Hellenistik Dönem'de inşa edildiği anlaşılmıştır. Mezarların bir kısmının ise, yine mezarlarda yapılan kazılarda gün yüzüne çıkartılan buluntulardan anlaşıldığı kadarıyla, Roma İmparatorluk Dönemi'ne kadar sürekli olarak kullanım gördüğü düşünülmektedir.

KATALOG

Katalog'da yer alan küçük buluntular, buldukları mezara göre "M" ön adı ve mezar numarası ile birlikte ardışık olarak kodlanmıştır.

Katalogda bulunan sikke fotoğrafları Berlin Şehir Müzesi'nde görevli Postdoktorant Johannes Eberhardt tarafından çekilmiştir. Seramik ve diğer küçük buluntuların fotoğrafları Frankfurt Üniversitesi'nden fotoğrafçı Birgitta Schödel tarafından çekilmiştir. Buluntuların çizimleri ise Gamze Bayram tarafından yapılmıştır.

1 Numaralı Mezar

Katalog No : M1.1

Adı : Sikke

Cinsi : Bronz

Buluntu Yeri : 1 Numaralı Mezarın dışında, kuzey duvarının bitişiğinde.

Ölçü : 21 mm, 5.67 g.,

Tanım : **Orijin:** Priene **ÖY:** [AY KAI] TPAI - [ΑΔΡΙΑΝΟC CE]. Başında defne çelengi taşıyan Hadrian sağa dönük şekilde resmedilmiştir. **AY:** ΠΠΙΗ-[N]E[ΩN] Asklepios ayakta durur şekilde cepheden resmedilmiştir. Baş sola doğrudur. Sağ elinde "Caduceus" tutmaktadır.

Tarih : İ.S. 117 - 138

Kaynakça : Regling 1927, s. 109 Nr. 204;

2 Numaralı Mezar

Katalog No : M2.1

Adı :

Unguanterium

Cinsi : Seramik

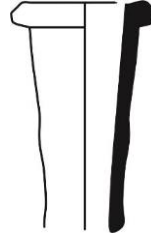
Buluntu Yeri : 2 Numaralı Mezarın içinden.

Ölçü : R: yaklaşık 1.9 cm h: 5.5 cm

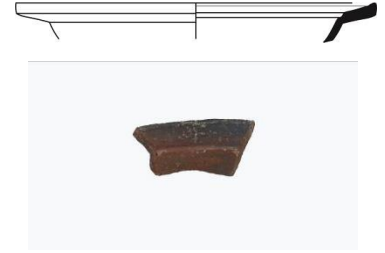
Tanım : İnce seramik, Hellenistik – Roma astarlı, ağız ve boyun parçası. Ağız dışbükeydir. Boyun cidarı alt kısımda kalınlaşır.

Tarih : İ.Ö. 2. yüzyıl

Kaynakça : Gürler 1994, s. 188 Çiz. 41 Lev.31 Kat.146

Katalog No : M2.2
Adı : Tencere
Cinsi :Seramik
Buluntu Yeri : : 2 Numaralı Mezarın içinden.
Ölçü : R: yaklaşık 14 cm h: 1.8 cm
Tanım : Kaba seramik, pişirme kabı ağız parçası. kırık nedeniyle çap tam alınamamıştır.
Tarih : İ.Ö. 2. yüzyıl
Kaynakça : Edwards 1975, s. 127 Pl. 30,62 Kat. 683-685

Katalog No : M2.3
Adı : Sikke
Cinsi : Bronz
Buluntu Yeri : 2 Numaralı Mezarın güney duvarında bulunan çatlaktan.
Ölçü : 11 mm. 0.78 g.
Tanım : **Orijin:** Milet. **ÖY:** Apollon Başı. **AY:** ΝΑΥΣ[...]? Sağa doğru bir aslan. Aslanın başı arkasına dönük durumdadır.
Tarih : İ.Ö. 259 - 246
Kaynakça : Lippitz 1984, 173- 175 Nr. 600-632

Katalog No : M2.4

Adı : Sikke

Cinsi : Bronz

Buluntu Yeri : 2 Numaralı Mezarın güney duvarında bulunan çatlaktan.

Ölçü : 15 mm. 4.36 g.

Tanım : **Orijin:** Pergamon? **ÖY:** Attik miğferi ile Athena.. **AY:** [ΦΙ]Λ[ΕΤΑΙΡΟΥ] Yılan sağa doğru kıvrılmış.

Tarih : İ.Ö. 215 - 190

Kaynakça : : von Fritze 1910, 23 Taf. 1,38

Katalog No : M2.5

Adı : Sikke

Cinsi : Bronz

Buluntu Yeri : 2 Numaralı Mezarın güney duvarında bulunan çatlaktan.

Ölçü : 20 mm. 3.79 g.

Tanım : **Orijin:** Belirsiz. **ÖY:** Başının üzerinde çelenk bulunan bir imparator başı. **AY:** Paltolo bir figür, cepheden resmedilmiştir. Elinde bir nesne (belki bir kap?) tutmaktadır.

Tarih : İ.Ö. 27 – İ.S. 260

Kaynakça :

Katalog No : M2.7
Adı : Sikke
Cinsi : Bronz
Buluntu Yeri : 2 Numaralı Mezarın güney duvarında bulunan çatlaktan.
Ölçü : 19 mm. 4.38 g.
Tanım : **Orijin:** Magnesia a.M. **ÖY:** *AYT KAI NEP - TPA[IA]N[OC]*. Üzerinde çelenk bulunan Traian başı sağa bakar şekilde tasvir edilmiştir. **AY:** *[M]AF AEY-KO[ΦP]YC*. Artemis Leukophyrene cepheden ayakta durur şekilde.
Tarih : İ.S. 98 – 117.
Kaynakça : RPC III Nr. 2117

Katalog No : M2.8
Adı : Sikke
Cinsi : Bronz
Buluntu Yeri : 2 Numaralı Mezarın güney duvarında bulunan çatlaktan.
Ölçü : 18 mm. 5.27 g.
Tanım : **Orijin:** Priene. **ÖY:** *BIA-C* Sağa doğru bakan Bias büstü. **AY:** *[II]P[I]H[N]-E-Ω[N]* Cepheden tasvir edilmiş, başı sola doğru olan bir insan figürü. Sol elinde bir asa tutuyor.
Tarih : İ.S. 100 - 225
Kaynakça : Regling 1927, s. 99 Nr. 185

Katalog No : M2.9

Adı : Sikke

Cinsi : Bronz

Buluntu Yeri : 2 Numaralı Mezarın güney duvarında bulunan çatlaktan.

Ölçü : 18 mm. 2.79 g.

Tanım : **Orijin:** Bilinmiyor. **ÖY:** AF ya da AE? Bir kafa? **AY:** Seçilemiyor.

Tarih : Bilinmiyor.

Kaynakça : :-

4 Numaralı Mezar

Katalog No : M4.1

Adı : Unguentarium

Cinsi : Seramik

Buluntu Yeri : 4 Numaralı Mezarın içinden.

Ölçü : R: yaklaşık 3 cm h: 9 cm

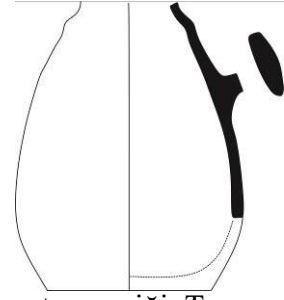
Tanım : İnce seramik, Hellenistik – Roma astarlı, dip ve gövde parçası. Kırıklar nedeniyle çap alınamamıştır.

Tarih : İ.Ö. 3. yüzyılın 2. Yarısı

Kaynakça : Gürler 1994, s. 180 Çiz. 36 Lev. 26-27 Kat. 126

Katalog No : M4.2
Adı : Testi
Cinsi : Seramik
Buluntu Yeri : 4 Numaralı Mezarın içinden.
Ölçüler: R: 9,6 cm h: 17 cm
Tanım : Kaba seramik, mutfak – depo – ticaret seramiği. Tama yakın.
Tarih : İ.Ö. 2. yüzyıl
Kaynakça : Gassner 1997, s. 58 Taf.8 Kat. 154-155 – Rotroff 1997, s. 129 Fig. 38 Pl.50 Kat. 512

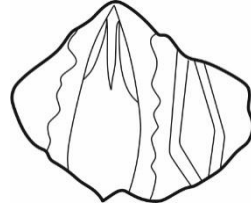

Katalog No : M4.3
Adı : Ağırşak
Cinsi : Mermer
Buluntu Yeri : 4 Numaralı Mezarın içinden.
Ölçü : R: 1.1cm
Tanım : Ortası delik, mermer ağırşak.
Tarih :
Kaynakça :

5 Numaralı Mezar

Katalog No	: M5.1
Adı	: Megara Kasesi
Cinsi	: Seramik
Buluntu Yeri	: 5 Numaralı Mezarın üst örtüsünün derz aralarından.
Ölçü	: Genişlik: 4.7 cm Uzunluk: 4.1 Cm
Tanım	: İnce seramik, kalıp yapımı (Megara), kase gövde parçası. Üzerinde bitkisel ve dalga motifi ile baklava motifi görülmektedir.
Tarih	: İ.Ö. 2. Yüzyılın ikinci yarısı
Kaynakça	: Gürdal 1999, s. 32 Lev. XII Kat. B31

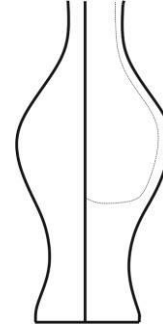
Katalog No	: M5.2
Adı	: Kupa
Cinsi	: Seramik
Buluntu Yeri	: 5 Numaralı Mezarın üst örtüsünün derz aralarından.
Ölçü	: R: 11.06cm, h: 2.5cm
Tanım	: İnce seramik, beyaz zeminli, kupa ağız parçası.
Tarih	: İ.Ö. 2. Yüzyıl
Kaynakça	: Rotroff 1997, s.230 Fig. 92 Pl. 119 Kat.1542

Katalog No : M5.3
Adı : Unguentarium
Cinsi : Seramik
Buluntu Yeri : 5 Numaralı Mezarın içinden,
kuzey taraftan.
Ölçü : R: 3,2cm, h: 4,9cm
Tanım : İnce seramik, Hellenistik – Roma astarlı, ağız ve boyun parçası.
Ağız hafif dışbükeydir. Boyun cidarı alt kısımda kalınlaşır.
Tarih : İ.Ö. 3 – 2. yüzyıl.
Kaynakça : Rotroff – Oliver 2004,s. 69 Pl. 44 Kat. 258

Katalog No : M5.4
Adı : Unguentarium
Cinsi : Seramik
Buluntu Yeri : 5 Numaralı Mezarın içinden,
iskelet parçalarının altındaki
sert topraktan.
Ölçü : Genişlik: R: yaklaşık 2.5 cm h: 6,5 cm
Tanım : İnce seramik, helenistik-roma astarlı. Tama yakın, asimetrik gövdeli.
Tarih : İ.Ö. 3. yüzyılın 2. yarsı
Kaynakça : Gürler 1994, s. 180 Çiz. 36-37 Lev. 26-27 Kat. 127-128

Katalog No : M5.5
Adı : Unguentarium
Cinsi : Seramik
Buluntu Yeri : 5 Numaralı Mezarın içinden güney taraftan.
Ölçü :
Tanım : İnce seramik, beyaz zeminli, gövde parçası.
Tarih : İ.Ö. 2. yüzyıl.
Kaynakça : Rotroff – Oliver 2004, s. 69 Pl. 44 Kat. 257

Katalog No : M5.6
Adı : Belirsiz Açık Kap Formu
Cinsi : Seramik
Buluntu Yeri : 5 Numaralı Mezarın içinden, iskelet parçalarının altındaki sert topraktan.
Ölçü : Genişlik: 3.7cm Uzunluk: 4.4cm
Tanım : İnce seramik, batı yamacı seramiği, gövde parçası. Üzerinde iç içe geçmiş dörtgen motifleri ile kalp formunda motifler görülmektedir.
Tarih : İ.Ö. 3. yüzyılda Atina'da üretimi yoğunlaşan ve Batı Anadolu'ya yayılan bu grup Hellenistik Dönem sonuna kadar görülmektedir.
Kaynakça : Gürlü 1994, s. 14

Katalog No : M5.7
Adı : Elbise İğnesi (?)
Cinsi : Kemik
Buluntu Yeri : 5 Numaralı Mezarın içinden,
iskelet parçalarının altındaki sert topraktan.
Ölçü : **Uzunluk:** 4.5cm **Genişlik:** 0.9cm
Tanım : Kemikten yapılmış, uç tarafı dekoratif
olarak işlenmiş. Muhtemelen bir elbise
iğnesi.
Tarih :
Kaynakça :

Katalog No : M5.8
İsmi : Kolye Ucu?
Cinsi : Cam
Buluntu Yeri : 5 Numaralı Mezarın kuzeyinden.
Ölçü : **Uzunluk:** 6cm **Genişlik:** 2.4 cm
Tanım : Beyaz bitki desenli mavi renkli cam
boncuk parçası.
Tarih :
Kaynakça :

Katalog No : M5.9
İsmi : Altın Varak
Cinsi : Metal
Buluntu Yeri : 5 Numaralı Mezarın kuzeyinden.
Ölçü : **Uzunluk:** 4.5cm **Genişlik:** 2.4cm
Tanım : Altın parçası. Diadem ya da çelenk (?).
Tarih :
Kaynakça :

Katalog No : M5.10
İsmi : Altın Varak
Cinsi : Metal
Buluntu Yeri : 5 Numaralı Mezarın kuzeyinden.
Ölçü : **Uzunluk:** 1.1cm **Genişlik:** 0,4 cm
Tanım : Altın parçası. Diadem ya da çelenk(?)
Tarih :
Kaynakça :

Katalog No : M5.11
İsmi : Altın Varak
Cinsi : Metal
Buluntu Yeri : 5 Numaralı Mezarın kuzeyinden.
Ölçü : **Uzunluk:** 1.1cm **Genişlik:** 0,5cm
Tanım : Altın parçası. Diadem ya da çelenk(?)
Tarih :
Kaynakça :

Katalog No : M5.12
İsmi : Altın Varak
Cinsi : Metal
Buluntu Yeri : 5 Numaralı Mezarın kuzeyinden.
Ölçü : **Uzunluk:** 1.8cm **Genişlik:** 1.2cm
Tanım : Altın parçaları. Diadem ya da çelenk(?)
Tarih :
Kaynakça :

Katalog No : M5.13
Adı : Çivi
Cinsi : Metal
Buluntu Yeri : 5 Numaralı Mezarın içinden,
iskelet parçalarının altındaki sert topraktan.
Ölçü : **Uzunluk:** 1.5cm **Genişlik:** 1.5cm
Tanım : Dekoratif çivi.
Tarih :
Kaynakça :

Katalog No : M5.14
Adı : Çivi
Cinsi : Metal
Buluntu Yeri : 5 Numaralı Mezarın içinden,
iskelet parçalarının altındaki sert topraktan.
Ölçü : **Uzunluk:** 1.7cm **Genişlik:** 1.6cm
Tanım : Çivi parçası.
Tarih :
Kaynakça :

Katalog No : M5.15
Adı : Çivi
Cinsi : Metal
Buluntu Yeri : 5 Numaralı Mezarın içinden,
iskelet parçalarının altındaki sert topraktan.
Ölçü : **Uzunluk:** 1.3cm **Genişlik:** 1.4cm
Tanım : Çivi parçası
Tarih :
Kaynakça :

Katalog No : M5.16
Adı : Çivi
Cinsi : Metal
Buluntu Yeri : 5 Numaralı Mezarın içinden,
iskelet parçalarının altındaki
sert topraktan.

Ölçü : **Uzunluk:** 0.9cm **Genişlik:** 0.6cm
Tanım : Dekoratif çivi
Tarih :
Kaynakça :

Katalog No : M5.17
Adı : Belirsiz.
Cinsi : Metal
Buluntu Yeri : 5 Numaralı Mezarın içinden,
iskelet parçalarının altındaki sert topraktan.

Ölçü : **Uzunluk:** 6.4cm **Genişlik:** 2.4cm
Tanım : Belirsiz iki uyumlu parça.
Tarih :
Kaynakça :

Katalog No : M5.18
Adı : Sikke
Cinsi : Bronz
Buluntu Yeri : 5 Numaralı Mezarın zemininden, kemiklerin altındaki sert toprağın içerisinde.
Ölçü : -
Tanım : **Orijin:** Priene. **ÖY:** Attik miğferi ile Athena başı. **AY:** Π... Meander.
Tarih : İ.Ö. 320 – 240
Kaynakça : Regling 1927, 75-80 Nr. 123-135

6 Numaralı Mezar

Katalog No : M6.1
Adı : Testi / Sürahi
Cinsi : Seramik
Buluntu Yeri : 6 Numaralı Mezarın içinden, güney taraftan.
Ölçü : R: 5.2cm h: 1.7cm
Tanım : Kaba seramik, mutfak – depo – ticaret seramiği – dip parçası. Parçanın orta kısmında koni şeklinde şişkinlik görülmektedir.
Tarih : İ.Ö. 4. – 2. yüzyıl
Kaynakça : Edwards 1975, s.140 Pl. 34 Kat. 733

Katalog No : M6.2
Cinsi : Seramik
Buluntu Yeri : 6 Numaralı Mezarın içinden, iskelet parçalarının altındaki topraktan.
Ölçü : R: 9cm, h: 2.3cm
Tanım : İnce seramik, fırça dekorlu, ağız parçası.
Tarih : İ.Ö. 110 – 86
Kaynakça : Rotroff 1997, s. 163 Fig 63 PL:77 Kat. 1025

Katalog No : M6.3
Adı : Testicik
Cinsi : Seramik
Buluntu Yeri : 6 Numaralı Mezarın içinden, iskelet parçalarının altındaki topraktan.

Ölçü : **Uzunluk:** 3.2cm **Genişlik:** 2.5 cm
Tanım : İnce seramik, Hellenistik – Roma astarlı seramiği, gövde parçası,
Tarih :
Kaynakça :

Katalog No : M6.4
Adı : Elbise ya da Saç İğnesi
Cinsi : Kemik
Buluntu Yeri : 6 Numaralı Mezarın içinden, iskelet parçalarının altındaki topraktan.

Ölçü : **Uzunluk:** 6.4 cm **Genişlik:** 0,5cm
Tanım : Uzun, ince ve üzerine belirli aralıklar ile üç çizgi işlenmiş kemik. Elbise ya da saç iğnesi (?).
Tarih :
Kaynakça :

Katalog No : M6.5
Adı : Elbise ya da Saç İğnesi
Cinsi : Kemik
Buluntu Yeri : 6 Numaralı Mezarın içinden,
iskelet parçalarının altındaki topraktan.
Ölçü : **Uzunluk:** 5.5 cm **Genişlik:** 0,3 cm
Tanım : 3 birleşen, uzun, ince ve üzerine belirli aralıklar ile üç çizgi işlenmiş
kemik. Elbise ya da saç iğnesi(?).
Tarih :
Kaynakça :

Katalog No : M6.6
Cinsi : Kemik
Adı : Elbise ya da Saç İğnesi
Buluntu Yeri : 6 Numaralı Mezarın içinden,
iskelet parçalarının altındaki topraktan.
Ölçü : **Uzunluk:** 3.8cm **Genişlik:** 0.4 cm
Tanım : Uzun, ince ve üzerine belirli aralıklar ile üç çizgi işlenmiş kemik.
Elbise iğnesi (?).
Tarih :
Kaynakça :

Katalog No : M6.7
İsmi : Kolye Ucu
Cinsi : Cam
Buluntu Yeri : 6 Numaralı Mezarın içinden,
iskelet parçalarının altındaki topraktan.
Ölçü : R: 1.4 cm
Tanım : Sarı, lacivert ve kırmızı renkli kolye ucu.
Tarih :
Kaynakça :

Katalog No : M6.8
İsmi : Küpe
Cinsi : Metal
Buluntu Yeri : 6 Numaralı Mezarın içinden,
iskelet parçalarının altındaki topraktan.
Ölçü : **Uzunluk:** 8.1 cm **Genişlik:** 3.4 cm
Tanım : Kuş betimli sallanan küpe.
Tarih :
Kaynakça :

Katalog No : M6.9
İsmi : Altın Varak
Cinsi : Metal
Buluntu Yeri : 6 Numaralı Mezarın içinden,
iskelet parçalarının altındaki topraktan.
Ölçü : **Uzunluk:** 0.4 cm **Genişlik:** 0.2 cm
Tanım : Belirsiz altın parçası. Diadem (?).
Tarih :
Kaynakça :

Katalog No : M6.10
İsmi : Bıçak?
Cinsi : Metal
Buluntu Yeri : 6 Numaralı Mezarın içinden,
iskelet parçalarının altındaki topraktan.
Ölçü : **Uzunluk:** 11.6cm **Genişlik:** 1.4cm
Tanım : Yalın-bıçağın keskin yüzü-.
Tarih :
Kaynakça :

Katalog No : M6.11
Cinsi : Metal
Buluntu Yeri : 6 Numaralı Mezarın içinden,
iskelet parçalarının altındaki topraktan.
Ölçü : **Uzunluk:** 2.4cm **Genişlik:** 3.6cm
Tanım : Belirsiz bir kaba ait kulp.
Tarih :
Kaynakça :

7 Numaralı Mezar

Katalog No : M7.1
İsmi : Kolye Ucu
Cinsi : Kemik
Buluntu Yeri : 7 Numaralı Mezarın zemininden.
Ölçü : R: 1.2cm
Tanım : Yan ve arka yüzünde bir delik olan yuvarlak kolye ucu.

Tarih :
Kaynakça :

Katalog No : M7.2
Cinsi : Cam
Buluntu Yeri : 7 Numaralı Mezarın zemininden.
Ölçü : Genişlik: 1.5cm Uzunluk: 1cm
Tanım : Sarımsı ağız parçası.
Tarih :
Kaynakça :

Katalog No : M7.3
Adı : Sikke
Cinsi : Bronz
Buluntu Yeri : 7 Numaralı Mezarın zemininden.

Ölçü : 16 mm, 2.81g
Tanım : **Orjin:** Magnesia a. M. **ÖY:** Dört nala koşan bir atlı. **AY:** ΜΑΓ // [...]Ω[...] / [...]Α[...] Meander motifi.
Tarih : İ.Ö. 300 - 200
Kaynakça : Baldus 2006, Nr. 15

Katalog No	: M7.4	
Adı	: Sikke	
Cinsi	: Bronz	
Buluntu Yeri	: 7 Numaralı Mezarın zemininden.	
Ölçü	: 15mm. 2.36g.	
Tanım	: Orjin: Priene ÖY: Sağa doğru üzerinde miğfer olan Athena başı. AY: [ΠΙΠ]Η / ΠΟΛΙ Meander ile yapılmış dairenin içinde bulunan yazıt.	
Tarih	: İ.Ö. 240 - 170	
Kaynakça	: Regling 1927, s. 71 Nr. 110	

Kaynakça

- Akçay 2008 Tuna Akçay, Olba Mezarları, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008.
- Altun 2016 Altun Savaş, Altun Özge, “Isaura Nekropolleri”, *Uluslararası Sempozyum: Geçmişten Günümüze Bozkır*, Selçuk Üniversitesi, Konya, ss. 130 – 146.
- Akat – Mert 2016 Hasibe İslam Akat, İbrahim Hakan Mert, “2015 yılı Priene Çalışmaları” *Kazı Sonuçları Toplantısı 38*, Ankara, ss. 99 - 120.
- Altunel 1998 Erhan Altunel, “Evidence for Damaging Historical Earthquakes at Priene, Western Turkey”, *Turkish Journal Of Earth Sciences*, Ankara: Tübitak, ss. 25 – 35.
- Arıhan 2007 Seda Karaöz Arıhan, Karia Bölgesi Ölü Gömme Adetleri, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Baldus 2006 H. R. Baldus, *Fundmünzen aus den Jahren 1962-1998. Didyma III 3*, Mainz.
- Bammer 2007 Anton Bammer, “Archäologische Überreste auf dem Bademliktepe bei Ayasuluk- Selçuk Anton”, *Anatolia Antiqua 15*, ss. 103-111
- Bean 1987 G. E. Bean, *Karia*, Çev: Burak Akgüç, İstanbul: Cem Yayınları.
- Bücherl 2012 Heike Bücherl, Der Grabbau an der Theaterstrasse in Priene, (Yüksek Lisans Tezi), Regensburg: Hochschule Regensburg, Historische Bauforschung.
- Calderoni 1953 A. Calderoni, *Milano archaeologica, Storia di Milano I. Le origini e Peta romana*, Milano.
- Curtz – Boardman Donna Carol Kurtz, John Boardman, *Greek Burial Customs*, , Londra: The Cameot Press.

- D'Andria 2003 F. D' Andria, *Hierapolis (Pamukkale) Arkeoloji Rehberi*, İstanbul: Ege Yayınları.
- Damaskos 2004 Dimitris Damaskos, "Kultorte und Kultbauten", *Thesaurus Cultus Et Rituum Antiquorum II*,(ed.) Bertrand Jaeger, Los Angeles: Getty Publications, s. 152.
- Düring 2003 Bleda S. Düring, "Burials in Context: The 1960s Inhumations of Çatalhöyük East", *Anatolian Studies* 53, Ankara, ss. 1-15
- Edwards 1975 G. Roger Edwards, *Corinthian Hellenistic Pottery*, New Jersey.
- Fildhuth 2017 Jesko Fildhuth, *Das Byzantinische Priene, Stadt und Umland*, Wiesbaden: Reichert Verlag.
- Forbeck 1998 Elke Forbeck, *Die Nekropolen von Milet*, (Doktora Tezi), Ruhr Universitaet Bochum
- Gassner 1997 Verena Gassner, *Das Südtor der Tetragonos-Agora Keramik und Kleinfunde*, Wien, Verlag Der Österreichischen Akademie der Wissenschaften,
- Greaves 2010 Alan M. Greaves, *The Land of Ionia. Society and Economy in the Archaic Period*, New Jersey: Wiley-Blackwell.
- Güler – Çobanoğlu 1996 Çağatay Güler, Zakir Çobanoğlu, *Mezarlıklar Tesisi, Ölü Defin ve Nakil İşleri*, Ankara: T.C. Sağlık Bakanlığı Yayınları.
- Gürdal 1999 Tayyar Gürdal, *Smintheion Hellenistik Dönem Seramiği*, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gürler 1994 Metropolis'in Hellenistik Dönem Seramiği, (Doktora Tezi), İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Haug 2003 Annette Haug, "Die Stadt als Lebensraum. Eine kulturhistorische Analyse zum späantiken Stadtleben in Norditalien", *Internationale Archaeologie* 85, Rahden.

- Heberdey - Wilhelm 1896 Rudolf Heberdey, Adolf Wilhelm, *Reisen in Kilikien*, Wien, Adolf Holzhausen.
- Henry 2010 Olivier Henry, “ Labraunda Nekropolü/Labraunda Necropolis”, *Mylasa/Labraunda, Güney Ege Bölgesinde Arkeoloji, Tarihi ve Kırsal Mimari* İstanbul, 71–112
- Herda 2003 A, Herda, “Burying A Sage: The Heroon Of Thalesın The Agora Of Miletos”, *Le Mort Dans La Ville: Pratiques, Contextes Et Impacts Des Inhumations Intra-Muros En Anatolie, Du Debut de Lage Du Bronze a Lepoque Romaine (Rencontres D'archeologie De L'ifea)* ed. Olivier Henry, İstanbul: Ege Yayınları, ss. 67 – 122
- Humphreys 1980 S. C. Humphreys, “Family Tombs and Tomb Cult in Ancient Athens”, *The Journal of Hellenic Studies* 100, ss. 90 – 123.
- Karabay – Çamoğlu 2012 Nesrin Karabay, Günaydın Birgül Çamoğlu, “Pınar Kent Nekropol Alanı Kurtarma Kazısı” *21. Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu*, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, ss. 73 – 95.
- Koçak 2013 İbrahim Ethem Koçak, *Magnesia Ad Maeandrum Mezar Tipolojisi*, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Königs – Rumscheid 1994 Wolf Königs, Frank Rumscheid, “Priene 1993”, *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 12, Ankara, ss. 145 – 156.
- Liddell – Scott 1843 Henry George Liddell, Robert Scott “A Greek – English Lexicon”, New York, American Book Company.
- Lippitz 1984 B. Deppert-Lippitz, *Die Münzprägung Milets vom vierten bis ersten Jahrhundert v. Chr.*, Aarau: Sauerländer.
- Mert 2016 İbrahim Hakan Mert “Priene'deki Gıda Pazarı” *OLBA XXIV*, Mersin, ss. 365 – 418.
- Mert 2017 İbrahim Hakan Mert, “Hellenistische Und Kaiserzeitliche Grabbauten Von Priene”, *Sözlü Sunum, Zwischen Bruch*

- Und Kontinuität: Architektur In Kleinasien Am Übergang Vom Hellenismus Zur Römischen Kaiserzeit*, 26 April 2017, 29 April 2017.
- Okunak 2005 Mehmet Okunak, Hierapolis Kuzey Nekropolü (159D Nolu Tümülüs) Anıt Mezar ve Buluntuları, (Yüksek Lisans Tezi), Denizli: Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özbek 1998 Metin Özbek, “Human Skeletal Remains from Aşıklı. A Neolithic Village near Aksaray, Turkey,” M. J Mellink, G Arsebük, W Schirmer (eds), *Light on Top of the Black Hill. Studies Presented to Halet Çambel*, Istanbul: Ege Yayınları, ss. 567-579.
- Özdilek 2006 Banu Özdilek, Neapolis Nekropolü, (Yüksek Lisans Tezi), Antalya: Akdeniz Üniversitesi.
- Özen 2005 Soner Özen, “Ein Neuer Grabtypus im Westlichen Kleinasien Podestgräber in Kaunos”, Güneybatı Anadolu'da Mezar Tipleri ve Ölü Kültü / Grabtypen und Totenkult im Südwestlichen Kleinasien, Internationales Kolloquium, Antalya, 4.–8. Oktober 1999, *Lykia VI*, Antalya, ss. 221 – 246.
- Özer 2016 Elif Özer, “Silyon Nekropolisi Ön Değerlendirmesi”, *Havva İşkana Armağan Lykiarkhissa*, İstanbul: Ege Yayınları, ss. 611 – 629.
- Özkaya – Sal – Barın 1998 Vecihi Özkaya, Oya San, Gürol Barın, “Alında (Karpuzlu)”, *Araştırma Sonuçları Toplantısı 16*, Kültür Bakanlığı, Ankara ss.299 – 320.
- Öztan 2002 Aliye Öztan, “Köşk Höyük: Anadolu Arkeolojisine Yeni Katkılar”, *Türkiye Bilimler Akademisi Arkeoloji Dergisi V*, Ankara, ss. 55-69.
- Polat 2013 Rahşan Tamsü Polat, Stratonikea Akdağ Nekropolü: Somut ve Soyut Kültür Üzerine Bir Araştırma, (Doktora Tezi), Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Raeck 2005 Wulf Raeck, "Neue Forschungen zum spaetklassischen und hellenistischen Priene" *Asia Minor Studien 54*, Bonn: Dr. Rudolf Habelt GMBH ss. 147 – 163.
- Raeck – Rumscheid 2009 Wulf Raeck, Frank Rumscheid, "Die Arbeiten In Priene Im Jahre 2008", *Kazı Sonuçları Toplantısı 31*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 27 – 58
- Raeck – Rumscheid 2011 Wulf Raeck, Frank Rumscheid, "Die Arbeiten In Priene Im Jahre 2010", *Kazı Sonuçları Toplantısı 33*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 79 - 96.
- Regling 1927 K. Regling, *Die Münzen von Priene*, Berlin: Verlag von Hans Schötz.
- Rotroff 1997 Susan I. Rotroff, "Hellenistic Pottery Athenian and Imported Wheelmade Table Ware and Related Material", *The Athenian Agora XXIX*, New Jersey.
- Rotroff – Olivier 2004 Susan Rotroff, Andrew Olivier, *The Hellenistic Pottery From Sardis*, London.
- Rumscheid 2000 Frank Rumscheid, *Küçük Asya'nın Pompeisi. Priene Rehberi*, İstanbul: Ege Yayınları.
- Ruppe 2007 Ulrich Ruppe, "Neue Forschungen an der Stadtmauer von Priene : erste Ergebnisse" *Istanbul Mitteilungen 57*, Tübingen: Verlag Ernst Wasmuth, 271 – 372.
- Saraçoğlu 2005 Aslı Saraçoğlu, "Hero Concept in The Light of Homer's Iliad and the Death of Sarpedon, Lycian Warrior", *Anadolu 29*, Ankara, ss. 57 – 79.
- Schede 1964 Martin Schede, *Die Ruinen von Priene*, Berlin: Walter de Gruyter.
- Şahin 1993 Nuran Şahin, "Beyaz Lekythoslar Işığında Klasik Devirde Atina'da Ölüm İkonografisi ve Ölü Kültü", *Arkeoloji Dergisi IV*, (Ed.) H. Malay, İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları, s. 146.

- Şahin – Özbey 2017 Mustafa Şahin, Ali Sinan Özbey, *Apollonia a. R. Araştırmaları - Nekropol Kazıları 2016 – 2017*, Bursa: Nilüfer Belediyesi Yayınları.
- Şimşek 2011 Celal Şimşek, *Laodikeia Nekropolü*, İstanbul: Ege Yayınları.
- Şimşek 2011b Celal Şimşek, Eumeneia Antik Kenti Üzerine, *Şeyhli-Işıkli*, Ed. B. Söğüt, 2011, ss. 1 – 28.
- Thür 1995 H. Thür, “Der ephesische Ktistes Androklos und (s) ein Heroon am Embolos”, *Jahreshefte des Österreichischen Archäologischen Institutes in Wien 64*, 1995.
- Tırpan 2008 Ahmet Tırpan, “Geç Geometrik Dönemden İki Yeni Yerleşim: Belentepe ve Mengefe”, *İdol 35 – 36*, Ankara, 2008, ss. 3 – 12.
- von Fritze 1910 H. von Fritze, *Die Münzen von Pergamon*, Berlin: Verlag der Akademie der Wissenschaften.
- von Gerkan 1921 A. von Gerkan, *Das Theater von Priene. Als Einzelanlage und in seiner Bedeutung für das hellenistische Bühnenwesen*, München / Berlin / Leipzig.
- von Hesberg – Zanker 1987 Henner von Hesberg, Paul Zanker, *Römische Graeberstraßen. Selbstdarstellung – Status – Standard*, München: verlag Der Bayerischen Akademie der Wissenschaften.
- von Kienlin 2005 Alexander von Kienlin, Die Agora von Priene, <https://mediatum.ub.tum.de/doc/601008/601008.pdf>, (25.10.2017).
- Yazıcı 2014 Ramazan Yazıcı, Ephesos Antik Kenti Nekropollerindeki Roma İmparatorluk Dönemi Mezar Tipleri, (Yüksek Lisans Tezi) Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Walter 1940 O. Walter, “Archaeologische Funde in Griechenland von Frühjahr 1939 bis Frühjahr 1940”. *Archäologischer Anzeiger 1940*, ss.121 - 308

Wiegand – Schrader 1904 Theodor Wiegand, Hans Schrader, *Priene. Ergebnisse der Ausgrabungen und Untersuchungen in den Jahren 1895-1899*, Berlin: Meisenbach Riffarth & Co.

RESİMLER

Resim 1- Priene'nin Konumu

Resim 2 – 2016 Yılı Kazıları

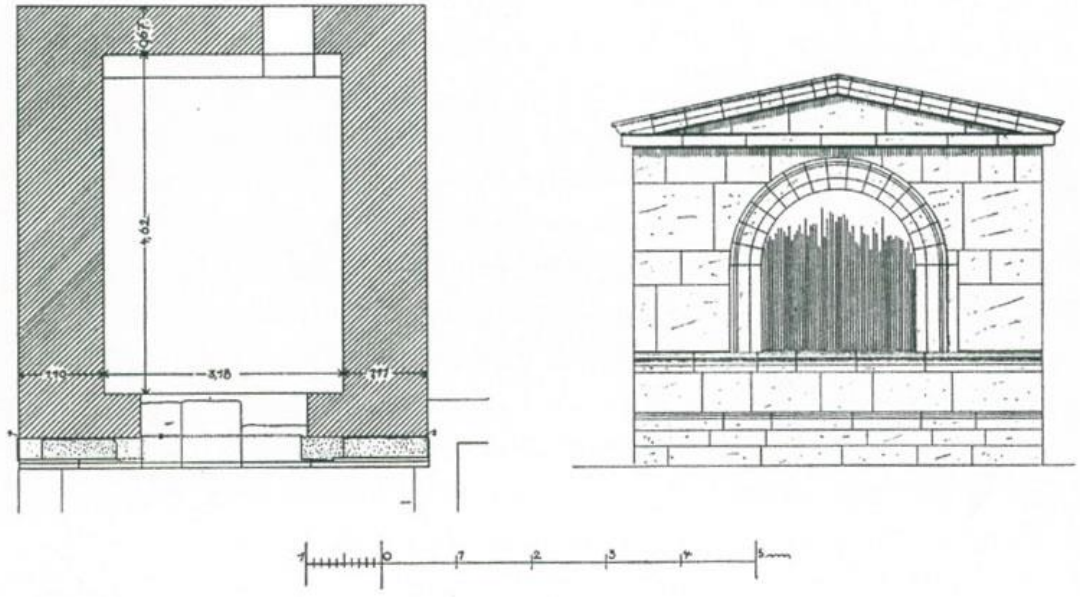

Resim 3 – 2017 Yılı Kazıları

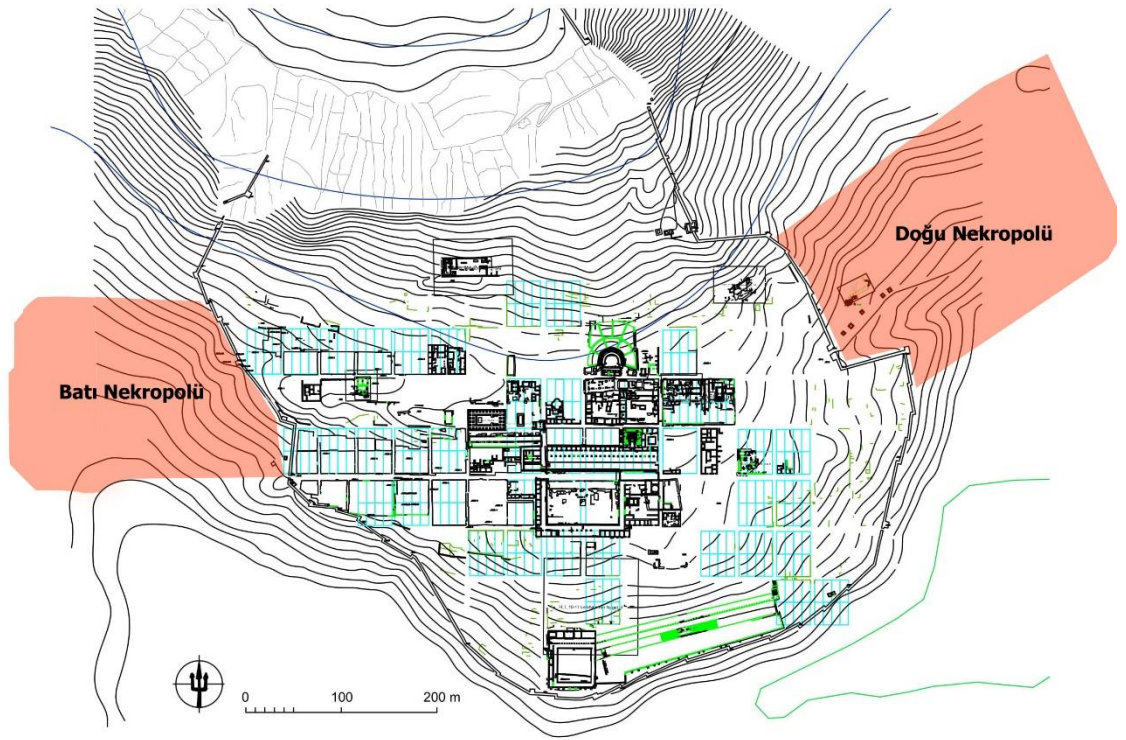
Priene
Doğu Nekropol Bazilikası Batısı

Resim 4 – Alanın Taş Planı

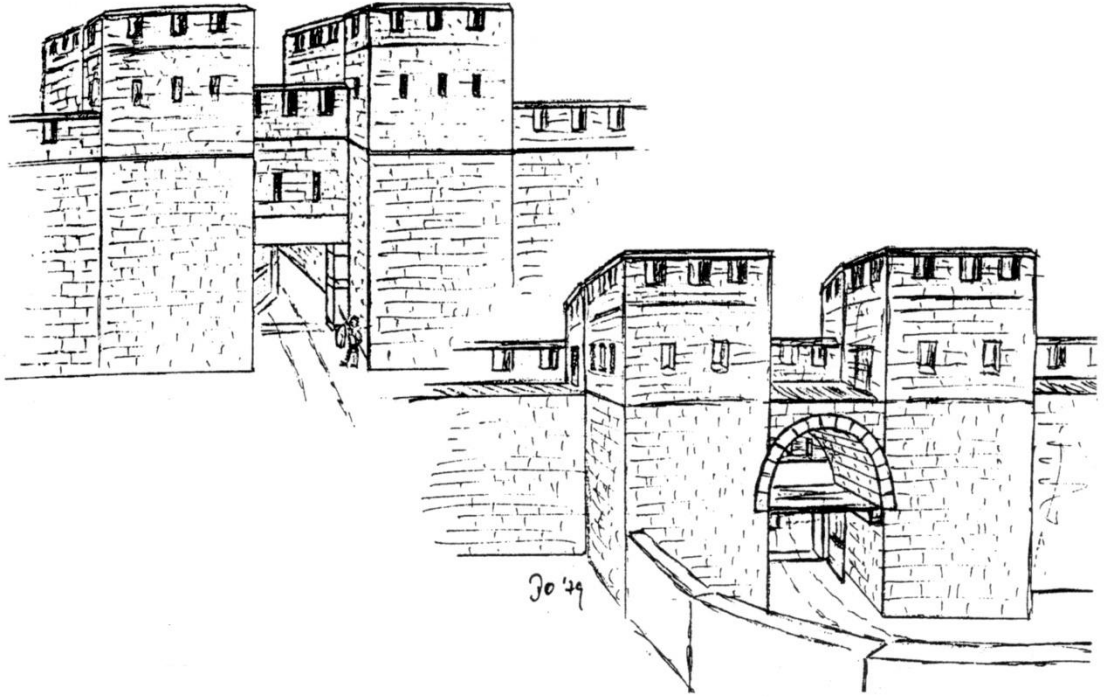
Resim 5 - Heroon

Resim 6 – Nekropol Alanlarını Gösterir Plan

Resim 7 – Batı Nekropolü Mezarlar

Resim 8 – Doğu Kapısı Rekonstrüksiyon Çizimi

Resim 9 – Tonozlu Mezar

Resim 10 – Tümüüs

Resim 11 – Mezar Yapısı

Resim 12 – Doğu Nekropol Bazilikası Planı

Resim 13 – 1 Numaralı Mezar

Resim 14 – 1 Numaralı Mezar'dan Çıkan Stel Parçası

Resim 15 – 2 Numaralı Mezar

Resim 16 – 2 Numaralı Mezar, Kemik Buluntu

Resim 17 – 3 Numaralı Mezar, Solda

Resim 18 – 4 Numaralı Mezar, Sağda

Resim 19 – 4 Numaralı Mezarın Güney Duvar Bloğu İçin Bırakılmış Profil

Resim 20 – 4 Numaralı Mezarın İçi

Resim 21 – 5 Numaralı Mezar

Resim 22 – 5 Numaralı Mezar, Kemiklerin Durumu

Resim 23 – 6 Numaralı Mezar

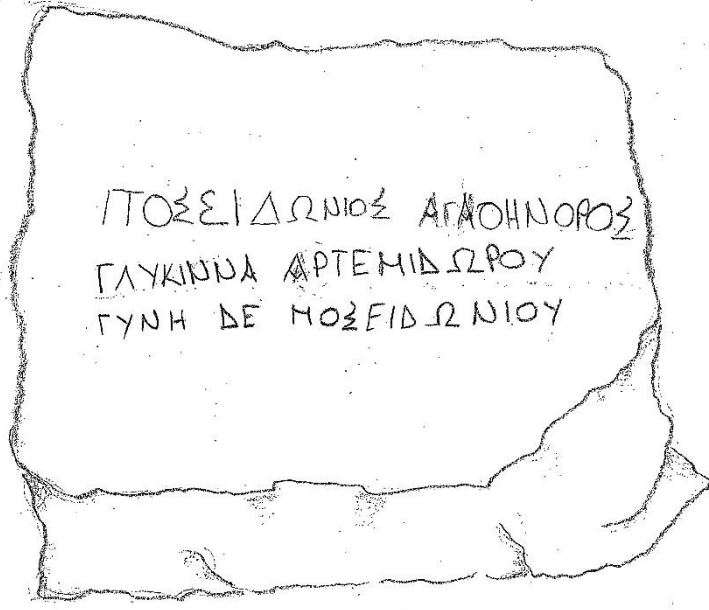
Resim 24 – 7 Numaralı Mezar

Resim 25 – Alanın Genel Görünümü

Resim 26 – 7 Numaralı Mezarı Kesen Duvar

Resim 27 – Stel Parçası

Resim 28 – Geç Dönem Döşemesi

Resim 29 – 5 Numaralı Mezar'ın Doğu Duvar Detayı

Resim 30 – 5 Numaralı Mezar'ın Güney Duvar Detayı

Resim 31 – Gıda Pazarı “O2” Numaralı Odanın Kuzey Duvarı

Resim 32 – Anakaya Detayı

Resim 33 – Taş İşçiliği İzleri

Priene
Doğu Nekropol Bazilikası Batısı

Resim 34 – Alanın Geçirdiği Evreler

Bizans Sırlı Seramikleri	1
Siyah Firnis	63
Kupa	41
Kasecik	8
Sunu Kaseciği	17
Tuzluk	1
Balık Tabağı	9
Tabak	404
Kase	6
Testi/Sürahi	9
Amphora/Testi/Sürahi	4
Unguentarium	1
Belirsiz Astarlı Seramikler	343
Megara Kase	2
Relief Kase	3
Beyaz Zeminli Lagynos	5
Beyaz Zeminli Testicik	77
Beyaz Zeminli Arı Kovanı	5
Çentik Dekor	5
Knidos Gri Hamurlu Seramikler	3
Belirsiz Gri Hamurlu Seramikler	63
Geç Roma Seramikleri	1
Tencere	1
Tava	10
Depolama Tabağı	2
Depolama Kasesi	4
Arı Kovanı	4
Amphora	14
Testi/Sürahi	6
Amphora/Testi/Sürahi	20
Belirsiz Depo Seramikleri	255
Kandil	2
Kiremit	6
Diş/Kemik	16
Sıva	1
Deniz Kabuğu	1
Tessera	4
Metal	1
Cam	6
Terrakotta	1
Mühür	1

Tablo 1 - Mezarların Üstündeki Toprakta Yapılan Çalışmalarda Gün Yüzüne Çıkartılan Buluntular

M1	
Tabak	3
Tencere	11
Belirsiz Depolama Seramikleri	14
Sikke	1
Cam	1

Tablo 2 - 1 Numaralı Mezar'da Yapılan Çalışmalarda Gün Yüzüne Çıkartılan Buluntular

M2	
Tabak	4
Unguentarium	2
Astarlı Testi/Sürahiler	2
Belirsiz Astarlı Seramikler	2
Tencereler	1
Belirsiz Depolama Seramikleri	6
Diş/Kemik	1
Sikke	6
Metal	2
Cam	2

Tablo 3 - 2 Numaralı Mezar'da Yapılan Çalışmalarda Gün Yüzüne Çıkartılan Buluntular

M3	
Bizans Sırlı seramikleri	1
Tabak	1
Tuzluk	1
Testicik	1
Belirsiz Beyaz Zeminli Seramikler	1
Geç Roma Seramikleri	1
Tencere	2
Belirsiz Depolama Seramikleri	14
Diş/Kemik	1 Poşet
Cam	1

Tablo 4 - 3 Numaralı Mezar'da Yapılan Çalışmalarda Gün Yüzüne Çıkartılan Buluntular

M4	
Bizans Sırlı seramikleri	4
Siyah Firnis	1
Kupa	1
Sunu Kaseciği	1
Tabak	5
Astarlı Testi/Sürahiler	1
Unguntarium	1
Belirsiz Astarlı Seramikler	11
Belirsiz Beyaz Zeminli Seramikler	2
İnce Fırça Dekorlu Seramikler	1
Belirsiz Gri Hamurlu Seramikler	1
Doğu Sigilatasi B	1
Tencere	14
Amphora	1
Testi/Sürahi	1
Amphora/Testi/Sürahi	6
Belirsiz Depolama Seramikleri	56
Kiremit	1
Diş/Kemik	16
Kömür	5
Metal	1
Cam	1
Ağırşak	1

Tablo 5 - 4 Numaralı Mezar'da Yapılan Çalışmalarda Gün Yüzüne Çıkartılan Buluntular

M5	
Bizans Sırlı Seramikleri	1
Siyah Firmıs	5
Kupa	4
Sunu Kaseciği	2
Tabak	38
Kase	2
Testicik	1
Unguentarium	12
Megara Kase	1
Beyaz Zeminli Kupa	1
Beyaz Zeminli Testicik	4
Beyaz Zeminli Unguentarium	3
Belirsiz Gri Hamurlu Seramikler	2
Belirsiz Depolama Seramikleri	35
Kiremit	14
Su Kanalı/Künk	1
Diş/Kemik	10
Sıva	2
Deniz Kabuğu	2
Sikke	1
Metal	47
İşlenmiş Kemik	4
Cam	1
Terrakotta	2

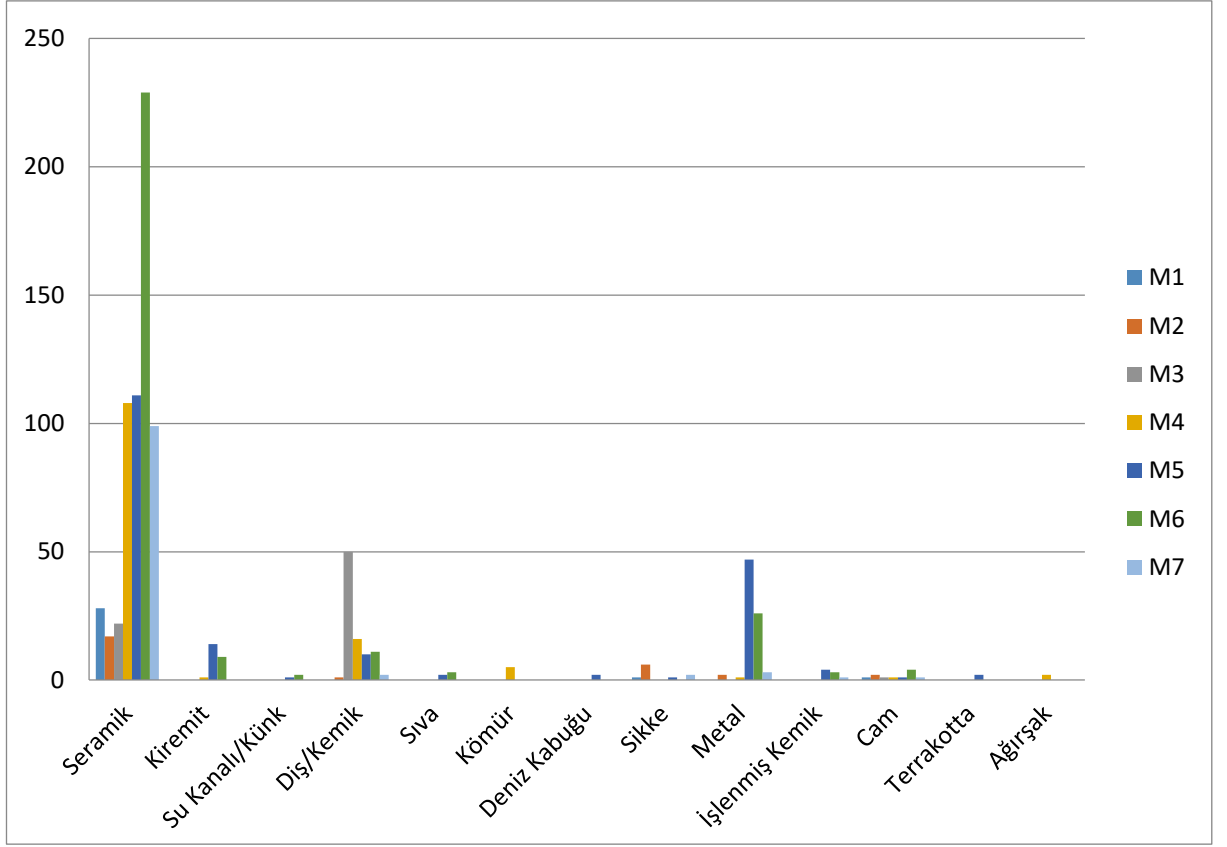
Tablo 6 – 5 Numaralı Mezar’da Yapılan Çalışmalarda Gün Yüzüne Çıkartılan Buluntular

M6	
Kupa	15
Kasecik	4
Sunu Kaseciği	1
Tabak	31
Balık Tabadı	2
Kase	1
Testicik	1
Belirsiz Astarlı Seramikler	96
Beyaz Zeminli Testicik	18
İnce Fırça Dekorlu Kasecik	1
Knidos Gri Hamurlu Seramikler	5
Belirsiz Gri Hamurlu Seramikler	2
Tencere	1
Amphora	2
Testi/Sürahi	1
Belirsiz Depolama Seramikleri	48
Kiremit	9
Su Kanalı/Künk	2
Diş/Kemik	11
Sıva	3
Metal	26
İşlenmiş Kemik	3
Cam	4

Tablo 7 – 6 Numaralı Mezar’da Yapılan Çalışmalarda Gün Yüzüne Çıkarılan Buluntular

M7	
Kantharos	1
Kupa	3
Kasecik	2
Tabak	5
Belirsiz Astarlı Seramikler	11
Knidos Gri Hamurlu Seramikler	2
Belirsiz Gri Hamurlu Seramikler	1
Tencere	8
Kapak	1
Arı Kovanı	1
Belirsiz Depolama Seramikleri	64
Diş/Kemik	2
Sikke	2
Metal	3
İşlenmiş Kemik	1
Cam	6

Tablo 8 – 7 Numaralı Mezar’da Yapılan Çalışmalarda Gün Yüzüne Çıkarılan Buluntular

Grafik 1 – Buluntu İstatistiği

ÖZGEÇMİŞ			
Adı, Soyadı	Buğra Kuru		Fotoğraf
Doğum Yeri ve Yılı	Mudanya 1991		
Bildiği Yabancı Diller	Almanca, İngilizce		
ve Düzeyi	B1, Intermediate		
Eğitim Durumu	Başlama - Bitirme Yılı	Kurum Adı	
İlköğretim	1997	2005	Bursa - Mudanya 12 Eylül İ.Ö.O.
Lise	2005	2009	Bursa – Mudanya Sami Evkuran Anadolu Lisesi
Üniversite (Lisans)	2009	2014	Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü
Kazı Tecrübeleri	Başlama - Ayrılma Yılı	Kazı İsmi	
1.	2010	2010	Myndos Kazıları
2.	2013	Günümüz	Priene Kazıları
Çalıştığı Kurum(lar)	Başlama - Ayrılma Yılı	Çalışılan Kurumun Adı	
1.	2014 – 2014		Harran Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü
2.	2014 - Günümüz		Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü
Katıldığı Proje ve Toplantılar			
Yayınlar:			
Diğer:			
İletişim (e-posta):	Kuru.bugra@gmail.com		
	Tarih	19.12.2017	
	İmza		
	Adı Soyadı	Buğra KURU	

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

TEZ ÇOĞALTMA VE ELEKTRONİK YAYIMLAMA İZİN FORMU

Yazar Adı Soyadı	Buğra Kuru
Tez Adı	Priene Doğu Nekropol Bazilikası'nın Batısında Bulunan Mezar Grubu
Enstitü	Sosyal Bilimler
Anabilim Dalı	Arkeoloji
Tez Türü	Tezli Yüksek Lisans
Tez Danışman(lar)ı	Prof. Dr. İbrahim Hakan Mert
Çoğaltma (Fotokopi Çekim) izni	☒ Tezimden fotokopi çekilmesine izin veriyorum ☐ Tezimin sadece içindekiler, özet, kaynakça ve içeriğinin % 10 bölümünün fotokopi çekilmesine izin veriyorum ☐ Tezimden fotokopi çekilmesine izin vermiyorum
Yayımlama izni	☐ Tezimin elektronik ortamda yayımlanmasına izin Veriyorum

Hazırlamış olduğum tezimin belirttiğim hususlar dikkate alınarak, fikri mülkiyet haklarım saklı kalmak üzere Uludağ Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı tarafından hizmete sunulmasına izin verdiğimi beyan ederim.

Tarih : 12.01.2018

İmza :

